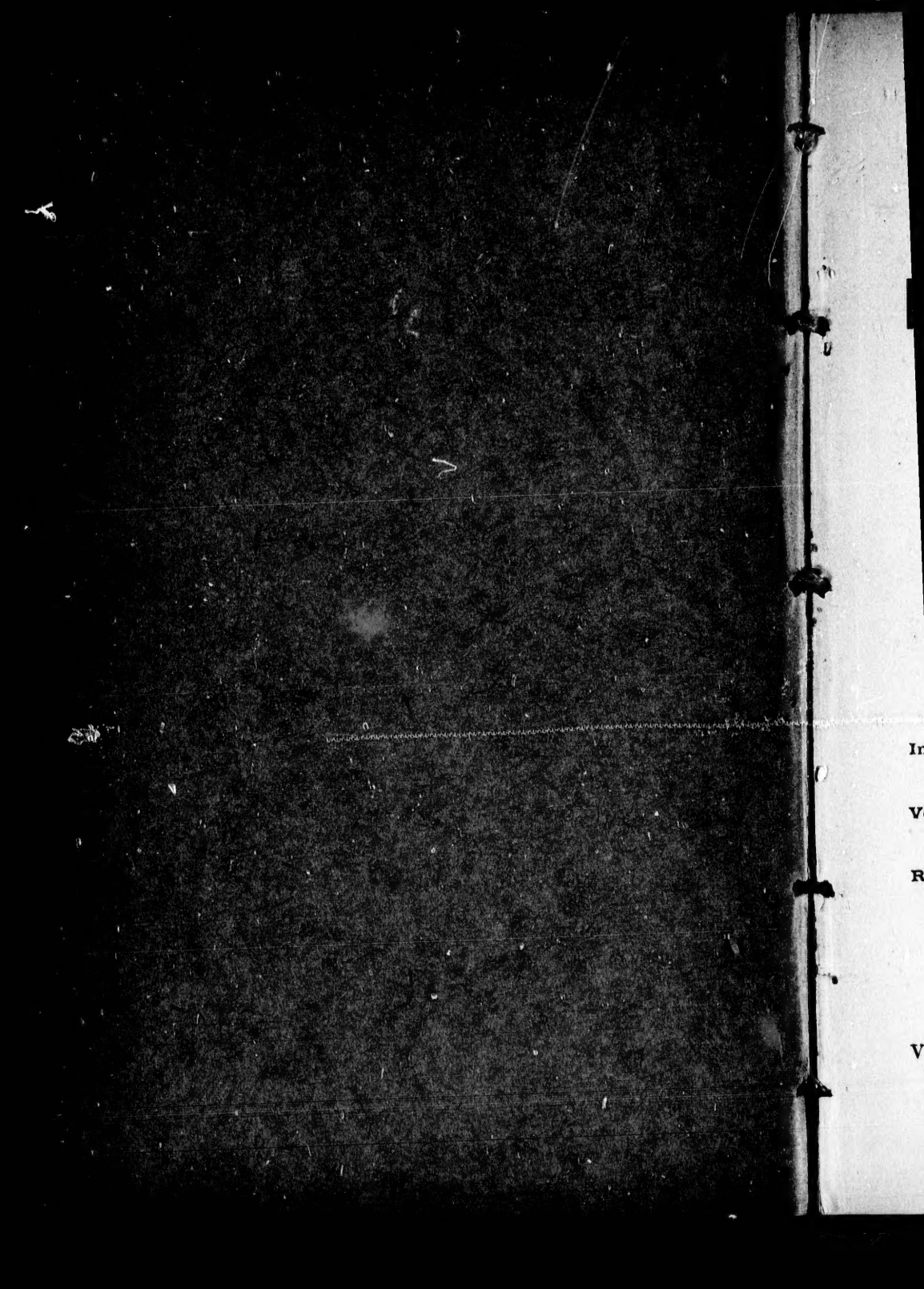

In

V

R

V

No. 1.

BELANGRIJKE
HISTORISCHE DOKUMENTEN

VERZAMELD IN DE KAAP KOLONIE EN ELDERS

DOOR

GEORGE McCALL THEAL, LL.D.

INHOUD VAN No. 1:

Instructie van den commissaris

Hendrik Adriaan van Rheede, 1685.

Verscheidene dokumenten betrekking hebbende tot den oproer-
maker Estienne Barbier, 1739.

Reis van den gouverneur Joachim van Plettenberg, 1778.

KAAPSTAD:

VAN DE SANDT DE VILLIERS & Co. (BEPERKT), DRUKKERS.

—
1896.

DT 266.T 377

V.1-2

DT 266.T 377
V.1-2

C
S
S
s
S
se
te
to
w
en
su
ae
so
ag
N
op
vo
en
au
des
bel
gel
en
te
ons
gev
ma
wer
hee

INSTRUCTIE voor den Commandeur Simon van der Stel, en den Raed, wegens de Generaele Comp. het gebied voerende over de Landen, Luijden en Effecten, onder het Commandement en Fortresse de Goede Hoop gehoorende, om de Publicque Saeken, daar na te bestieren, tot D' E. Heeren Bewindhebberen, representeerende den Staet der Vereenigde Nederlandse Generaele G'Octroijeerde Comp. in de Vergaeding van 17en onse Heeren en Meesters anders komen te gebieden.

Dewijl het kennelijk is D' E. Comp. over alle Landen, Steden, Casteelen en Plaetsen onder haer Ed. hoog Achtb. Jurisdictie Sorteerende tot een loffelijk gebruik hebben ingevoerd de Opperste Sorge aen te beveelen aen een hoofd derzelve toevoegende verscheijden personen tot Raeden om also haer Ed. hoog Agtb. Saeken, en het gebied over de Dienaeren, Onderdaenen en Inge-seetenen, met Trouw, Wijsheid, en bescheidentheid te bestieren, te regeeren en beleijden na wetten voorschriften en reglementen, tot dien eynde so wijselijk regtmatic en goedertierentlijk gemaakt waer door volkoomentlijk kan worden verkreegen het gemeene nut en voordeel van D' E. Comp. mitsgrs. de gehoorsaemheid der suppoosten en onderdaenen, de rust der menschen door het loon aen de goede en straffe der boosen Quaetdoenders en trouwloose, so maer die heijlsaeme gestelde ordres wel en behoorlijk werden agtervolgt en gehoorsaemt; so sal hier uijt voortkoomen, hoe Noodsaekelijk het sij, dat de geene die van wegen de E. Comp. het opperste gebied over Gouvernementen, en Commandementen aanbevoelen is, voornamentlijk sig gewennen d'uijstteekende Eere, ontsag en gehoorsaemheid, die men haer aendoet, mitsgrs. de magt en autoriteit die sij over andere Oeffenen, aen te sien en gebruiken, deselve niet aen haer personen, maer bediening gedaen werd en behoord, want daer uijt sal 't voorkoomen, wij deselve sullen gebruiken, alleen als een Noodwendig Instrument om onse heeren en meesters toe te brengen, dat geene 't welk van ons werd verwacht, te weeten haere Eere en welvaeren te betrachten, de geene die onder ons sijn gestelt, te geven 't geene haer behoort, en altijd reden geven, wat wij in diervoegen hebben gedaen en gelaeten, staet maekende die grootheid aen ons geleent, ook ongeschonden moet werden bewaerd, op dat wij in ons gebied, d' Agthaerheid van onse heeren en Meesters niet verwaerloosen, nog deselve ons particulier

toeijgenen, de ongelijken die wij in ons bijzonder ontmoeten door het voordeel van onser meesters Magt te wreken en ons gesag misbruiken, en hierom so vereijst dat een Opperhoofd sig selven verwerpende, geen ander gedaente vertoont, dan die van zijn character, dat hij zij als het middelpunt van een Kring, even na aen de goede, en even verre van de quaden dat hij ook gedenke alle de geene die onder hem zijn gestelt, of uijt Nood, of uijt Eergierigheid, tot die dienstbaerheid gekoomen zijn, dat de dienstbaerheid verdriet, en het verdriet altijd met onwilligheid gemengt sijnde, de meeste menschen liever willen gebieden, dan gebooden zijn, derhalven de gehoorsaamheid, die men van haer begeert door dwang en drijgement, van de straffende magt voor de boosen, en door de hoop van Eere en weldaet voor de goede verkregen moet werden, en gemerkt de meeste Menschen een ander goed of quaed oordeelen na maten van haer selve, so isser geen so kragtig Middel van gebiede dan een goed voorbeeld, onfeijlbaer sijnde, dat hoe wij meer uijtsteekende deugd en bequaamheid bevinden in onse Opperhoofden, hoe wij liever en ook gemakkelijker gehoorsaemen, en ons haer onderwerpen, niet alleen dat wij sulx gehouden maer om dat wij haer dat waardig oordeelen, en alhoewel de gaven van de ziel niet altoos aangebooren, maer ook door het gebruik van de reeden g'oeffent en verkreegen werd, mitsgrs. de deugd, Trouw en Opregtigheid swaer valt, voor die sig daer door vind belet te leeven, na zijn begeerte, Eijgen Intrest en Profijt, so moet een goed opperhoofd gedenken dat het onderscheid tussen hem en het gemeen, d'Eere het aensien, het voordeel van Tractement, het gemak en Opperste gebied, den prijs en het loon is, waermeede de bequaamheden die hij doen blijken moet in zijn bediening betaelt worden, want so wij in onse neijging, Passien en Manieren van leeven, met het gemeene volk niet en verscheelen, waerom souden wij booven anderen een Magt en gebied voeren, die wij niet bequaem zijn te gebruiken.

Het Opperhoofd moet dan weesen Sagtmoedig, Godvreesende, Vriendelijk en beleeft, voor alle Meedegaende Spraeksam en behulpig voor de goede, gestreng en Ontzaggelijk voor de Quade, waer door verkreegen word, liefde en een vrijwillige gehoorsaamheid, van d'Eene en vrees en onderdanigheid van d'andere, altijd ons gebied, niet na mate van onse Eijgen beweeging maer na die van de wetten en ordres, die de Rigtsnoer moeten weesen, van onse liefde en haet, staet maekende dat wij als Instrumenten volbragt hebben dat geene waer toe wij van onse Heeren en Meesters zijn gebruikt, ons bequaem mogten vinden, al die geleende magt en

grootheijd weeder af te leggen, en niet te behouden dan het genoegen van te hebben wel gedaen, niemand verongelijkt, en te doen blijken, wij onze heeren en meesters, en niet ons eijgen selven hebben gediend en lief gehad.

De raedspersoonen den Gouverneur of Opperhoofd bijgevoegt, sijn als so veel Zuilen, om den last van het gebied te helpen ondersteunen, gelijk als Ornamenten en cieraad om het gebouw van de regeering aensienelijk te maeken, als Leeden van een Lichaem, 't welk door een hoofd werd bestierd en geregeerd, ijder doende 'tgeen tot 't gemeen welweesen noodig en hem besonderlijk aanbevoelen is, waer uijt volgen moet, deselve niet voor haer eijgen, maer voor haer Opperhoofd gestelt sijn, dat se moeten gedenken gehoorsaemheijd haer grootste pligt, omtrent haer Opperhoofd te weesen, want die niet wel en kan gehoorsaemen, ook onbequaem is om te hoopen, t'eeniger tijd tot een Staet van gebied gevordert te worden, en dewijle deselve te gelijk Raden en ook Supoosten sijn, behooren zij haer qualijtijt wel te kennen, om deselve in verscheijde Opsigte niet onder den andere te mengen, want als dienaeren van de E. Comp. sijn aen haer in 't bijzonder aanbevoelen het opsigt en bestier van Saeken en Persoonen, waer van sij gehouden sijn rekening te doen, mitsgrs. na te koomen 't geen haer Opperhoofd in dien gevalle gebied, waeromtrent boven al vereijst word een blijkbaere Trouw, Naerstigheijd, en Opmerking, om haer beroep na de ordre van D' E. Comp. promptelijk waer te neemen meer lettende op 't geene dat haer, dan andere toekomt en behoord, en gemerkt sij daer beneeven ook werden gebruikt, om niet alleen een bepaeld gebied te hebben, over mindere Dienaeren, aen haer bediening onderworpen, maer ook bij voorval om te oordeelen, over andere persoonen, so behooren deselve raedspersoonen te weesen onbesproken van Handel en Wandel, de wetten van d' E. Comp. door haer goed voorbeeld Exemplarlijk beleevende, op dat zij het oogmerk, waerom sij sijn gestelt, Volkoomentlijk mogten voldoen, en aen het Commandement toebrengen Eere, hulpe, en haere heeren en Meesters voordeel en vergenoegen.

So men haer aanmerkt als raeden, moeten alle dezelve met alle vlijtigheijd betragten, kennisse en Ervarentheijd te verkrijgen over de Saeken niet alleen van haer bijzonder ampt, maer ook van het Land, van de Menschen, van het Nut en Nadeel, 't welk D' E. Comp. daer omtrent soude mogen te verwagten of te vreesen hebben, om bequaem te sijn haeren Commandeur met wel gegronde reeden te moogen en te konnen aanwijsen het beste, om alsoo voor

te brengen resolution die de geleegentheid mogte vereijssen haer gevoelen en opinie bekleedende met kragt van reden, vrijmoedig sonder vooroordeel en sugt, also wel tot eijgen profijt als liefde en haet, meer siende op Saeken als personen, met die bescheijdentheid en Moderatie dat schoon haer particulier advis mogt aenloopen teegen dat van haer meerder Opperhoofd, altijd het Respect en Eerbiedighij ongeschonde blijve bewaerd, en voor geen schande aen te sien, haer aen wijser oordeel t' onderwerpen, om te vermeijden alle Eijgen waen en laetdunkentheid in Saeken die niet duidelijk in de Wetten, Statuten, en Instructien van D' E. Comp. sijn uijtgedrukt, en door een resonnement meer tot d' eene als andere soude konne werden gebragt, onbetaemelijk sijnde sig te beroemen over den Raed daer op een goede uitslag volgt, en sig die van het Contrarie te ontrekken; Zijnde in de Leeden eens Collegie geen Noodsaekelijker pligt dan de secretessen van saken daer in voorvallende, want hier uijt blijkt niet alleen D' Eenigheid van de regeering, maer brengt aen deselve het behoorlijk Respect en agting, haer bijzonderlijk wagtende, van op particuliere plaetsen te spreken van dingen in den Raed verhandelt, schoon deselve niet secreet nog sodaenig bevoolen waeren gehouden te worden, dewijl de quaade gewoonte naderhand onbequaem is onderscheid te konne maeken, en gemerkt dat 't wel kan gebeuren, dat de geene die over andere het oppergebied voeren, niet altijd de wijste verstandigste en ervaerenste sijn (gelijk 't wel behoorde) so moeten dog de geene onder sodaenige gestelt, over sulx haer Opperhoofde niet veragten, want daerom sijnse haer toegevoegt, als meede helpers ijder naer Mate van sijn kennisse en bequaemheid want nooit qualificeeren ons gebreeken van onse Opperhoofden tot ongehoorsaemheid, maer wij sijn verpligt niet alleen deselve te verdraegen, maer ook te verbergen, en te gemoed te koomen, Aengesien wij niet en sijn bevoegt, hare regters te weesen, want oordeelende na onze geneegentheeden, misvalt ook veel mael het goede, 't welk in onse Opperhoofden woond, om dat dezelve met onse sinneljkheeden niet over een koomen, en dat ijmand altijd te ras of te traeg gaet, voor de geenen die volgen moeten, Aengesien hij sijn treden rigt, na sijn eijgen en niet na eens anders gemak en beweeging Bij aldien onse heeren en meesters, so gelukkig waeren, dat de dienaeren, die haer Ed: Hoog Agtb: verkiesen, versien waeren alomme, met de vereijachte bequaemheid, haer saeken soudon Ongetwijffelt onder Gods Zeegen wel gaen, en hebbende over dit Commandement gestelt, Sodaenige Persoonen, waer van haer Hoog

Ed : Agtb : niet anders verwagten, Dan 't geene met ijdern Dienst en pligt over een komt, so soude haer Ed : Hoog Agtb : reeden van misnoegen en sij van Schaemte moeten hebben, bij aldien UEd : te samen en ider in 't bijzonder niet en voldeeden aen dat Oogmerk 't welk onse heeren en meesters haer hebben voorgesteld en te gemoet sien.

Aengesien Niemand met de konst gebooren is, maer dat de kennisse moet voort koomen uijt de ervarentheid daer toe veel tijd vereijst, so is het voor een Opperhoofd niet moogelijk die van buiten aankomt, ten eersten bequaem te weesen, tot sodaenige saeken Die aen zijn ampt vast zijn, derhalven behoort het Eerste werk te zijn van een Commandeur alle de brieven Memorien Instructien aen het Commandement hoorende, te door leesen, om daer door te ervaeren, wat sijn voorsaeten hebben gedaen, hoe zij deese en geen saeken hebben gehandelt, en aangemerkt, gelijk over sulx onse heeren en meesters Expres beveelen, Den Afgaenden, den Aenkoomende Commandeur te Dienen van Instructie gelijk ook sodaenig hebben gedaan, veele heeren Commissarissen, ten Eijnde alles mogt geschieden na vaste ordre en vervolg van Saeken, dat meede de voornaemste dingen in dezelve bij een Aparte Aentekening werde gebragt en kortelijk bij een getrokken, op dat men soude mogen sien wat ordres en beveelen sijn nagekoomen, welke nog staen te geschieden, en dit also wel tot gemak en gerusthijde van den Commandeur als gereetheid voor den heer Commissaris, want den omslag van de E. Comp : geduurig groter door verloop van Tijd, de papieren en geschriften sodaenig toe neemen, men veel tijd behoeft, eer deselve overloopen, doorleesen, en de Ordres daerin Opgeslooten, konnen uijtgevonden werden hier uijtspruijende veele goede gedagten, van ervaerene Mannen alhier het Opperste gebied gehad hebbende, mitsgrs : ordres en beveelen, van onse heeren en meesters werden vergeeten, te rugge geset en verwaerloost, ja dat men sig Eijndelijk door gebrek van de kennisse der Eerste beginselen moet bevraegen, bij deese en geene over saken die in de papieren en geschriften net en duijdelijk te vinden sijn, of behoorden te weesen, sijnde sulx al veelmael oorsaeke, de volgende Commandeurs met haer predecesseuren komen te verschillen en de saken van de E : Comp : anders begripen, om dat sij van de gedagten en reedenen die deselve hebben gehad, niet wel waeren ingenoomen en onder- rigt, sulx brengt meede te weege onse heeren en meesters over het Commandement, verleegeen moeten weesen, positive ordres te geven, geconsidereert de varieteyten van advisen over een en deselve saek,

en alhoewel men in den beginne so veel ligt van deese landen niet en heeft gehad als wel teegenwoordig, en dat de tijden verandering meede brengen, so moeten dog de reedenen en oorsaaken suiwer en klaer aangeweessen zijn, om also onpartijdig te moogen Oordeelen, de Saeken niet anders konnende werden begreepen, nog uijtgevoerd, dan men deselve vooreteld, nademael dan alhier door de respective Gouverneurs en Commandeurs sodaenig nooit en is gedaen, alhoewel duijdelijk bevoolen; so werd bij deesen tot dien Eijnde Expresselijk gecommitteerd den onder Coopman Albert van breugel, nevens den Secretaris Kemels, om alle de papieren, brieven, Memorien, en Instructien, die van den beginne aen tot heeden toe, deese Commanderijen hebben aengegaen, en geraekt te Doorleesen, daer uijt in een Nette Ordre, onder Capittelen te trekken alle Sodaenige Ordres, beveelen en Voorstellen, als daer sullen gevonden werden, en daer beneevens welke zijn voldaan, nagekoomen en ingevoert, met dien verstande, gemelde werk bij den Commandeur en raed sal werden oversien, en met aendagt g' Examineert met kragt van Reedenen daer bezijden doen aenteijkenen de oorsaaken, onmogelijkheeden, en beletselen, waerom deese en geene ordres of voorstellen niet zijn nagekoomen, en in 't werk gestelt, op dat daer uijt voortkome een ordentelijk vervolg van saeken, ten dienst van D'E Comp: in deese Landen.

Het geheele werk den omslag en oogmerk van D'E Comp: over de landen van de Caeb de Goede Hoop zal men bevinden te bestaan, in de verseekerde besitting van den Eijgendom en het Meesterschap over deselve, mitsgrs: het nutte en Voordeel, 't welk men in deselve landen vind, ofte te gemoed siet, daer in gevonden te kunnen werden, ten Eijnde daar meede goed te maeken, de lasten die de E Comp: draegen moet, in het bestellen der Middelen, Noodwendig om door ontsag van fortificatie en guarnisoens haere besitting te beschermen en bewaeren, teegen openbaere vijanden, en alle de geene die haer dese landen geweldig soudon willen Afneemen ofte haer geruste possessie Turbeeren en verhinderen.

Om den Eijgendom deeser landen te verseekeren, heeft D'E Comp: goet gevonden, alhier een fort met zijn bezettinge te doen maken en aenhouden, 't welk naderhand bevonden zijnde al te klijn aengelegt voor den omslag die dagelijcx grooter wierd; Geresolveert is een gantsch Nieuw Casteel te doen bouwen ter plaetse daar het teegenwoordig legt, zijnde door een bloedigen Arbejd en ongelofelijken ijver in korten Tijd gebragt, dat sig een ijder moet verwonderen, hoe het selve in diervoegen en van sodaenige stoffe, so haest

heeft konnen voltrokken worden, dat bij aldien daerin was gecontinueert ongetwijfelt niets, tot desselvs perfectie vereischende soude ontbreken veroorzaekt, also wel men alhier de hulpe van de passeerende scheepen niet meer en heeft gehad, en het eijge volk niet alleen te swak in getal, maer ook tot andere nodig werk heeft moeten gebruikt werden, so meede dat men alhier het gemelde Casteel heeft beginnen aentesien, als qualijk gelegd misbouwt en onmogelijk om na het project 't selve te doen hebben de behoorlijke defensie, gevolgelijk als onnut den arbeid geconsidereert, die men daer aen moest besteeden, te weege brengende men niet alleen daer van af heeft gesien, maer overgegaen is tot andere gedagten en voorstellen, om welk uijt te voeren en in 't werk te stellen, meerder moeijten kosten en arbeid onvermeijdelijk soude hebben moeten gedaen worden, als het selve na de Eerste Intentie te vervolgen.

Daer is dan vastgesteld, het Casteel niet en was gelegd op een behoorlijke plaets, maer op een seer quade situatie het welk ook in der daed sodaenig bij een ijder moet werden g' oordeelt; dog alhier behoord in overleg te koomen, of men het selve beeter sou hebben konnen plaetsen, vast staende het selve in de Tafel Valleije tussen den Leeuwen en Windberg nootsaekelijk was, also wel om de Bhaij, het water als het vrugtbaere land, tussen beide bergen geleegeen te Commandeeren 't welk niet moogelijk was indien met het op het vlakke brache sand en veld, omtrent de Soute rivier had willen begrijpen, invoegen d' Incomoditeit meerder moet werden toegescreven aan de Natuur van het Land en de plaets deer het onvermeijdelijk leggen most aen het quaed oordeel en Verkiesing van de geene, die het sodaenig hebben g' ordonneert te maken, want om sulx den Commandeur te doen sien en begrijpen heb ik sijn E. Expres rondom op het veld aangeweesen, dat er geen plaets in de geheele Tafel Valeije te vinden is daer men dit Casteel soude willen leggen, alwaer het niet van den Een of den anderen berg werd gecommandeert, zijnde het tegenwoordige van het oude fort maer 72 roeden meerder na de Windberg geleegeen, 't welk ten aensien van een Canon Schoot wijinig kan verschillen, want het oude Fort, ja selfs het Nieuwe Casteel lag en legt nog alte nae aende Sanduijne ende de voet van de bil of staert van den Leeuwenberg en soude Noodsaekelijk vereijst hebben, seer hoog opgetrokke te moeten weesen, om bevrijd te zijn, alleen kan men seggen dat men in de grondlegging van het Casteel had behooren staet te maken, dat de groote hoogte die hebben moet, geen oorsaek behoorde te geeven aen desselvs swaakhijt, want de cordijnen seer kort sijnde, wierd door de hoogte van

de punten benoemen, de strijking uit de Flanken langs de facen en bij gevolg een misslag in het maeksel der Fortificatie selver, in aanmerking van de konst.

Door deese situatie is het dat niet teegenstaende de groote hoogte der Cordijnen en bolwerken na de Windberg geleegen, egter het pleijn van het Casteel; mitsgrs: de geheele halve zijde voor gemelden berg binnen Canon Schoot bloot en ontdeekt blijft, en bij gevolg geen mensch sig aldaer soude kunnen bergen, nog op die punt buijren eenige defensie doen, ingevalle een vijand die avanta-gie quam te gebruiken geheel niet goed zijnde sodaenigen openbaeren defect, aen het guarnisoen voor oogen staet.

Het Tweede gebrek aen het Casteel is gemeent te weesen de onmoogelijkheid, van daer rondom te brengen een graght van de behoorlijke diepte veel minder om het water te kunnen houder, Eerstelijk om dat de fondamenten op welsand geleijd, de aerde die nog hoven de Water leijst aen de land zijde eenige voeten hoog gevonden wierd, niet soude mogen geroert veel minder afgevoert worden, sonder de fondamenten te doen uijtspatten veel minder veel dieper te derven of kunnen graven, om dat men door het opdringend en drijvend welsand daer in werd verhindert, mitsgrs: dat de steene beeren van weder zijde der Zeepunten geleijt, geen water soude kunnen stutten nog ophouden, als te na bij aen de Zee zijnde, door de Sandgrond geduurig soude moeten aftrekken bijgevolge dit Casteel, als op het vlakke veld, soude moeten blijven leggen, sonder Eijgentlijk nog drooge nog water gragt om dat d' Eene onmoogelijk en d' andere daer toe niet aengelegt is,—In dat gevoelen is men gekoomen, dat gravende een kuijl van 8 à 10 voeten diameter ter plaetse daer men de graght uijt gedolven heeft, en even 2 à 3 voeten door de roode Cleij aerde, aldaer ontmoet heeft, seer fijn welsand, het welk gemengt met het water dat van het hoogerland geduurig na de laegte sakkende nergens doorgank vind, ook in gemelde fijn sand sodaenig is vermengt en verward, 't selve den aftrek is verhindert, en als opgesloten is geweest, en in de opening van alle kanten moet toesakken, gevolgelijk die sulx sien doet gelooven het onmoogelijk is, aldaer ter plaetse de graght te verdiepen sonder de muuren, die op die grond soude gebouwt weesen, in gevaer van in te storten te brengen.

So men nu deese gebreeken konde verbeeteren ongetwijfelt d' E Comp: soude door het bouwen van dit Casteel verkreegen sien die verseekering die hij haer heeft voorgesteld, wat nu belangt de quade situatie, waer door het Casteel van de Naesten bergh wert onvrij

de facen en
e selver, in

roote hoogte
n, egter het
voor gemel-
lijft, en bij
nog op die
die avanta-
nigen open-

weesen de
gth van de
nen houder,
de aerde die
voeten hoog
er afgevoert
veel minder
door het op-
mitsgrs: dat
geen water
Zee zijnde,
gevolge dit
gen, sonder
e onmooge-
elen is men
diameter ter
even 2 à 3
t, seer fijn
hoogerland
ook in ge-
den aftrek
pening van
t gelooven
pen sonder
gevaer van

twijfelt d'
gen sien die
t de quade
wert onvrij

gemaakt, daer tegen kan men gebruiken een afsnijding van de
guardijn ofte de teegenwoordige wooning van de Commandeur tot
in de teegen overstaende punt genaemt Catzenelleboge, snijdende
het plijn in Twee evengelijke deelen, gebruikende deese afsnijding
tot Coorn pakhuysen en wooningen voor familien van 's Comps:
dienaeren die nu door gebrek van deselve buiten moeten Logee-
ren, geheel tegen het gebruik, 't zij dan met dat gebouw voor 's
Commandeurs wooninge, en het teegenwoordige voor logementen,
dan wel pakhuysen wilde schikken en bequaem maken: en gemerkt
onse heeren Meesters bij haer Ed. Agtbr. Missive dato 24 Junij
1684, UEd hebbende gelieven te verloven een pakhuys te maken, het
welk hoe langer hoe Noodsaekelijker werd, mogen UEd: vrijelijk
beginnen de vereijchte Materialen bij een te versamelen, so sulks
maer den Tijd en goede geleegentheid gedooen wil, daer toe seer
veel zal helpen en te passe koomen Een groote quantijt goed hout
en planken van 'S Comp: Wooning in 't oude fort gestaen hebben-
de met welk aftebreeken, sonder uijtstel een begin gemaakt zijnde,
moet werden gecontinueert, en dewijle met deese afsnijding het
plijn en de punt buuren volkoomen werd bedekt, so moet werden
sorge gedraegen, hier omtrent meer het oogmerk is de sterkte van
het Casteel ende het gcrief van 'S Comps: Ommeslag dan particu-
liere sinlijkheid en cieraed, staet maekende de Muur die na het ge-
bergte gekeert sal staen, moet weesen niet minder dan ses voeten
dik, van klip steenen, wel met goede kalk aengemetselt, mitsgrs: so
hoog opgetrokken als de bovenlijst van 'S Commandeurs presente-
wooning, om daer door d' ontdekking van den begankelijken voet
van den Windberg weg te neemen, en dewijl des niet tegenstaende,
nog eenige deelen der bolwerken bloot blijven, kan men met de
gordijnen aen de flanken door een Muur van 3 voeten aftesluiten
volkoomentlijk sulx voor koomen ende beletten, vast stellende, dat
dewijle de Situatie van de plaetse sodaenig is, men ook moet letten,
d' eene plaetse door d' andere moet werden gedekt, en dat de gordijn
en bolwerken langs de Zee altijd veel lager moeten blijven dan de
andere, daer in volgende de opgaende grond en geen Water pas,
want so alles geleijkelijc rijst, ook altijd die ontdekking sal gesien
worden, als maer de laagste deelen van het Casteel hoog genoeg
blijven ten aensien van haer Eijgen defensie, waer toe 16 voeten
boven de waterleijst ofte de gemeene grond, behalven de borst-
weering genoeg bestaan mag, gelijk sulx alles den Commandeur is
aengewezen.

Het Tweede gebrek wegens d' onmogelijkheid van een Water

gragt, is den E Commandeur en een ijder aangewezen, daeromtrent seer qualijk is g' oordeelt, neemende tot Fondament het welsand, want als men wel had willen letten op de grond van de gragt so verre deselve reets gegraven was, en dat het hoogste van het laagste niet minder dan 10 à 11 voeten verschilde, so leerde immers de Natuurlijke reeden, bij aldien een opening wierd gemaakt het water van de hoogte na de laagte soude hebben moeten lopen 't welk aldaer door seer fijn sand en ijserklij werd opgehouden en beslooten, dat gravende een kuijl, het Water niet van onderen op, maar van alle zijden toeschiet, en sig in den kuijl vergaederde, Dat fijne sandt, so met het water verward, ook met het selve moet afsakken, gelijk al mede is aangewezen, dat in sodaenigen kuijl een bodemloos vat gestelt zijnde, en maer omtrent een voet diepte in het sand ingedrukt het selve wierde leedig gemaakt, also wel van sand als van Water blijvende alsoo staen, sonder met Water te vullen meer dan 24 uren niet tegenstaende het gemelde vat in den kuijl tot boven aen de kimmen met water omzingelt was, een onwederspreekelijk bewijs 't selve sand en water niet uijt de wel van onderen opwaerts, maar van hoger land en den voet van den Tafelberg door 'd aerde na de laagte afsakken moet 't welk te weege brengt gemelde fijne sandgrond tot rust en vastighijt komen sal, so haest men het Water diverteert ende aftapt, om welk aen een ijder te doen sien een smalle gragt aen de hoogste grond g' opent is, door dewelke het Water 't welk van den bergh na 't Casteel toequam, niet alleen gedwongen is, na de Zee te loopen, maer ook sal veroorsaken den grond tussen gemelde gegrave opening en het Casteel geleegeen, van al het beslooten water zal werden ontlast, opdroogen en handelbaer zijn gelijk bereeds is ondervonden dat in den beginne het sand so vloeijbaer en als breij zijnde, niet en konde leijden het gewigt van een Mensch, sonder te buijgen, op een Wonderlijke wijze, even gelijk drijvend veenland, naderhand so vast en hard is geworden als een plank: So nu sulks heeft konnen geschieden in een tijd van grooten Regen, en dat alomme het aardrijk selfs den voet van het gebergte blank van Water staet hoe veel te meer sal het gebeuren in den drogen tijd, gevolgelijk geen onmoogelijkheid, om alle aerde rondom het Casteel tot de hoogte van de Zee aftevoeren, ja selfs veel dieper, en also een water gragt hebben tot derselver noodwendige sterkte sonder daerin door het gepretendeert welsand belet te worden.

Wat nu belangt de gragt selver, daer is g' oordeelt men d' aerde die boven 't fundament ofte waterlijst aen de hooge land zijde lag, niet

soude derven weg neemen, om dat de fondamenten op het Welsand leggende soude uijtspatten, welke swaerigheid door boven verhaelde reden en Experiment weg genoomen sijnde, het daer op soude aankoomen de fondamenten in der daed op welsand soude staen, 't welk van de bolwerken Oranje Nassau en Catzenelleboge, mitsgrs: haere gordijnen het Contrarie word geposeert door luijden present geweest zijnde toen die wierden gelegd, en dat se soudon staen op goede vaste harde grond, wat nu belangt Leerdam die so goeden fundament niet soude hebben, kan men met wijinig moeite onderstoppen, gelijk voormaels door onse Heeren en Meesters bij haer E. Hoog Achtb: missive gedateert 'wel uijtdrukkelijk is g' ordonneert seker sijnde het bolwerk buuren so diep legt, men d' aerde tot op 7 à 8 voet onder de waterlijst heeft kunnen uijtgraven, bijgevolge geen beletsel oorsaek kan geeven, de gragt over syn geheel Lichaem so laag en nog laeger te maken, als present het bolwerk Buuren gegraven is.

Wat nu belangt om het water in de gragt te breng 't zij men d' aerde tot dien Eijnde tot onder de Zee uijtdelft, of van het hooge land in laet, is den E. Commandeur al meede aengewee-en, hoe gemakkelijk sulx kan geschieden, want de beeren van de Zeekant geprojecteert, zijn daer volkoomen bequaem toe, als men deselve behoorlijk daer toe aanlegt.

Maer gemerkt de overkant van de gragt seer hoog land sijnde, ook seer diep en stijl sal staen; mitsgrs: de 3 bolwerken om gemelte hoog land, en den voet van de bergen, seer hoog boven de waterlijst tot op 32 voeten zijn opgehaelt, so sal onvermeijdelijk wesen daer rondom een barm getrokken en geleijd werd, van welken barm de Fondamenten so diep van Clipsteenen kunnen gelegd worden, als men selfs wil, om daer buijten de water gragt te maken, laetende den grond tot aen de waterlijst van de bolwerken ongeroert leggen, en bijgevolg werden de fondamenten niet bloot gemaekt, zijnde de meening de borstweering en de banquetten van sooden op behoorlijke dikte en hoogten te voltrekken, waer toe alhier seer guede stoffe gevonden word, en waarmede weggenoomen is het vooroordeel also wel ten aansien van de quade situatie als de defecten, die onverbeeterlijk g' agt zijn geweest;

Aengesien alhier veel werk nog gedaen moet werden, waer toe wijinig Menschen wijinig werk kunnen bevorderen, ook het eene om het andere veeltijds moet blijven leggen so is voornaementlijk een van de verEijtschte qualijtjen van den Commandeur wel te weeten en behoorlijk te onderscheijden, welke van deselve het Noodigste

voor den dienst van d' E. Comp: behoorde voorte gaen, want so men bevond, daer omtrent niet was waer genoomen, het geene behoorlijk was geweest, eerst en vooral gedaen te moeten weesen, het soude beswaerlijk te verantwoorden zijn, want latende de Fortificatie met veel defecte leggen, in een tijd men andere werken aenvangt, sulks wat niet alleen qualijk gedaen, maar ook strafbaer, aengesien alles wat de E. Comp: te present besit, en voor het toekomende te gemoet siet, door het Casteel en desselv's sterkte, moet bewaerd ende verseekert weesen, niet alleen is sulx te verstaan tot de perfectie van het Casteel, voor so veel desselvs volbouwing betreft, maer ook over alles wat tot voordeel of schade daer aen soude moogen werden veroorsaekt, en toe gedaen, aengesien men niet billijk soude mogen klagen over de quade situatie aen d' eene zijde en aen d' andere een goede situatie quaed te doen werden, door versuijm en nalaet van behoorlijke Sorge, gelijk sodaenig moet g' agt worden, dat d' oude waterloop verleijd zijnde, over het vlakke veld, een gragt ter lengte van omtrent 180 Roeden, van veel roeden wijd, en 10, 20, à 30 voeten diep uijtgespoelt is, ja sodaenig tegenwoordig dicht onder het Casteel een vijand sig met veel duisend Mannen soude moogen verbergen, sonder van eenig gedeelte desselvs te kunnen werden verhindert; om nu dit groot gebrek, 't welk voor d' E. Comp: onmogelijk soude weesen door Menschen handen te laeten toedempen, maer als een Mes om de fortificatie de keel afte-steeken, altijd soude moeten blijven leggen, wederom te verbeteren, so is aangeweesen, men dat selfde water daer toe niet alleen kan gebruiken, maar ook de meeste aerde van den bodem van de gragt te doen wegspoelen, gelijk also wel van het eene als het andere de proef genoomen is, want een hegten dam gelegd aen den voet van den Tafelberg, en het water, 't welk door verscheijde spruijten afdaelt over het Land door een dam van maer wijinig sooden tot in de gragt geleijt, sal in eenen dag so veel Sand en Cleij in Zee Jaegen, als men met 2 à 300 Menschen in veele dagen bequaem soude zijn uijt te dragen, gelijk een ijder gesien heeft, sonder eenige kosten, als het eenmael in goede ordre gebragt is; dat selfde water sal mogen werden gebruikt, de schadelijke uijtgespoelde spelonken weder te vullen, wanneer bereeden een dam gelegd, met een koker van planken voorsien, men het selve door de hooge Zand en klij grond na die diepte afleijd, wanneer gebeurd dat in wijinig uren groote hoogtens door den fellen loop werden meede gesleept, welk sand en modder voor gemelde dam nedersinkende aldaer de diepte ter hoogte van den dam in korten vult, en het klaere overige water,

door den koker zig selven lost, 't welk als het na mate van den opklimmende grond vervat word, eindelijk gemelde dieptens door- gaens sal vullen, en sulx in een tijd met het water in de gragt somtijds of niet gebruiken kan, of wil, staende Tegenwoordig in onse magt, door het openen of sluijten van die sluijt 't zelve te brengen daer het Nut en dienst doen kan, en dewijle UEd: bekend is, en deese dagen met oogen gesien hebben wat geweld het water doet, so sal groote sorge moeten gedraegen worden, het ons te nutte en niet tot schade zij, gelijk het seer ligt kan geschieden, als men daar omtrent agtelooos of onverstandig te werk gaat.

Door dat middel sal na het voltrekken van de gragt het selfde water, en het geene men daer nog meer kan bijvoegen, ja al wat sig van de Steen Tafel en Leeuwenberg tot in de Zee loost, in de gragt van het Casteel kunnen werden vergadert, tot op een behoorlijke pijl gehouden, en het overige onder den dwang van het Casteel door den beer in Zee gelaeten en tot gerief van de scheepen te laeten dienen wat hier van de schade die het water doet gesproken is, moet ook werden verstaen van plantagie en bouwerije van de huijsen der vrijburgers, die haer wooninge al te na bij het Casteel toegelaten is geweest te Timmeren, waer toe nooit ijmnd gequalificeert is geweest, derhalven werd den Commandeur Expresselijk verboden, geen gronden in de Tafel baij na deesen meer aen ijmnd te geven, en geen erven tot huijsen, dan van de regte Rije lopende, met de buijten zijde van 's Comps: Tuijn gelijk opwaerts na den steert van den Leeuwenberg alwaer tegenwoordig een begin is gemaekt, so dat tussen deselve ofte den goot van het water voor de scheepen en het Casteel geen Wooninge nog timmeragie mag gedooft worden, ende de geen die daar tegenwoordig staen, doen afbreeken en versetten, evenwel met het meeste gemak en Comoditeit voor de eijgenaers die haer met reedenen moogen beklagen men haer in den beginne niet en heeft gewaerschouwt aldaer ter plaetse niet te Timmeren nog te planten, om alsoo haer schade te voorkoomen, so men deselve in Stellenbosch andere Landerijen aanwees, en aenraede liever aldaer haer met de bouwerije te erneeren, dan alhier met Tapperije, 't soude voor haer en de E. Comp: beeter weesen, in allen gevallen moet men haer weeder andere bequaeme erven, om huijsen te moogen bouwen aanwijsen, en daer toe de behulpsaeme hand bieden.

So men dan d' Ingeseetenen so veel ongemak ten aenzien van het veranderen haerer wooninge aendoen moet, om de sterkte van 't Casteel daer door te favoriseeren, so moete voor al van 's Comp:

Weegen geen schadelijke gebouwen ondernoomen werden, en onder sodaenige mag ook wel gestelt zijn, het presente quartier van de slaven, 't welk in zijn selven wel een goed bequaeme wooning is, dog staet al te na bij het Casteel, want sijnde vierkant met hooge Muuren Rondom opgehaelt, soude een vijand verstreken voor een seer gereet logement, daerom soude het goed zijn, bij aldien men het selve aen een anderen oort bij geleegentheid konde verplaatsen, ten waer men speculatie magt hebben 't selve t' eeniger tijd te doen dienen voor een reduijt, alwaer haer de burgerij in de Tafel valeije woonagtig bij voorval soude konnen ophouden, en daer meede al langen tijd een vijand afhouden en beletten het Casteel aen dien hoek te benouwen, tot welken eijnde het selve met wijnige Costen seer bequaem ja heel sterk te maken was, en van groote nuttigheid weesen, so gemelde burgerij haer selven wilde verbinden dat te bewaeren, en kloekelijk defendeeren, zijnde altijd een weg tot het Casteel voor haer open ook haere huijsen ende het strand langs de baij daer door seer versterkt. Want een vijand uijt der Zee koomende met voorneemen het Casteel te attaqueeren, sal Noodsaekelijk aen geene zijde van de Soute Rivier moeten landen, en tussen den windberg en 't Casteel de beleegering aenvangen, in welken geval gemelde vastigheid seer soude incomodeeren haer circumvalatie te voltrekken, en dan nog so veel te meer als men met een regte Linie 't selve tot aen de gragt op de hoek van het bolwerk Leerdam van zooden gemaekt vast hegten, want hebbende een vijand daer meede langen tijd opgehouden, en eijndelijk g' abandonneert werdende, kan sulx het Casteel geen hinder doen.

Men moet dan de Caeb de Goede Hoop considereeren als een frontier, en het Casteel als een plaats dewelke daegelijx in het gevaer van een vijand staende, van niemand dan van zijn eijge hulpe en sterkte afhangt; want schoon onsen staet, met alle vorsten en staeten in vrede leeft, moogen wij daer op niet al te gerust nog sorgeloos zijn, dewijl wij alhier niet konnen weeten wat in Europa omgaet, ende de koningen, vrinden en bondgenooten van den staet niet gewent zijn, ons van haer voorneemen te waerschouwen, maer met den slag doen gevoelen het misnoegen en jaloesij die zij hebben opgevat, het welk hoe grooter hoop, en verwagting, wij selver van deese plaats moogen hebben, hoe wij ook met eenen moeten denken onse vijanden en geveijnsde vrinden haer te meer sullen aengeleegen laeten, het ooge daer op te slaen, so en kan daer niet anders uijt volgen, als of voorsigtiger luijden, sullen wij alles in die orde en staet brengen en houden als het behoorde te weesen, in geval ons so

onverwagt een vijand op den hals quam, op dat wij bequaem mogten zijn, niet alleen het Casteel te defendeeren, maer daer binnen te moogen bestaen, ende konnen leeven, tot welken eijnde altijd ten minsten voor een jaer provisie, ammonitie en wat men in een belegering behoeft, in voorraad zij, al het welk den E. Commandeur bij deesen in grooten ernst werd gerecommandeert, en aenbevoelen verstaende onder de Noodsaekelijke provisien meede te behooren het brandhout, 't welk teegenwoordig daegelijks verre uijt het land moet werden afgehalt, sonder voor meer als voor eenen dag versien te weesen, ook kan den voorraad van het selve dienen, om bij haest aen S Comp: scheepen te verstrekken, ende het Nieuwe al weder opgeleijd, want het soude niet te begripen zijn men alhier in een Jaer 801 Wagens of vragten brandhout aen 'S Comps: scheepen heeft konnen leveren en het Casteel daer van ontbloot laeten, de plaets om het behoorlijk te bergen, sal binnen nog buijten het selve niet gebreeken, gelijk aangeweesen is; De verseekering bestaat dan in de sterkte van het Casteel, 't welke men onwinbaer maken moet voor een vijand, die met scheepen uijt der Zee, en een lange verre rijze soude willen overkoomen, 't welk vast gesteld zijnde d' E. Comp: verkrijgen sal, en het oogmerk voormael over deese plaets begreepen namentlijk een verversch plaetse voor haer Ed: Hoog Agtb: scheepen, gaende en koomende Na en uijt Indien, mitsgrs: bij tijde en wijle uijt het land selver te vinden het middel waer meede niet alleen soude moogen werden goed gemaakt d' onkosten, die haer Ed: Hoog Agtb: so tot het bouwen van het Casteel als anders hebben moeten draegen, maer ook het noodige guarnisoen tot defensie deeser Landen buijten haer Ed: lasten te konnen onderhouden, en eijndelijk te gemoed sien een billijke winst voor de vrugt van haeren arbeit.

Wat nu de vervarssing aen 'S Comps: scheepen belangt, daeromtrent heeft de goede ordre en sorge doen blijken het voordeel en gerief d' E. Comp: Bereeds van deese plaets gevoelt, en waerin Noodwendig moet werden voort gegaen, sorg dragende, daer omtrent geen verval in gebruijk raekt, dat teegen het oogmerk strijd, te weeten men aen de scheepen geen andere verstrekkinge doe, dan die noodig zij, also wel om de provisien van spek en vleesch ten aensien van deselve te spaeren, mitsgrs: door de verversing het voik te verquikken, maer ook haer geen langer tijd op te houden, nog gedoogen de scheepen alhier langer verblijven dan over den dienst van d' E. Comp: nodig is, gelijk derweegen voormael seer goede Instructie en reglementen gemaekt zijn, die in deesen g' Inseereert, als nog g' ordonneert werden te agter volgen.

Het schoon en klaer soet water, 't welk een van de alder noodzakelijkste saeken voor de scheepen ende voornaemste reden deese plaetse beslagen is, en waeraan vast is het leeven en gezondheid van 't volk, moet ook gehouden werden voor dat geen en waer over goede sorge, en een wakend oog vereijst, om het van alle vuil en onreinigheid te bewaeren, niet toelatende het selve door 't wassen van Lijwaet Zeep &c: werde bedorven, om welk voor te koomen so veel onkosten tot het maken van een waterbak en good sijn aangewend ende te kosten gelegd, egter niet en is verkreegen, 't zij door vervolg van tijd, en opperhoofden die goede beginselen niet en sijn vervolgt, of dat men d' ordres bij placcaeten publicquelijk daer teegen gestelt, niet en heeft in 't gebruik gebragt, en d' overtreders behoorlijk gestraft; 't is altijd seker de scheepen haer water bij Nagt meest moeten haelen, om dat bij dag 't selve onklaer en vuil is, so meede dat het door 'S Comps: tuijn loopende, en daer somwijlen door klijne dwars dammen van aerde werd gekeert, al meede een troubel slibberig vuil en modder ontvangt, en met sig sleept, so meede word alhier in 't gemeen g' oordeelt dat 't water 't welk van de Leeuwenberg Nederdaelt niet en soude weesen seer gezond en gemerkt 't selve neevens dat van de Tafelberg te saem vergaert in de gemeene watergood, so is den E. Commandeur aangewezen, dat het alderbeste water onvermengt door een bijzonderen weg van boven af over een gesteenden bodem, of door van aerde gebakkene pijpen tot in de watergoot seer ligt kan gebragt, en ook so haest moogelijk moet in 't werk gestelt worden, sonder onder weegen te kunnen vervuilen, blijvende boven dien nog water genoeg voor den Nieuwen koorn moolen, den Tuijn, ende burgerije door welkers meeste huijsen 't selve sijn affossinge houden kan, de mesnage so hoogelijk gerecommandeert, en noodig, heeft meede plaets omtrent d' onkosten van 'S Comps: Scheepen, ende en silden Commandeur na deesen geen officieren derselver families, met de Scheepen uijt 't Vaderland, ofte uijt India herwaerts overkomende aen land, en t' zijnen huijsen tot lasten d' E. Comp: gehouden weesen te onderhouden ofte logeeren, als alleen die Heeren raeden van India sijn of hebben geweest, en in haer E. qualiteiten uijt ofte t' huijs varen, 't zij deselve sijn Commissaris of niet, so meede een Commissaris geen raad van India zijnde, van gelijken den Commandeur van de retourvloot.

Alle andere buijten deese gequalificeerde dienaeren van d' E. Comp: bestelt d' E. Comp: aen de Scheepen daer sij bescheijden sijn, in de Cajuit haer behoorlijk Tractament, en willende voor

haer eijgen gemak en vermaak aen land verblijven, 't is ook redelijk sulx sij tot haer eijgen kosten doen.

D' onkosten nu die een Commandeur aen desselvs Tafel sal doen, van d' aenkoomende officieren op haer verscheijning en vertrek ter Maeltijd te noodigen sijn beleeftheeden, die d' E. Comp: haer dienaeren wel wil bewijzen, en den last daer van draegen, derhalven werd bij deesen g' ordonneert, de nieuw gevonden reekening van passeerende heeren en vriden to rojeeren als suspect en aenleijdinge tot Morsserije. Maer in plaetse van deselve des Commandeurs Menage een reekg: werden gegeeven, waer op alles gebragt wat den selven tot sijn Tafel uijt 'S Comp: Magazijn sal Consumeeren, op dat altijd mag blijken, of daer omtrent eenig Exces is begaen, en men niet behoeft veel posten, die anders in het Journael onder d' onkosten gemengt sijn, bij een te trekken.

In plaets van voorgem: Nieuwe reekg: sal geformeert worden een andere met de Naem van Commissaris ende Commandeur van de Retour vloot, met Expressie in het Journael van desselvs Naem, waer op zal gebragt werden alles wat sijn E. aenweesen alhier aen Land weegen d' E. Comp: verteert is, buijten d' onkost reekening van desselvs Schip en bij sijn E. onderteekent, gelijk nu bij mijn aenweesen is begonnen, op dat deselve en d' E. Comp: mag blijken wat onkosten sij alhier hebben gemaakt, en voorkoomen dat men op den Naem van den een niet en stelt, 't geen een ander behoort te veranderen recommanderende alomme een suiynige huijs houdinge, gelijk niet anders hebben kunnen sien of sulx werd bij den E. Commandeur nagekoomen.

De middelen die d' E. Comp: heeft b' oogt om haer gedraegen lasten weder in te moogen krijgen, sijn de vrugten des lands, 't zij van haeren eijgen arbeid ofte de gerechtigheeden over die van de vrije Ingeseetenen, die geen en van 'S Comps: eijgenen arbeid, ofte door haer dienaeren verkreegen, werd bevonden reets so verre te sijn g' avanceert haer klijn en groot vee te bestaan in 964 ossen 151 koeijen 5056 moerschappen, 784 hamels 43 Rammen 76 Paerden 8 Muijlen en 764 so bokken geijten als rammen, waeromtrent d' ordre en sorge van den E. Commandeur bij deesen werd gelau-deert en gerecommandeert te continueeren sorge draegende over de aenteeling, deselve behoorlijk werde gade geslagen Mitsgrs: niet in andere handen vallen door ontrouw der opsienders, en gemerkt uijt dit vee sal moeten voort koomen de vrije verversing aen 'S Comps: volk en scheepen, met alles wat daer van bij tijden en wijlen kan te nutten koomen, so werd staet gemaakt, dat de Jaerlijkse

consumptie wat meer of min geschat werd op 3000 schapen, dat men na verloop van nog 2 à 3 Jaeren so veel vee van Eijgen aenteel, sal moogen magtig weesen met dat getal niet alleen sal moogen missen, maer nog boven dien aanwinne, blijvende dan de Schapen, ende de ruijling van de Naturellen van 't Land geheel onnoodig voor d' E. Comp: 't zij deselve aen de burgerij werd overgelaeten of eenig ander voordeel daer meede uijtgevonden.

Het Tweede deel van de vrugten waer bij komende die van de boomen, geeft al meede een groot soulaes aen sieke en veroudert volk op de lange rijsen, maer boven al de vrugt van den akker alwaer tegenwoordig meer dan 370 Morgen onder de ploeg gebragt, 173 Mudde Tarw in de gront geworpen, benevens 80 Mudde haver en garst, van Gods seegen mag verwacht werden niet minder dan 2500 Mudden korn, waarmede niet alleen het guarnisoen kan werden gespijst, mitsgrs: de slaven onderhouden, maer van den overvloed ook na India gesonden, boven het geene men van de burgerij nog sal inkrijgen, waer omtrent den E. Commandeur alles aanwent, wat men soude moogen wenschen en men niet Twijfelt of sal daer in voortvaeren.

Het derde is dan van den wijngaerd alwaer tegenwoordig, so in de Tafel valeij als het Ronde bosje, meer dan 12 Morgen met wijnstokken sijn beset, en dewijle men staet maekt, dat van een morgen wijngaert bij ordinair gewas af komt 12 à 16 leggers wijn dat een akker in 3 Jaer vrugtbaer is, so kan men reekenen buiten ongeluk na 4 Jaeren 144 leggers wijn voor 'd E. Comp: sullen inkoomen, sijnde het Klimaat ende Natuur deeser landen tot de Wijngaerd so bequaem en vrugtbaer als eenig land soude moogen sijn, derhalven met heel wijnig moeite en kosten, selver dat getal morgen wijngaerd, in korten tijd met 3 à 4 mael so veel te meer sal weesen te vergrooten, alhoewel men tegenwoordig daer wel bij mag laten blijven, tot eens Eijndelijk vast werde gesteld, wat d' E Comp: dierweegen sal gelieven te resolveeren.

Ende dewijle het werk van de aenteeling van het vee, boom en aardvrugten, plantagie den akker, en wijn bouw, van 'd E Comp: moet dienen tot voorbeeld, aanmoediging en lesse voor de burgers en bouwlieden, om bij navolging tot perfectie te komen, sullen UEd: bij Twee Expresse gecommiteerde in den wijn Tijd van 'S Comp: Wijngaerd van een der handen stok sijn, doen Tweederhande sorteeringe van sap, te weeten de Eerste alleen, van het geene de druifff in de Cuijp getreeden zijnde zal willen uijtgeve, en de Tweede soort van 't geene door de pars werd uijt geparst, want ongetwijfelt

de schraelheijdt die gesegd werd in de Caebse wijn te resideeren, is niet de onrijpheijdt van de druifff die in sig selfs seer soet en aengenaem is, maar het suur sap van de schellen derselve 't welk op deese wijze tot een proeve eens ondersogt en met opmerking gehandelt zijnde, te passe soude konnen koomen, om deese wijnen over al niet alleen aengenaem te doen agten maer ook den prijs omtrent de wijngardeniers, daer na te reguleeren, en een onderscheid van deugt makende het goede met het quade niet te bederven, mitsgrs: door onkunde de hoop, die men van dit groote werk hebben kan, in de Eerste beginselen niet om ver te stooten: Want daer mag wel werden geloofft, dat bij aldien den wijnteel wel en behoorlijk werd bestiert, deselve sal werden in tijd en wijlen voor d' E Comp: van een groot en profitabel concept.

Wat van de koele wijnen gesegt is, heeft meede relatie tot brandewijn, daer van bij mijn aanweesen een preuve heb doen neemen, en bij deesen wel Expresselijk aen de burgers te maken verboden werd, maer voor d' E Comp: alleen moet blijven gereserveert; den asijn sal nog minder moeite hebben om te maken en tot voordeel te gebruiken.

De landbouwerij so veel met 'S Comp: volk werd gedaen, sal bij vervolg van tijd nog al wesen te vergrooten, en wat belangt de plaetse bij d' onse Hottentots Holland genaemt, ik ben op mijn aanweesen aldaer verwondert geweest, een plaets van groote Naem na verloop van so veel Jaeren deselve onder d' E Comp: is beslaegen geweest, so wijnig met desselvs Naem overeen komt, en klaer blijkt, dat met de verpagting aen vrijluijden sodaenige dingen geen voordeel bij brenge want men niet alleen aen deselve so veel heeft gegeven en so wijnig ontfangen men die luijden veel eer heeft gebeneficeert dan van haer eenig genot getrokken, maer sulx moet somwijlen geschieden om een werk aen de gang te brengen, tot dat men wijser geworden ondervind waer in ons voordeel gelegen leijdt, gelijk d' E Comp: teegenwoordig daer van ten goede het gevoelen heeft.

En dewijle UEd: is g' ordonneert, aldaer een schoon stuk land, meer inne waerts na het gebergte gelegen te beslaen, beschut na alle apparentie teegen de Z: Ooste wind, so moet werden sorge gedraegen, dat de wooninge, stallen en koorn schuuren die sullen noodig weesen gemakt werden, op de wijze den E Commandeur voorgesteld, namentlijk in vierkante ordre, ten eynde de geheele ommeeslag, als een kort begriip bij een getrokken bequaem zij, het vee bij nagt volkoomentlijk voor het wilt gedierte sij beschermt, 't

welk seer ligt kan geschieden door muuren van steen, die daer dicht bij in overvloed zijnde, met kleij opgeset, en rontom met een gragt omtrokken; Want sodaenig de huijskens, kraelen en stallen tegewoordig staen, is alles in confusie, en sal de schikking niet alleen weesen een gerustheid voor het wild verscheurent gedierte, maar ook voor de Inlanders bij voorval van oorlog met deselve, 't welk wij niet en hoopen; Sulx zal de vrije bouwluijden al meede aenwijzen hoedanig sij haere afgeleegene hofstede behooren te begrijpen en sterk te maken.

De Nieuwe post de Clapmuts genaemt, en alwaer voor de E Comp: een schoon stuk land, onder de ploeg gebragt, en bequaem is om nog veel te vergrooten, sal op de Eijge wijze gelijk van Hottentots Holland is gesegt moeten werden aengelegt, zijnde de Coorn schuur wel een goed gebouw, maer al te lang uijtgerekt, ook soude men in 't toekomende de zijden van goede Steens Muuren bequaemelijk moogen maken, in plaetse van so veel houte stutten en gebinten, op welke Muuren het dak kan werden gelegd, en door dwarsbalken aen een gebonden, als wanneer niet alleen het gebouw voor de harde Winden te hegten, maer so veel hout soude wesen uijt gewonnen, aengesien dat wel de grootste moeite en arbeid in heeft, 't selve veel mijlen daer van daen derwaerts passe aen te voeren, en sodaenig swaer handwerk in geen grooten overvloed te vinden is, of soude weder tot andere Nodige werken te kort koomen, daer ter Contrarie de klipsteen digte bij, en met kleij gemetselt, maer van buijten met wat kalk behoeven aengestreeken te worden, aen welk werk selver banditen en slaven kunnen arbeijden, schoon die geen Metselaers zijn 't selve haer maer door ijmand hem des verstaende geweest werdende.

De kuijlen alwaer door den E. Commandeur een post is beslagen om het Jonge vee aldaer bequaemelijk een goede wijde te doen hebben is een goed en prijselijk werk, waerin moet werden gecontinueert dewijle daer door ondervonden is d' aenteel seer werd gevordert, en beeter onder het ooge blijft, zijnde een ordentelijke schikking, men aldaer niet dan Jonge ooijen, en veersen, op Hottentots Holland Rammen Moerschaepen en Suijgelingen, en op d' andere posten weder hamels en ossen aenhoud, want het vee vermeenigvuldigende, is het seer wijselijk en prijselijk gedaen 't selve in soorte maer ook in plaetse van den anderen te schijden en sal aldaer mede sorge moeten werden gedragen, dat de Leeuwen en Tijgers bij Nagt het vee in de kraelen opgeslooten niet en mogen beschadigen gelijk aldaer is geschied, en sulks door de verbastering den E Comman-

deur aangewezen voorgekoomen kan werden, de posten dan ten
eijnde voors: namentk:

Hottentots Holland voor paerden, rammen Moerschaepen en Zuij-
gelingen.

Clap Muts, Ossen en Bullen.

De Kuijlen, jonge Ooijen, Speen lammeren en veeren.

Aen de Tijgerberg, bommelshoek boeren boom, Moerschaepen,
gelijk meede aen de Diepe Rivier, Hendrik Viessers hoek hamels,
Riet Valeij, gijten en bokken.

Alle te samen omme de bequaeme weijden seer verre van den
anderen gelegen, en ook wel van nooden was, tot hulpe van den
Commandeur een persoon die in het gemeen de opsigt over de baesen
en opsienders van 't vee en veltposten behoorden te hebben niet
alleen om alle Maenden op ider plaetse pertinent op te neemen en
Examineeren de vermeerdering en vermindering van het gestor-
ven en aangewonnen beestiael, maer ook te versorgen, dat het
geene so wel van het een als het ander, het vee en den Landbouw
rakende, op ordre van den Commandeur bij deesen g' autoriseert,
ende ten dien eijnde iemand uijt te zoeken en g' ordonneert mits den
selven zij een Nederlander, en van de Gereformeerde Religie, Nug-
teren, Trouw, ijverig ter penne en reekening, bequaem kennis hebbende
van vee, bouwerije en plantagie, doende den selven op ijder post
houden een Nette reekening om maendelijks aen den Administrateur
opgebragt, in de Negotie boeken behoorlijk te konnen werden aen-
geweessen en verantwoord; ten Eijnde altijd blijke met alles heeft
gedaen wat bedenkelijk was, alle nalagt van Fraude voor te komen
op dat de Suppoosten vroom zijnde, ook door toesigt daerinne ge-
houden, en andere daer toe de gelegentheid benoomen moogen
worden want anders zijn wij ten deelen oorsaek als wij hen sonder
verhinderung quaet laeten doen, daer over deselve naderhand werden
gestraft, in onse magt geweest sijnde, sulks te voorkoomen, door
goede en welgestelde ordre, sodaenigen persoon uijtgevonden, mogen
UED: wel toe voegen een Maendelijx Tractament van /24 en vier
realen kost gelt, Een 'S Comps: paerd, en slaef, met Twee Neder-
landers tot hulpe en geselschap, met den Naem van Landdrost, die
ook wegens d' E Comp: sal konnen zijn over het vlek Stellenbosch
Schout en Officier.

Den selven sal ook konnen sorg draegen dat buijten op het land
in de Schuuren geen meerder Coorn werde gelaeten, als tot eijgen
saet; en somtijds tot gerief van d' Ingeseetenen van Stellenbos sal
van nooden weesen, maer na het Casteel ten eersten werden afge-

bragt, en in de pakhuysen opgeleijd en bewaerd, also wel om te voorkoomen, alle ongelukken van brand als om de securiteit van 't guarnisoen, aengesien men bij een schielijken haest, het selve niet magtig soude weesen, aftebrengen ende gemerkt veel tijd, volk en moeite daer aen vast is, het Coorn te dorschen, so konnen UEd. eens onderstaen sulx door ossen te geschieden, waer meede veele Natien haer behelpen en grooten arbeid uijtwinth.

Aangaende 't geene d' E Comp: geniet en te hoopen heeft, van den arbeid, bij haer Ed. Hoog Agtb. Dienaeren te werk gestelt, heeft den E Commandeur van der Stel door ijver en naerstighijl veel gedaen, en de saken met goeden schik gevordert, niet twijffellende of sal daer in volharden.

De plantagien van geboomten tot Timmerhout daarmede schijnt het so wel niet voort te gaen want buiten 'S Comps: Tuijn in de Tafel Valleij vint men wijnig hout uijt Europa over gekomen, dan alleen bij het Rondebosjen, wijnig Eijkenboomen, egter siet men dat de Jonge schoten wel voort willen, so mede het Elsen hout, maer of de felle winden den verderen Wasdom niet en beletten als zij verplant werden is geloofelijk, evenwel moet men de hoop en moet niet verlooren geven, sig een wijnig voegende na de Natuure deeser Landen, die ons doen sien alhier geen geboomte werd voort gebragt, dan in de kloven van hoog gebergte, alwaar deselve van water bevoigt van de winden bevrijd blijven, derhalven de somer droogte en harde stormen konnen uijtstaen; Voormaels heeft men het zaet in de kloven wel nedergeworpen, maer het schijnt op die wijze door den fellen waterloop in de regen Tijd werden weggespoelt, of onder den drop van de groote boomen verstikt te wesen, uijtgenomen wijnig Elseboomen ontrent het bosjen, digt bij den bos heuvel, om welken over al te sien, ik Expres heb gaen zoeken; men soude kunnen een preuve neemen, van het Zaet op behoorlijke en verscheijde tijden op plaetsen daer wat opening en goede grond gevonden wierd met te saeijen, maer in de aerde te planten of pooten, en somwijlen doen onderzoeken, of het wilde opkoomen ten eijnde men het van ander onkruijt suiijver ende eens aen t' groejen mogt krijgen, want men hoeft niet te Twijffelen, zijnde so verre gekoomen, tot deselve vrugten of zaet draegen, naderhand haer sullen voortsetten, maer daer toe sal ten aensien van het Eijkenhout nog veel tijd behoeven, waer in des niet tegenstaende geduurig moet werden voortgevaeren, en op alderhande wijze ondersogt ook de burgers daer toe werden aangemaect het begin omtrent de Clapmuts, van die plantagie bij den E. Commandeur aengevangen, sal al meede doen sien wat daer van te hopen sij.

Daer en is geen Elendiger land dan het geene door gebrek van hout onwoonbaer is, ook geen Noodsaekelijker gerief tot des Menschen leven als het selve, over sulx moet de voornaemste Sorge zijn, over de wijnige bosjen hier omtrent goede opsigt te doen houden, also wel ontrent 't geene tot Timmeren als tot branden bequaem is, daer toe eenige tijd geevende om weder te moogen aangroeijen, en gemerkt sulx niet uijt den wortel maer uijt het zaet moet voortkomen is het voor al Noodig dat men eenige oude Moerboomen bij vakken laet verblijven, om door deselve weder jonk hout aen te fokken, tot dien eijnde stellende niet alleen opsienders, ordre en aenwysing, maer straffe tegens d' overtreeders, de wijze hier in het gemeene niet bijzonder gelegen is, en den Commandeur aengeweesen, groote stukken bosch sodaenig waeren vernielt, geen boom was overgelaeten, om weder aen te groeijen; En wat belangt de bosschen van hooge boomen tot Timmerhout, daer het swaarste reets is weg gekapt, en tot den weder aangroei moeten blijven leggen; uijt sodaenige bosschen vermoogen geen latten nog sparren gehalt maer geheel in rust gelaeten worden, dewijle van een lat, een sparre, en van die een boom moet voortkoomen, want anders roeijt men deselve voor altijd uijt, waer omtrent een Exacte ordre sal dienen gestelt, op dat men niet alleen voor het teegenwoordige, maer ook voor het toekomende kan weesen gedient en blijke wij al soo wel voor de Nakoomelinge als voor ons selve te hebben Sorge gedragen.

De slaven 'S Comp: lijfeijgenen geven al meede geen klijn voordeel door haeren arbeit, en geen minder hoop voor het toekoomende maer men sal deese arme Menschen met andere oogen moeten aensien, want het is 'S Comps: eijgen volk, geen huurlingen, die den dienst van haeren Heere niet en konnen verlaten als sij die moede zijn, maer verbonden niet alleen voor al haer leven, maer ook in die van haere kinderen en nakoomelingen, hoe wij haer beeter maken hoe sij bequaemer sullen weesen dienst te doen, haere Heeren en Meesters lief te hebben, en onse Natie getrouw te weesen, het zijn Heijdenen en vervreemt onkundig van den waeren God en wij Christenen, haere Lichaemen zijn in ons geweld, ja bij na haer leeven; so wij besorgt zijn om ordre te stellen over 't domme vee 't soude schanden zijn, bij aldien wij de Menschen lieten verwilderen, en slimmer laten als zij in haer vaderland waeren.

Onze Heeren en Meesters sijn ook voester Heeren van Christe Kerke welker deuren wij sluijten so wij nalaeten de Middelen te gebruijken die wij in handen hebben, en niet alles aenwenden om deese Luijden tot de kennisse van het Saligmaekende geloove te

brengen, want wat weeten wij wat God door zijn genaede over dit volk beslooten heeft, en wat sullen zij en alle Vreemde Natien ons ter schande seggen als wij haer in hoerereij en ontugtigheeden als de beesten in 't hondert, so wel onder Malkanderen laeten leeven sonder daerinne te voorsien, als selver met ons eijgen volk, UEd : sij dan op 't aller ernstigste aenbevoelen en gerecommandeert de nu gestelde ordre te doen agtervolgen, Namentk : het quartier daer deselve in woonen, en nu afgedeelt in drie voorname deelen, in het Eerste sullen te samen woonen en slapen alle de geene die onder Malkanderen een vrijwillige trouw op haer wijze hebben aengegaen, en ten overstaen van gecommitteerden malkanderen voor Man en Vrouw hebben verhooren, aen de welke Expresselijk is gewaerschowt, den anderen getrouw te zijn, onder drijgement van swaere straffe, so na deesen bevonden wierd, haer een van beijde te buijten had gegaen, gelijk ook verstaen werd, de klagende de hand te moogen geboden werden, ende de schuldige tot Exempel van andere gestraft met strenge geeseling in het quartier.

Het Tweede voor klijne Meijskens en jonge nog ongetrouwt zijnde, almeede met vermaening haer kuijs en Eerbaer te dragen onder gedrigde straffe met dien verstande dat so sij hier na mogten gesint zijn met ijmant van haers gelijken te Trouwen, men haer daer toe sal geeven behoorlijk verlof, om op de gemaekte rolle van de getrouwde te werden over geschreeven 't welk ook sal dienen te geschieden ende sulke van die plaetsen in d' andere te doen verhuijsen.

Het Derde gedeelte voor de Knegtskens, jongelingen en ongetroude, meede met de selfde Conditie als van de Dogters, om op deese wijze de tugt onder dit volk te brengen en door de seeden den weg te bereijden tot het geloove, 't welk in de kinderen moet wesen van de grootste hoop, want dat zijn wasse klompen, bequaem te buijgen en te ontvangen sodaenige Indrukselen als men daer aen geeven wil; tot dien eijnde is nu in dit selfde quartier opgeregt en ingevoert een School van alle kinderen beneeden de 12 Jaeren om daer onderweesen te worden, in gebeden, Catechismus, en gronde van de religie so meede leeren leesen, ende de Nederduitsche Tale prompt te leeren spreken over welke gestelt zijn een Meester voor de Knegtskens en een Meesteresse voor de Meijskens, ende gemerkt men bevonden heeft, dat onder dat volk groote begeerte is om onderweesen te worden, ja dat uijt eijgene beweeging den eenen die voormaels wat geleert had, den anderen leerde, en dat de geene die boven de 12 jaeren waeren meede versogten in de religie onder-

regt te moogen werden, so is aen deselve toegestaan, en sullen haer gegeeuen worden, Twee halve daegen of agtermiddagen, in de Week ten eijnde sij al meede mogten bequaemheijt hebben tot de religie en het Christen geloove te koomen, om waerin onsen ijver te toonen, sullen alle de Schoolkinderen des Sondags na de predicatie publicquelyk haer vraegen opseggen, en tot dien eijnde onder geleijde van haer Meesteren en Meesteresse in de Kerk verscheijnen, tot deselve so verre sullen weesen gebragt, men in haer quartier een Predicatie moogen doen, en dewijl den Eerw: Predicant Overnij groote Liefde en genegentheid omtrent deese saeke ter lere van Gods kerk be- toont; so is sijn Eerw: versogt sijn sorge en opsigt over die Teere Jeugt nevens den Administrateur De Man en Capt: Cruse te willen neemen, en so wel haere als die geene die ouder van Jaeren sijn, na vermoogen in de gronden der Christelijke kennisse 't onder- rigten, onder het getal van gemelde Slaven werden bevonden 32 Soonen, en 26 Dogters van Duijtse vaders geteelt, waer omtrent de E. Comp: geen gedachten kan hebben haer als Slaven in de dienst- baerheijt te houden, alhoewel groote reedenen van mitsnoegt te weesen, men daer teegen geen heeter sorge gedraegen heeft, also wel om de Moeders aen haers gelijke op haer manier te doen Trouwen mitsgrs: Onze Natie sulx so veel moogelijk te verhinderen, ofte deselve uijt te vinden om buijten lasten van 'd E Comp: sodaenige kinderen te onderhouden, tot welken eijnde als nu bij publicq plac- caet verboden is aen alle vrije Ingeseetenen van de Caeb mitsgrs: 'S Comp: dienaeren haer selven van de slavinnen te onthouden op pene dat d' Eerste op slave randsoen een half Jaer aen de gemeene werken sal arbeiden, en d' andere verbeuren een Jaer gagie, en dat bij so verre van sodaenige vermenginge kinderen mogte koomen, de vaders sullen gehouden weesen, tot Jaerlijks onderhond van sodaenig kint te betaelen hondert daelders, sonder dat deselve sullen mogen uijt het Land vertrekken, als bevoorens te hebben gestelt Suffisante Cautie tot sodaenige kinderen bequaem sijn, haer kost selver te konne winnen, en bij gebrek van dien de Vaders gehouden weesen voor gemelde kinderen met haeren arbeid de kost te verdienen, op dat hier door een afschrik mooge gegeeuen worden, ende de E Comp: niet onttrokken het middel om door Aenteeling die slave kinderen in het toekomende dienst te ontvangen, aengesien deselve onder ons opgebragt en in de religie en Tale onderweesen, tot veel dingen sullen bequaem weesen, en metter Tijd geen andere van buiten be- hoeven gesogt en overgebragt te werden, dese gestelde ordre sullen UEd: na uijterste vermoogen doen agtervolgen, en so veel practi-

cabel is doen letten dat ter plaetse deselve tot den Landbouw als andere werken moeten werden gebruikt, men Man en vrouw te samen laet, en dewijl gemelde kinderen, van Duijtsche Vaders, geen schuld hebben, aen het quaed doen van haer ouders, mitsgrs: d' Indisputable kinderen van onse Eijge Natie geen Slaven konne werden gemaekt, so sal men omtrent haer, die daer Teegenwoordig zijn, andere Sorge moeten draegen, op dat deselve tot haer Jaeren gekoomen, bequaem mogten weesen, haer kost te soeken, en sullen deselve onder opsigt en in den dienst van d' E Comp: verblijven tot den ouderdom van 25 jaeren voor de jongelingen, na welken Tijd spreekende de Nederduijtsche Taele, en hebbende opentlijk gedaen de beleijdenisse van de Christelijke Religie mitsgrs: Aenwijsinge, waer meede deselve in Eere en deugt bequaem zijn hier te lande als onderdaenen van d' E Comp: haer te konnen Erneeren, en onder deese Conditie sullen sij in vrijdom werden gestelt, haer debiteerende voor de somma van f100 te betaalen aen d' E. Comp: voor de onkosten van opvoeding, als deselve daer toe sullen gelegenheid hebben, en magtig weesen, alle het welke bij de Acte van vrijstelling, moet werden g' Expresseert, de dogters sullen onder gelijke conditie na haer 22sten Jaer in vrijdom werden gestelt, egter met dat onderscheid, dat so eenig Nederlander op dien Tijd of Eerder (mits beleijdenisse ende de tale gedaen en gesprooke werde :) met deselve soude willen Trouwen, aen d' E. Comp: gehouden sal weesen uijt te keeren een somma van f150. neevens een slavinne in haer plaetse, so sij den ouderdom van 22 Jaeren niet en hadde bereijkt, anders sal men met die somma vermelt moogen bestaen, met dien verstande, dit bij huwelijkse voorwaerden Expresselijk werde gestipuleert gemeenschap van goederen en bij overleijden van de vrouw d' E. Comp: Intreede met het regt voor haere Erfgenaemen ten waere de Man sulks voor een redelijke somme wilde uijtkoopen, 't welk bij den Commandeur en raed in billikheijd sal werden g'oordeelt te moogen bestaen derhalven kan men de Jongelingen bij Tijds gebruiken bij ambagten, alhier seer nodig gelijk Kleermakers, Schoenmakers, Smits Timmerluijden rademakers, Harders, bouwknegts, Houtkappers, Tuijniers, en wat alhier soude mogen weesen tot Nutte van het gemeen, want deselve Eenmael so verre gekoomen zijnde, daer soude op kunne werden staet gemaekt, meer op haer, als op die van onse Natie, die tog altijd gedagten hebben van te sullen vertrekken, of als sij geld gewonnen, of Eenig Misnoegen ontvangen hebben, daer ter Contrarie deese luijden geen andere kennisse dan van dit haer geboorte land hebbende, alles

moeten aanleggen, om alhier gelukkig te leeven ; gelijk men meede moet verstaen van de dogters te doen leeren, dat 't geene sij tot huijshoudinge noodig behoorden te weten, doende deselve boven dien sodaenigen arbeid en werk, als onse Natie soude moeten doen, so men haer niet en had, dog met onderscheid tussen haer en andere slaven den Nood en d'armoede geeft groote aanleijdinge tot Misdoen, of sulx almeede geen oorsaek is geweest, dat sij dat volk sodaenig heeft laeten misbruijken, daer aen mag niet getwijffelt worden, aengesien men bij haer siet draegen de kleederen van de Soldaeten en Matroosen Eijgen geweest ; d' E Comp : alhier geeft aen een Slave in een geheel Jaer, niet meer dan een pijs rok ongevodert, en een broek van Zijldoek, waer meede het den selve niet Moogelijk is te kunnen toekoomen gelijk ijder weten kan, of aen sig selfs, of aen die van zijn gesin, over sulx moet denselven Naekt gaen bedelen, of door eenig ander Middel klederen en deksel bekoomen.

De Slavinne, ook de kinderen, en Dogters van duijtsche ouders ontfangen in een Jaer mede niet meer dan 2 kleedjes en 2 baeijtsjes of halve hembden, 't welk voor vrouwen al meede niet genoeg is, en dat men haer in dit koude Climaet siet draegen Rokken en kleeden, van d' E Comp : niet aen haer uijt gedeelt, en dewijl deselve, veel meer zijn tegen die koude, dan om de pronk en sieraed, zo is het seer gemakkelijk voor de Soldaeten en Matroosen en andere dit vrouw volk alleen door een oud kleed te debaucheren, 't welk voor 'd E. Comp : een schande soude weesen, ende deeze Vrouwluijden reeden geeven te seggen, sig tot sulx genoodsaekt zijn, so dat bij Continuatie alle gestelde ordre onnut sullen weesen, bij aldien men daer in niet voorsiet, derhalven geschiet aen onsen Heeren en Meesters geen dienst haere slaven te doen gebrek lijden, ofte tot onbehoorlijkheid te laeten vervallen, daerom sullen UEd : aen de Mans mogen vertrekken in den kouden Tijd, Een pijs Rok met Zijldoek gevoert, en in den warmen tijd, Een rok en broek van slegte gingang ; de Slavinne ijder in de koude Tijd Twee baeijtsjes, Twee kleeden en Een ongeoerde peijlakense Rok, nevens een van de Slegste deekens, om bij nâgt te dekken, die lang kunnen duuren en in den goeden of Zomer tijd, Twee kleedjes, en 2 baeijtsjes om haer te Verschoonen waer mede dat volk bij gesondheid bewaerd wel sullen moogen bestaen. De banditen die tot nog toe in het selfde quartier bij de slaven sijn vermengt geweest, moeten na deesen van haer afgesondert werden, waer toe een bequaeme plaets is g'ordonneert, want van dat volk sullen sij nooit iets goeds kunnen leeren.

De Naemen van alle de lijfeijgenen op apparte rollen gesc: en door gecommiteerdens verdeelt en opgenoomen, sullen sodaenig in een boekje vervat op 't slot van de Negotie boeken in het Journael aangeweessen werden, met aenteekening van Trouwen, Sterven, en Nieuwe geboorten, om onder ijdern Soorte en Conditie altijd te kunnen gevonden werden.

De H: Doop behoort voor al niet verwaerloost te werden omtrent de kinderen van de Duijtsche Vaders; niet te verantwoorden sijnde men deselve tot veel Jaeren toe, als Heijdenen ongedoopt te laeten loopen, en hoewel wij hoopen, door deese nu gestelde ordre geen Sodaenige kinderen te verwagten zijn, so het egter anders gebeurde sullen de sodaenige na de orde van de Kerke van Nederland moeten werden gedoopt, ten overstaen van d' opsienders derselven, die wegens haer bediening en in die qualijt wel moogen beloven so veel in haer is, deseive in de Christelijke Religie te sullen werden opgebracht en onderweesen.

Het grootste Voordeel dat d' E. Comp: verwacht alhier te landen, bestaet in een goede Colonie te planten van onze Natie, en door haer deselve te bevolken, ten Eijnde sij door aenteeling van Vee, en den landbouw alles mogten Voortbrengen, wat tot spijs en Noodruft van het guarnisoen soude vereijshen, mitsgrs: door groot getal so magtig te worden, sij het Landen van alle Vijanden soude kunnen verhinderen en d' E. Comp: de gerustige besitting toebrengen so meede nijt haer en des lands welvaeren als heeren en patroonen te trecken bij tijden en wijlen een recognitie, om daer meede haer guarnisoen te kunnen betaelen en onderhouden.

Dit oogmerk is so haest niet te verkrijgen, gebleeken zijnde daer omtrent niet veel is gevordert, ten aensien van den Tijd, daarmede begonnen en sulx seer geloofelijk door veranderingen gemeenlijk aen saeken vast van die Natuur, dog ten tijde van den E. Commandeur van der Stel heeft dat vrij toegenoomen tegenwoordig sijn in de Tafelvaleij ofte omtrent het Casteel 30 Huijsgesinnen, haer meest erneerende met Herreberg, Tapneering en Tuijn Vrugten, neevens wijnig Vee, behalven 24 Huijsen van de Tafelvaleij na den Steenberg die haer met de Landbouw, en de Wijngaerd erneeren, dog in Stellenbos Nieuwelijks beslagen, werden 99 Huijsgesinnen opgesteld te saemen haer aen den landbouw begeevende waer toe d' E. Comp: die luijden altijd de hand moet bieden, gelijk ook sulks behoorelijk geschiet, want tegenwoordig bestaet haer klijn en groot vee in 14501 Schapen en 2297 Ossen en koeijen 't welk nog al sal vermeenigvuldigen.

Het voordeel 't welk d' E Comp: directelijk van deselve geniet is nog klijn, want door dat deselve nog maer eerst beginnen den Landbouw aen te vatten, waer toe veel behoort en groote onkosten vast zijn, heeft men nog op den akker de vrugte nog vee eenigen Last konnen brengen veel minder de thiende Schoof van 't velt van haer te vorderen, om de luijden ter Zee te helpen, en de quade Jaere die zij hebben gehad, door groote droogte, wat te gemoet te koomen, derhalven sal van den aenstaende Ougst, almeede niet moogen ge-eijscht werden, op hoop na dien tijd sij door vlijt en arbeid bequamer sullen weesen de geregtigheid te konnen voldoen.

De geregtigheid van de Wijn, sijnde rx 8. per legger en blijkt niet, dewijl dat regt aen den pagter van de Caebse wijnen is verkogt, en onder zijn pagtpenningen begreepen, 't welk in het aenstaende so niet meer moet weesen maer bij d' E Comp: selver ingevordert in Cassa getelt werden, ten eijnde men daer bij kan sien, hoe veel wijn bij de burgers versamelt en gesleeten werd, om overslag te maken wat de pagters profiteeren, en bij gevolg haer regt waerdig is.

Den winst op 't beestiael bestaet, dat men om haer te gerieven van 'S Comp: vee afneemt, en haer verkoopt een beest tegen f24 aengereekent, sijnde den prijs hier te Lande onder den burger veel hooger en wel op f80 geschat, hebbende 't verleeden Jaer op gebragt f4272:; So brengen de burgers al meede eenigen winst bij door 't geene sij soo aen bouw gereetschappen als goederen uijt 'S Comp: Pakhuijsen van nooden hebben, 't welk egter niet veel kan bedraegen, hier tegen Neemt d' Comp: van deselve weder aen tot vol-doening van haer schult te Tarw tegens f10 't mudde 't welk so lange d' Comp: Tarw van nooden heeft bestaan kan, maer so de Comp: door haer eijgen volk en arbeid, so veel koorn kan winnen als alhier voor haer Ed: omslag van nooden is, dan soude d' E Comp: met de Tarw tegens f10 ingekogt geen weg weeten, aengesien de fragt, ondermaet, Spillagie, risico, Intrest van haer gelt tussen dit en Batavia so swaer belooopen, men die tegen d' Indische Tarw aldaer, so door ons als andere Natien aengebragt, niet moogen bestaan, want het soude weijnig scheelen, of een Last Tarwe komt te staen op f262: 10—als men voor 't last 4200 lb het mudde 160 lb rekent of 26½ mudde p last, en bij gevolg voor d' E Comp: geen voordeel derhalven sullen UEd: deselve tot betaeling van schult voor eerst tegen f10. laeten valideeren maer voor Contant, als aen Coopmanschap niet meer dan f9 moogen betalen.

De winsten van verpagtinge raken de vrije burgers weijnig, maer

alleen d' E. Comp: bestaende meest uijt de Comsumptie van Drank waer omtrent een wijnig op S' Comp: voordeel moet werden gelet, Namentk: men selver wat reekening make, verleeden Jaer is de pagt van de brandewijn en gedistilleerde wateren voor $f6200$ verkogt met 't regt van ijder musje Rosse brandewijn te mogen Eijssen en uijtslijten tegen Tien Sts. voor de Witte 15 Sts. en den Arak $7\frac{1}{2}$ Sts. nu vind men, dat deselve uijt 'S Comp: Magazijn ontfangen en betaelt heeft 86 ankers rosse brandewijn ten $f70$ ijder te samen $f6020$:—'t welk tot musjes gemaekt en ijder tot 10 Sts verkogt maken ontrent 21930 musjes en $f10965$. 16 kelders Witte Brandewijn tegen 22 rs de kelder of $25\frac{1}{2}$ kannen van 10 mutsjens bedraegt inkoop $f1056$. en uijtkoops $f3060$ —so dat den pagter betaelende den wijn aen de E Comp: ende beloofde pagt penn: ter somma van $f13276$. als $f7076$. aen wijn $f6200$. voor de pagt nog soude avanceeren $f744$.

Maar dewijle men weet tot daer aen toe geleegentheijd genoeg heeft gehad van de scheepen drank in handen te krijgen, so staet 't vast deselve veel meer gewonnen heeft dan men hem kan nareekenen, over sulx sullen UEd: in 't toekomende sorge dragen en ordre stellen, geen sterke dranken van de particuliere met de scheepen aenkomende, werden aengebragt nog imand veroorloft sulx te doen dewijle immers blijkt tot nadeel van d' E Comp: geschied, aengesien de winst door den sleet, en den prijs bij d' E Comp: gestelt, moet voortkomen, het welk hoe die grooter is, den drank bij de Pakhuijsen te eerder sullen tot geld werden, minder bederven, en de pagt bij gevolg doen rijsen.

De verpagting van de Caebse wijnen is Ao. 1684 verpagt in 't geheel voor $f6300$ met 't regt van deselve weder te moogen uijt venten voor $f1$: 10—de kan van 10 mutjes deselve hebben van d' E Comp: uijt 't pakhuijs gehad en betaelt $44\frac{1}{2}$ leggers Wijn à Rs. 50 p Legger en in gelde $f6699$ te samen en de beloofde pagt penningen monteeren $f12999$ werdende des bevonden bij den uijtsleet à 410 kan p legger te hebben opgebragt $f27521$: 5—en bij gevolg daer op bij de pagters geprofitteert $f14522$: 5—behalven nu nog de wijn, die de selven bujten die van d' E Comp: van de vrijburgers of wijn gardeniers hebben in handen gekreegen, en wel ten minste op 20 leggers geschat word, Een winst die de maet te boven, en die van de Comp: voorbij gaet, want door deese Caebse wijn blijven Comps: andere dranken leggen, of dienen niet aengebragt so nu de pagters de wijn geheel van de burgers moogen op koopen, so maekt d' E Comp: deselve nevens de pagters rijk en haer Ed:

blijven arm, dat immers onreedelijk soude zijn want dat de wijn alhier, so in prijse gestijgert is, geschiet door de verhooginge daer op gestelt, en dat men de wijnen tot Comp: voordeel buijten hout, en wat Comparatie heeft 't geld van de pagt, 't welk dit loopende Jaer bedraegt f9900. bij den sleet van 60 à 70 leggers, waer van bij ider of de Wijngardeniers of pagters of te samen f42255: konnen gemaekt en gewonnen worden, terwijl d' E Comp: stil sit, en alsoo wel als heeren van de landen of als Cooplieden met bovengem: Zomma moeten te vreedden weesen, derhalven sal op andere middelen dienen gedacht, ten eijnde dese Colonie niet tot schade maer tot soulaes en hulpe mag weesen d' E Comp: de swaere lasten die sij doen moeten helpe draegen, want so 't op deese voet soude voortgaen, en dat de pagters vrij staet, den wijn te koopen daer sij willen waer sou d' E Comp: met haer eijge wijn blijven? Derhalven moet men hier overweegen, dat de burgers die aengemoedigt zijn, om den wijnstok te planten, daer bij moogen vinden een reedelijke winst, na maete van den arbeid en onkosten daer aen besteet, want deese wijngaerdeniers moeten geen staet maken den prijs van den Wijn die sij tot op 100 en 120 Rs. debiteeren is een waerdij van de vrugt maar het Effect van des Comp: prærogatief die alle wijnen diverteert, die alle andere Natien alhier in grooten overvloed souden willen aenbrengen, gelijk ook haer Ed: selver het regt hebbende niet alleen den in en uijt voor te moogen verbieden maar ook de aenplanting, over zulks sal de E Comp: in den aenstaende Jaer 1686 en 1687 den wijn van de wijngardeniers aen neemen en doen betaalen te weeten twee soorten gelijk hier boven omtrent die van d' E Comp: is gesegt d' Eerste soorte voor Rs 20 klaere wijn de legger, ofte Rs 15 druijve sop, te weeten de geene die maer enkelijk getreeden is, en de Tweede of geparste klaere Wijn voor Rs 15 of in druijve sap voor Rs 10 alles buijten 't vaet werk vrij van de geregtigheid van Rs 8 p legger, onder beding de Wijn door gecommiteerdens daer toe in voegen voormelt te doen Vaten, om in soorten niet bedroogen te werden.

Met deese gestelde prijs wij uijtreenen de Wijngaerdeniers rijkelijk haer Winsten sullen vinden aengesien wij kunnen aenwijzen dat van Een morgen Land wijngeevende, sullen afkoomen, goede en quaede Jaeren door malkander 12 leggers ook wel 16, dat die 12 leggers blootelijk op den acker haer sullen in Twee soorten verdeelt opbrengen in geld f540 hoedanig in Christenheid niet en sal werden gevonden en tegen 't Coornland geen gemeenschap heeft; aengesien op een morgen, Een mudde gesaeijt, de goede en quaede

Jaeren door den anderen 10 à 12 mudden sullen uijtleeveren en f10 p muddle f100 en f120 uijtmaken verscheelende met 't Coorn so veel ten aensien van d' onkosten, en onsekerheijt van 't gewas, de burgers 't bouwen souden laeten staen, en na den Wijnpars lopen, 't welk voor Eerst de meening niet weesen kan.

Over sulks sullen UEd. de Caebse wijnen in Comps: handen hebbende aen de pagters, of uijt slijters doen leveren mitsgrs: op den uijtvoer scherpelijk doen letten, houdende de beste om na India gesonden, en d' andere alhier gesleeten te werden, Nament: den Wijn aen de pagters te leveren voor f550 p Legger om tegen 30 sts. te moogen uijtslaen de kan van 10 mutsjes sijnde f65 p legger gewonnen, aen de Ingeseetenen geen Tapneering doende de legger voor f240—sullende van gelijken de beste of van d' Eerste soorte werden verstrekt tot Randsoen ontfangende, so dan bevonden wierd van d' Eerste soorte van den Ingekogte of in geoegste wijn over te schieten die sal als gesegt na Ceijlon of Batavia p factuur werden overgesonden voor f220 dog so 't geviel in dier voegen alhier de geheele pagt van de Wijn niet in de hand vallen wilde, so en was voor den dienst van d' E Comp: niet strijdig, verscheidjen luijden wierden gepermitteert tapneeringe te doen, mits den wijn van d' Comp: neemende voor de somma van f600 en 't selfde regt als den Tapper deselve à 30 sts. te moogen sleijten, want de Comp: moet in dien gevallen maer sien op den sleet van de Wijn meer als op de pagt penningen, dewijl de winst daerin geleegeen is; over sulx sal als dan Nieuwe sorge en toesigt moeten werden gehouden, den Wijn in geen andere dan Comps: handen komt te vallen, nog buijten land vervoert, of van buijten ingebracht werden, want sulx is beijde tot Comp: schade Alle de verpagtinge hebben voorleeden Jaer f16325. en sullen dit Jaer f20835. bedragen 't welk bij voorgaende Tijden al heel veel verschilt ook gevolgelijk na deesen ook Merkelijk grooter sal werden, wanneer daer de voorverhaelde midde-len toe sullen wegen aangewent.

De winsten op Coopmanschappen en provisien die voorleeden Jaer f31364: 19: 4 hebben opgebracht sullen metter Tijd vermeerderen voor so veel de burgereij sal aengaan.

Het gelt 't welk onlangs na dat de Verpagtinge was gedaen, so merkelijk is verhoogt, sullen UEd: weder op den Ouden Voet afsetten, d' Ingeseetenen daer van bij Tijds Advorteerende om aen d' E. Comp: haer pajen die sij verschuldigt sijn te koomen betaelen op pene dat na den verschijn dag 't geld niet hoger sal werden aengenoomen als na de voorgaende valuatie, want met 't verhoogten

is d' E Comp: geen dienst geschied als nu sullende moeten aenneemen gelt waer voor de winst bij de particulieren is genooten, en dat 't geld niet bij d' E Comp: werd aengebragt, want so d' E Comp: alhier meer Contant voor vrugten Verpagtingen en Coopmanschappen van d' Ingeseetenen in Cassa ontvangt, als hier van Nooden was, soude sodaenigen geld na India gesonden, aldaer kunnen winst geeven, bedingende in alle verpagtinge en Vendutien de betaeling te moeten doen, half in harde en half in minder gelde, gelijk nu sodaenige biljetten sijn aengeslagen, om binnen Ses dagen d' E Comp: te betalen, den Termijn vervallende pmo: Julij na welke dagen 't geld Sijn Oude Cours sal neemen al meede bij placcaet gepubliceert.

Het Stellenbosch bij heemraeden bestiert, sal ook sodaenig voor Eerst wel kunnen Continueeren sijnde voor 't loopende Jaer daer toe aengesteld in plaetse van de personen verleeden Jaer gedient die geweest sijn.

Hendrik Elbertz.

Jan Jurgen Grimp

Douwe Gerbrandtz Steijn.

Matthijs Greeuw

en afgegaen Namentl. Teegenwoordig.

Gerrit van der Bijl

Henning Huijsing

Jan Cornelis Mostert

Harmen Jansz Smit

Onder de goede zorg van deese goede luijden willen wij hoopen de Ingeseetenen in rust en vrede sullen blijven woonen en die plaetse, met er Tijd wat aensienelijker worden; derhalven sullen deese heemraden alle Maenden op een gestelde dag te samen koomen, sit dag houden, de strijdende partijen die verschil mogten hebben, over Nabuurschap, wegen, en andere ongemakkelijke questien, onder den anderen Voorvallende, mitsgrs: pretentien van schulden bedragende de somme van Rs 50. af te doen en bij uijtsprake, de plano sonder forma van proces, anders als de Luijden in persoon nevens de getuijgen en blijken van partijen te hooren termineeren, latende aen de geene die haer bij desen uijtspraeke Mogten vinden beswaert de Volle Vrijheijt haer aen den raed van Justitie alhier te mogen bij weegen van Appel adresseeren, en haere Saeken bevorderen, welken Sit dag gehouden sal werden ter presentie en onder de prasee die van den landdrost, op dat 't met ordre mogt toegaen, en den selven wegen d' E Comp: toesien, 't regt van de E Comp: voorstaen, en alomme haer Ed: Hoog Achtb: Intrest en belang waer-

neemen gelijk den selven bij Instructie moet werden aanbevoolen; Tot dien Eijnde sal aldaer op 't ijlanteken Stellenbosch genaemt bij gelegentheid, kunnen werden gemaekt Een gereghuijs, g' accommodeert tot wooninge van den Landdrost, en Een kamer tot de bij Een komst der heemraeden voorm: op d' ordinaire daegen, ten eijnde denselven als in 't Midden van 't platte land woonende, over al in korten soude kunnen weesen, waer den dienst van d' E Comp: Vereijschen mogte, en d' ordre van den Commandeur uijt te Voeren.

De Kerke aldaer geprojecteert sal om de veelvuldige nodiger werken, nog wat moeten blijven uijtgesteld, onderwijlen kan de gemeente aldaer haer voor een tijd behelpen met Een opgeslaegen Loots, so wat na haer Commoditeit g' Accommodeert, sorg draegende dat van de grond daer de Kerk staen sal tot aen de rivier toe, geen landen Weggeeven, aengesien daer ter plaetse sullen moeten woonen alle de geenen op geen Hofsteede leevende, gelijk Predicant Schoolmeester, Koster, Smit, rademaker Crainer, en wat van diergelijken meer, tot gerief van de Ingeseetenen, met er Tijd sullen van Nooden weesen, om door deselve, huijs aen huijs met de front na de rivier, een fraeije geschikte straet te maken, hebbende tot dien Eijnde agter Erven en land genoeg voor kleine Tuijnken tot haer verdoen, om aldaer onderwijle de gemeente te bedienen alle Sondaegen Tweemaal in de bij Eenkomst van 't gehoor van Gods Woord ende Christelijke Gebeden door voorleesen, en tot dien Eijnde reets aldaer een bequaem persoon gebruikt word, die met sijn Teegenwoordige Gagie en Tractament niet en kan bestaen, is aen hem gegeeven de qualijt van voorleeser met /20 p Maend, en ordinaire randsoen en kostgelt, om daer voor sijn tijd uijt te dienen, met dien verstande denselve sal waerneemen de Schoolen van d' Ingeseetenen aldaer, gelijk alhier aen de Caeb onder 't Casteel geschied, tot welken eijnde de burgers wel wat soudon kunnen helpen om in haeste een bequaem school op te maken, ten Eijnde de Jonge Jeugt, die daegelijx toeneemt in getal, niet gelaeten worde als in een wildernisse maer als Christen Kinderen opgetrokken metter tijd bequaem werden de Colonie dienst te doen, derhalven sal almeede op ordres voor weesmeesteren dienen gedagt.

En dewijl in den beginne alle saeken onvolmaekt sijn, maer door den Tijd, en de kennisse van de gebreeken moeten komen tot haer verbeeteringe en perfectie, is egter noodig op alles werde gelet, over sulx sullen aldaer mede ordre en regulamenten moeten werden beraemt, over 's heeren, en buur weegen, schouwen over deselve als

over de rivieren, alwaer bruggen g' ordonneert, en tot gemeen gebruik bij d' opgesetenen en Ingeseetenen onderhouden werden, d' onkosten vindende of over de morgen tallen of grootheid van ijdern omelag, en dat deselve daer bij g' Interesseert en behoorden te draegen.

So soude meede over de bossen het hout, alsowel 't geen daer is, als dat daar behoorde aengequeekt te worden, dienen ordre gestelt een ijdern akker na desselvs grootheid en geleegetheid te obligeren, seker getal sowel Inlands als Vaderlands hout, te moeten aenqueeken, 't sij op veel plaetsen bijzonder; of wel wijnige, gelijk gemeene bossen te samen, op dat in 't Toekomstende daer van niet te weesen destituijt gelijk hier voor al meede wegen 't hout gesproken is.

Aan d' Ingeseetenen is billijk veroorlooft een Coorn Water Moolen tot haer Gerief en dewijle den tegenwoordige particulier is bekostigt, tot gerief van de Ingeseetenen so sal na verloop van drie Jaeren nadesen aen de gemeenten of regt vrij staen, selver eenen op te regten, en daer van de Inkomsten tot gemeen profijt te laten koomen volgens d' ordre die wegen maekloon daer op sal werden beraemt.

Daer sal meede op Stellenbos tot gemak van 't geregte gehouden werden, Een pertinent boek, waerin sullen weesen Ingeschreeven alle de grondbrieven en Erfbrieven van d' Ingeseetenen, en land Erven op dat altijd soude moogen blijken, 't regt enden Eijgendom mitsgrs: bepaelinge van ijdern Land alwaer alle overgangen, Verkoop en verandering van d' Eene Hand tot de Andere pertinente-lijk moet werden aangeweesen, sulx met kennisse van 't geregte geschied is; Ingevolge van welke alle transporten ten overstaen van haer moeten werden gedaen; en dewijle ondervonden is, veele haere Landereijen, die sij om niet van d' E Comp: hebben gekreegen in korte wederom aen anderen over doen en Vercoopen, so sal daer tegen werden ingevoert het regt van den Twintigste penn: voor de geene die haere landen binnen den Tijd van Tien Jaeren of Eerder komen te verkoopen, van welken verkoop geen Transport sal valideeren, nog geen kooper Eijgendom hebben, voor dat die van den geregte bij quitantie gebleeken is, gem: regt van de Coop penn: in Comp: Cassa sal weesen betaelt en voldaan, ook sal den 40: penning plaets hebben, sonder onderscheijt van plaets of personen, op alle vaste goederen van huizen en landen so veel mael die van den Een tot den anderen bij verkoop sullen werden verhandelt, waer van een ijdern sal moeten kennisse gegeeven worden, en die penn: aen d' Comp: verantwoord, mitsgrs: daer van bij den Cassier een apart boekje gehouden.

Van een goed begin werd wat goeds verwacht, gelijk van deese Colonie mede moet werden verstaen, want veel Menschen alhier aen te brengen, daer men naderhand niet van soudē weesen gedient, of mede verleegeen sijn, soude qualijk begonnen geen vrugt belooven; derhalven sal na deesen onder 't guarnisoen, of van de Passeerende Scheepen geen persoonen in Vrijdom gestelt, en alhier als burgers ter Woon toe gelaeten werden, dan persoonen onder 't resort van de generalitijt gehoorende, weesende niet van de Roomse Religie nog van een quaed leeven voor so veel men weeten kan, mitsgrs: die aen d' E Comp: of op haer uijtreenking meer dan 3 à 4 Maenden te quaed sijn mitsgrs: luijden van de Hoogduijtsche Natien, welke vorsten en heeren bij der Zee niet en Equipeeren, 't welk UEd. bij deesen g' Ordonneert werden Exactelijk na te koomen, van gelijken dat van diergelijken ook sullen moeten weesen de knechts, die men de burgers tot haer dienst komt te vergunnen, want de sulke verkrijgen stilswijgende een regt om tot burgers te werden, als sij daer toe voordeel sien, ook en behoorde de geene die reets vrij geworden, en door bebauche en ongereegelt Leeven niet en konne voldoen, aen 't goede oogmerk omtrent de Colonie begreepen alhier niet gedult te worden, maar na 't Vaderland versonden, want soude voor haer Vrij en Openstaen, na een seekeren Tijd van hier te moogen vertrekken als sij daer toe geneegetheijd, en geleegentheijd hebben, en de E Comp: gehouden weesen alhier tot Ergernisse van 't gemeen, na dat sij haer hebben onnut gemaekt de sulke evenwel te moeten dulden, en laeten verblijven, so was de Comp: van erger Conditie, als sij die de Comp: de kost besteeft, en so veel goeds doet.

Daer moet mede beeter werden gelet dat de schulden of halve gagie van de knechts aen de burgers geleent bij de Meesters op haer tijd behoorlijk werden opgebracht en betaelt ook dat met groot onderschijt sodaenige knechts geleent werden, want Meesters die Insolvent en veel te quaed, of geen wijse op haere saeken stellen behooren die gunst niet te ontvangen, blijkende tegenwoordig bij den Cassier nog f860: 9: sodaenige agter stallen onvoldaen, en waer voor den selven, als hij sijn devoir tot d' Inning heeft gedaen niet verder aanspreekelijk is.

Eijndelijk so soude de hoop van sijn minerael al mede veel tot de winsten, om daer uijt d' E Comp: voordeel te doen toebrengen welk minerael men meent te sullen kunnen vinden, of omtrent 't Casteel in de bergen 3 à 4 mijlen in 't ronde, of verder te land waerd inne, belangende nu 't minerael op de Steenberg omtrent de

baei Falso, is tot nog toe niets anders gevonden dan goed koper, schoon de mijnen die op hoop van beeter minerael bereeds tot 27 à 28 vadem diep gegraven en uijtgehaeld is.

De Tweede meerder na den Tafelberg aen deese zijde van de Houtbaj, en daer den berg Hopman Fredrik Mattheus van Werlinkhof mede tot 30 Vadem is Nedergedaelt, is van Goede Hoop, ingevolge van alle de teekenen die men in Europa voor vast hout het selve aen te wijsen, derhalven is onder desselvs opsig, aldaer so veel volk aen den arbeid gestelt, om dat werk bij Dag en Nagt te laeten voortgaen en waerin moet werden gecontinueert, ter tijd en wijlen men door de reedenen van de konst en weetenschap, den moet verlooren geeft, en geen meer hoop over is; sijnde den Erts tot nog gevonden, niet bequaem daer van assai te maken, en maer wijng daegen daer meede ten Regten begonnen is, en evenwel sal den Commandeur desen Cap: bergwerker, laeten voort arbeijden, niet alleen daer ter plaetse, maer so denselve nog eenige andere plaetsen mogte ontdekken, alles latende onder sijn bestier en Commando wat tot sulx soude moogen noodig zijn, hem daer toe biedende de behulpzame hand, gelijk tot nog toe gedaen is, of den selve eenig goeds voor d' E Comp: konde uijtwerken, denselven is bij onsen Heeren en Meesters aengenoomen nevens nog twee persoonen, met 't Jagt de purmer alhier aengekoomen, om eenige proeve van 't geene alhier te doen is, gedaen hebbende, na de West kust te Vertrekken, sijnde een Man die betoont te hebben Voorsigtigheid, Trouw, ijver, kennisse en veel bequaemheid, die ook met reedelijkheid en goed Tractament moet bejegent worden, als sijnde de E Comp: aen so daenige persoonen veel geleegeu.

De derde Mijn, soude weesen die van hier 74 mijlen N: W: waert geleegeen is, in de landen van Amaquas, en alwaer door persoonen bij den Commandeur derwaerts gesonden, Minerael is overgebracht 't welk van groote hoop sijnde wel waardig is, dat nader ondersogt en geprobeert, en dewijl den E Commandeur van der Stel groote geneegentheijd betoont, om ten dienste van d' E Comp: persoonlijk derwaerts te trekken, so is hem sulx toegestaen, die rijse te onderneemen op de bequaemste Tijd die g' oordeelt weru te weesen, in de Maend Augustus, en dewijl den Erts van daer gebracht, door Luijden haer des niet verstaende maer alleen afgebrooken is, van de bovenste korst, is bujten twijffel of wat dieper in de grond sal veel fijnder Minerael te vinden wesen, waer omtrent den E Commandeur kennisse heeft, hoe daer meede de handelen, dog dewijle dingen van die Natuur veele observatien verEijsschen, welke

nooijt beeter moogen werden gedaen, dan door Luijden welkers handeling en officie 't is, en daer in van der Jeugt aen g' Oeffent, en als opgebracht zijn, so sal tot dien Eijnde meede gaen, en die Reijze doen den Capt: der bergwerkers, van de welke den Commandeur grooten dienst sal moogen trekken, om d' E Comp: gerust te stellen, wat van die bevinding te hoopen is de gem: Voijagie sal op 't Menageuste moeten werden gedaen en volbragt, ook met alle voorsigtigheid aangelegt, om geen ongelukken nog schade aen ons volk die meede sullen gaen te lijden, en voornamentlijk wel net aengeteekent de gelegenheid der Landen, bergen, rievieren, weegen, en Menschen, so meede wegent hout en bosch omtrent de mijnen gelegen, en voornamentlijk of de rivier die aldaer is, in Zee Loopt, en hoe verre van daer gelegen, of daer een baeij, haven of andere gelegenheid wesen mogt met Scheepen of Jagten aen te koomen, mitsgrs: alles wat aenmerkens waardig is; En gemerkt staet werd gemaakt deese Reijze in 4 Maenden sal moogen volvoert werden, sij den E Commandeur Gerecommandeert, deese so veel te verhaesten, als immers moogelijk is, aengesien sijn E. niet lange buijten 't Casteel absent weesen kan.

En op dat ik mogt weesen ten vollen g' Informeert wat aldaer sal weesen voorgevallen en uijtgevoert, sullen tot dien eijnde meede gaen de personen de Rouw en Fresen, om na verrigtinge van de voijagie bij Eerste goede gelegenheid, mij over Ceijlon te volgen, om bequaemer te zijn, op mijn te rugge komste (als God belieft,) op 't een en ander ten dienste van de generaele Comp: eenige ordres te kunnen stellen.

Het getal van de dienaeren van d' E Comp: tot geleijde van d' E Commandeur, wert niet bepaelt, egter seeker sijnde, hoe 't getal klijnder is, sodaenige rijse te gemakkelijker vallen, en met de Menage beeter over Een komt, want so men geloofde op deese weg eenig gevaer van vijand gelegen waere, gelijk den E Commandeur Contrarie vast stelt, so was deselve beeter niet ondernoomen.

Uijt 't geene hier is aengehaelt moet d' E Comp: voor het toekomende te gemoed sien, het middel dat haer Ed: 't land haer Eijgen arbeid, de Colonie en de winsten sullen toebrengen, om gedragen Lasten die tot den Jaere 1684 beloopten f1376932: 1: 12: mitsgrs: jaarlijks overwinnen f82181: 14: so veel sal omtrent koomen te beloopten d' onkosten van gagie Randsoen en kostgeld &ca: die aen 't guarnisoen bestaende uijt 332 koppen moet werden betaelt en gedraegen, om wel te balanceeren, nog veel te kort schiet, beloopende de generaele Winsten van Ao: 1684 f53121: 18: 14.

in d' afgeleijde boeken, te wenschen zijnde iets Rijx gevonden of profijtelijx bedagt konde werden de E Comp: te doen bestaen, en voordeel toe te brengen was.

Tot de menagie sal meede veel helpen, dat tot 't geene men slaven, of die van slavinnen sijn voorgekoomen gebruiken kan, daer toe geen Nederlandse dienaeren gebruijke, want hier uijt ontstaet veelmael so wijnig Militie in 't Casteel gevonden werd, sulx niet en soude weesen te verantwoorden, als strijdende tegens de Militaire voorsigtigheid, want gelijk tegen den Tijd weder te rugge werd verwacht het fluijtjen baeren met Slaven van Madagascar, sal 't d' E Comp: op so veel slaven niet aenkoomen als men in plaetse van so veel Soldaeten, over al buijten 't Casteel tegenwoordig besig houde, so soude tot wagen rijders geen Twee Nederlanders behoeven, maer een Slaef kan die selfde dienst doen, en waer van sij bij Continuatie verseekert sijn, om voor Eerst met Een Nederlander en Eijndelijk door Twee slaven sonder Nederlander de Wagens te voeren; van gelijken op de bouw posten, soude mede van die Luijden konnen werden gebruijkt, also wel om de beste van haer dat werk te leeren, als om d' andere te helpen.

Harders en houtkappers kan al van gelijken door dat volk werden gedaen, voor een gedeelte, waermeede meerder volk in 't Casteel soude kunnen present gehouden werden, waer op UEd: in vollen rade, na alles wel te hebben overwoogen, Een resolutie sullen doen neemen, die met den dienst van d' E Comp: en Intentie in deesen sal Moogen over een koomen.

Op dat alles in goede ordre mogt toegaen, na de gewoonte van alle Commandementen en Gouvernemen ten sullen de Leeden van de politicquen raed, nevens den Commandeur des avonds in 't gebed te samen koomen, ten waere wettige reeden van verhinderung, alwaer een ijder van sijn bedieninge van 't geene dien dag is bijsoonders voorgevallen, doen sal opening en rapport om te weten, of in den volgende dag iets gedaen, of gelaten moet werden, en so sulx mogt weesen van eenig belang, sal den Secretaris aldaer present zijnde, in het dag register daer van doen behoorlijke aenteekening, gelijk meede den fiscael sal gehouden weesen te doen rapport van sijn wedervaeren in sijn ampt, als wanneer den Commandeur meede kennisse kan geeven aen den Raed van 't geene mogt oordeelen nodig te weesen, op dat also door een goede en ordentelijke Maniere een ijder kennisse verkrijge wat in 't Commandement te doen, en gedaen is, ook voor den dienst van d' E Comp: voor te stellen 't geene hij soude meenen Noodig te sijn bij voorval van saken, en also bequaem zij dienst te doen.

Daer werd g'oordeelt, dat so men iemand privilegieerde om bij d' Hottentotse Cralen te gaen melk handelen, men daer door eenige booter soude kunnen magtig werden waer van wel een preuve kan werden genoomen, maer dewijl sulx langsaem in 't werk soude moeten gaen, eer dat er een quantijt bij een quam, 't welk om de booter goed te houden, in den somer Misschien niet wel soude weesen, konde men opkooen gelijk in bengaelde gije werd gedaen, maer de ondervinding sal daer in de beste meester moeten weesen als in den aenvang daer toe maer werden gebruikt, luiden haer des verstaende.

De gewoonte van aen de Raeds personen uijt 'S Comps: Thuijn, moes en groente te laeten geven, sal na deesen werden g' Excuseert, dewijl sulx alhier voor seer wijnig geld van de burgers kan werden Verkreegen ende Comp: geen groente genoeg kan aenkweeken tot gerief van de scheepen en Verversing aen 't Volk alleen sal sulx aen den Administrateur geworden.

De soldaten of Matroosen, van haer ambagt Timmerluijden sijn-de, en alhier met deselfde gagie aen dat werk gebruikt, en sal men niet debiteeren voor 't gereedschap met 't welk sij Comps: dienst doen, 't welk niet alleen van de kljne gagie niet afmooge, maer ook onbillijk scude weesen, hebbende sulx alleen plaets in Luijden, daer toe aengenoomen, en groote gagie bedongen hebbende.

Van gelijken sullen UEd: 't volk 't welk sijn verbonden tijd heeft uijtgedient, en of na Indien of 't Vaderland vertrekken willende, niet ophouden, maer laeten Verlossen want sulx maekt maer verdrietig en onwillig Volk 't welk men Meijden moet.

Over 't hospitaal sullen werden gestelt Twee opsienders, Namentl: Een Administrateur en den Cap: van 't guarnisoen die alle 8 daegen persoonelijk sullen de Visite doen, om te sien, hoe de sieken aldaer gehandelt en gedient werden om den Commandeur des avonds na het gebed te dienen van rapport, en ordre te ontvangen om sodaenig gebrek als bevonden mogt weesen behoorlijk te voorsien, ook sullen geen sieken, nog van de scheepen, nog uijt 't guarnisoen daer werden ingebragt, dan bij Voorgaende weten van den Commandeur met sijn ordonnantie op d' opsienders van 't selve, gelijk op de selfde wijze ook gehandelt sal werden met de geene die weder gezond geworden sullen weesen, UEd: bekend sijnde hoe veel d' E Comp: aen deselve geleege leit.

Over 'S Comp: Slaven sal goede ordre werden gestelt, deselve niet verruijlt, Verkogt nog vermindert werden, ook niet van hier na Elders door iemand vervoerd, van wat qualiteit deselve ook

mogte zijn, dog in gevalle deselve van buijten aengekoomen, den Tijd van 30 Jaeren, 't sij Mannen of Vrouwen, wel en Trouw hebben gedient; spreekende prompt de Nederduitse Tael, en doende of gedaen hebbende de beleidnisse van de Gereformeerde Religie, soude aen sodaenige bij gunsten en resolutie van den Raed, wel mogen in vrijheijt gelaten, mits betaelende in billijke Termeynen een somma van f100. dog sulx is te verstaen so die mogten bequaem weesen, haer cost te winnen, en dat 't als een gunst, en niet als een regt aangemerkt sij, en voor de geene aen de Caeb gebooren, sal 't mogen weesen op den ouderdom van 40 Jaeren onder geleijke Conditie, op dat deese Menschen niet en mogen sugten, onder een Eeuwige Slavernije, en erger sijn, als de geene in handen van particuliere gevallen, die door gunste van haer meesters hoop hebben op haer Vrijdom, het sal haer ook tot deugd en weldoen aenmoedigen, dewijle buijten sulx voor haer geen hoop is;

Het Trouwen van onse Nederlanders aen vrij gemaekte Slavinnen, moet verboden werden, dog met dogters van Duijtsche Vaders uijt Slavinnen gebooren, onder Conditie, boven breeder uijtgedrukt, sal geoorloft sijn, mits dat de Man sij goed van leeven, hebbende geleegetheijd sijn Vrouw en kinderen buijten dienst en last van de Comp: te moogen voeden, waer voor den Commandeur en raed sullen moeten besorgt sijn, so meede den selve doe professie van onse Religie.

Geen slaven van particuliere over begaene Misdrieff, sullen van den fiscaal, op aenklage van haer meesters mogen werden gestraft aen een pael gebonden en gegeeselt, sonder voorgaende kennisse en verlof van den Commandeur, die sulx niet sal geschieden uijt haet en onreedelijke begeerte, om harde wreede meesters, maer over begaen quaet, 't welk ook blijken moet, op dat deselve niet ongehoorsaem, ook niet Mishandelt werden.

De gecondemneerde en banditen bij Vonnisse van Justitie, alhier sodaenig gesonden, behoorden gesonden te werden, op plaetsen alwaer swaeren arbeid moet werden gedaen in plaetsen van Slaven, dog Javaenen Maccassaeren en diergelijken hart nekkige Natien, moeten so veel mogelijk van den anderen verdeelt sijn, om haer 't quaed doen te beletten; over de geene alhier politiquelijk gesonden doen UEd: wel goede toesigt te houden, als menschen sijnde niet om te vertrouwen Daijn Manallo den Eenigste van die aengeleegenthijd, nog in Leeven, draegt sig in zijn Ongeluk redelijk, en mag denselve wel sodaenig blijven, leevende op hoope van door de hooge regeeringe d' heer Gouverneur Generael, en d' heeren raeden van India,

nog eenmael in genade weder te sullen werden aengenoomen, en van hier gelargeert; hem is toegevoegt tot Maendelijx Tractament 6 Rs. aen kostgelt boven sijn kleeding en provisie, dewijl klaegde gebrek te hebben, 't welk in 't Toekomstende so sal agtervolgt werden.

Met de verandering voorgevallen, dat den Eerwaerde predicant Ds. Johannes Overnij getrokken is in 't Huijs van den geweene Luitenant Baptist, is opengevallen de Wooninge, bequaem voor de SchoolMr en 't School voor de kinderen van Onse Duijtsche Natie, so wel in den dienst van d' E Comp: als daer buijten mitsgrs: vrije burgers haer kinderen, 't welk met wijinig moeite, kosten, en Tijd heel bequaem sal gemaekt sijn, en sullen in gemelde Schoole geen Slaven kinderen van niemand aengenoomen, maer de sodaenige na 't quartier geweest, en aldaer onderweesen mogen werden, d' opsigt over deselve, en dat alles in goede ordre toe gae, blijve d' E Commandeur in Ernst aenbevoelen.

Ingevallye de Caebse Wijn wert goed gevonden gelijk boven is aangeweessen, in verscheijden handen te doen uijtsluijten, soude in dien gevalle UEd: konnen verdagt sijn of niet een bequaeme plaets, en huijs bij privilegie af te sonderen soude wesen tot een stads Herberg tot gemak voor fatsoenelijke luijden, alhier met de scheepen aankoomende, mits op Comp: Intrest geleth, deselve niet tot Nadeel strekke daer toe, favoriseeren de beste en geschikste onder de Burgers.

De Vrouw gen: Sara van Roosendael bedienende de Vrouwen ter deesser Plaetse in haeren Nood, gelijk ook aen Comps: Slavinnen is voor haer moeite toegelegt, f10 p maend bij de Cassier te betaalen, welke goede Vrouwe UEd: tot dien eijnde moeten behulpig weesen.

Hier voor gesproken hebbende om na een bequaem persoon om te sien, om over alle de buijten posten tot hulpe van den Commandeur 't opsigt te hebben, is daer toe uijt gevonden den persoon van Johannes Mulder die dan Acte verleent en Instructie behandelt, ook met eenen is aangesteld als Landmeeter, waer toe den selven den behoorlijke Eed doen, en tot sijn dienst aangesteld sal werden.

Het Wijnparshuijs aen 't ronde bosje, voor 't toekomende te klijn sullende vallen mag bij geleegentheijd wel wat vergroot en tot den vermeerderden omalag werden bequaem gemaekt.

So lang 't Nieuwe Pakhuijs en Coorn Solders nog niet gemaekt mitsgrs: 't Coorn in geen grooter quantiteit in komt, sal 't weijnig scheelen of d' oude Coorn Solder neevens die boven 't rijst Pak-

huijs, daer toe seer bequaem is, sal voor Eerst genoeg weesen, de graenen te bergen maer daer moet werden gesorgt 't selve van de Muuren die vogtig sijn, af te scheijden, mitsgrs: de daken voor inwaeteren bewaerd blijven, koomende de vogtigheijd, die bij de Muuren van de Walgang en de Pakhuijsen bederft nergens van daen, dan dat de Welgangen tussen de binnen en buijten Muuren met voose aerde opgevult den regen en 't water ontfangen, en bij gevolg door dringen dat te helpen is, als men deselve met steenen vloert gelijk meede de beddingen van planken te onderhouden, waer op al meede dient geleth.

Het wild en verscheurent gedierte van Leeuwen, Luijpaerts en wolven waer op een premie is gestelt voor de geene die deselve vangt, of om hals brengt, te weeten f50 voor een Leeuw f30. voor Een Luijpaerd en f9 voor Een Wolf half tot laste van d' E Comp: en half voor de burgers, die betaelt werden op vertooninge van de vellen, schoon deselve sijn gedroogt, sal na deesen om fraude voor te koomen, en deselve van de Hottentots niet op te koopen, niet mogen werden betaelt daer bij geloofbaere attestatien, deselve in der daed bij ons sijn vernielt.

Aen den vreedigen en vriendelijken omgang met d' Inwoonders en Hottentots is wonder veel geleege; de manier waermeede den E Commandeur dat volk tot onse Natie genegen maekt, seer prijselijk zijnde, en waerin men moet volharden, sijnde deese Natie met wijng te vreden, en door een minnelijke aanspraak geheel konnen gewonnen Worden, daer ter Contrarie door een quaede bejegeninge deselve verweijderen, ons haten, en door haer Dolende Maniere van Leeven bequaem sijn d' E Comp: en de Colonie veel quaed en schaede, ja derselver bederf te veroorsaeken, ook sal men al moeten bedagt weesen, hoe men 't met haer maken sal, als d' onse van Tijd tot tijd sig Verder nijtbreijende, haer beginnen sullen te benouwen in de Weijsde voor haer vee, waer nijt sij alleen bestaen, want 't en soude niet billijk weesen, dat hebbende sij aen ons deese Landen opgedraegen, onder beding van daer in meede met haer Vee te moogen wijden, wij haer indirect soude weg jagen door 't beslaen niet alleen van Coorn Landen maer ook van de sodaenige, daer sij de wijde voor haer beesten toe behoeven, en dewijle haere Limiten niet groot genoeg sijnde om daer in te leeven, gedwongen soude werden, voor ons wijkende met haere nabuuren in oorlog te raken, om haer af te wijsen soude dese menschen die schoon van ons tegen haer nabuuren geholpen, egter aen de quaedste kans sijn, en waer omtrent moet werden onderstaen of met haer een

accoord van gesepareerde Limiten en wijde soude te maken weesen. dog met die omsigtigheid en beleid, sig geen quaed vermoeden op vatten, als of d' E Comp: gedagten had haer Luijden te willen Verdrijven, 't welk soude konnen onderstaen werden, Eerst de Capitainen en opperhoofden van onse goede Intentie voor in te neemen en met geschenken smakelijk te maken haer onder Malkanderen met Jalousie verdeelt te houden is Wijsheid gelijk 't voorsigtigheid is, geen Oorlog onder haer te dulden ook niemand gedooogen verdrukt te Worden, so sullen sij ons alle behoevende ons niet te magtig, nog ook onnut sijn.

De Secretarije buijten des Commandeurs Wooninge verre van de hand op een seer onbequaeme en onvrije plaats sullen UED: ten eersten doen overbrengen, alwaer in Comps: Wooninge plaats genoeg te vinden is, daer toe nijtgesogt, een werk sijnde daer voor den Commandeur bij sonders de sorge draegen moet, en aenbevoolen is, aengesien de geheijmen van d' E Comp: daer buijten d' ooge van ijder een behooren bewaerd en opgeslooten te sijn, en daer sal van voort gekoomen weesen, so veel papieren werden Vermist, Ja selver dat er niet gevonden is een eenige Caerte, Concept of profijt van 't Casteel, of van de Tafel Valeij, waer voor seer nodig was geweest te sorgen over sulx is nu bij verandering van Secretaris, doen maken een net register 't welk sal dienen Agtervolgt, en door aengroeiende papieren te werden vergroot, en bij behoorlijk Transport den een den anderen overgegeeven 't welk meede werd Verstaen, in de persooone van de Commandeurs, ten eijnde men weete onder wie iets koomte te verlieten, en daer van moogen Verantwoorden, en aenspraekelijk sijn.

De Negotie boeken so verre Dezelve sijn geschreeven, sullen dienen herschreeven om 't kladden voor te koomen in 't redresseeren van verscheijde mistellingen Cassa moet belast werden voor f6799 12 12

Aen pajem : is in swaer geld	...	f5439	15	0
bij 't restant pajem : gesteld	...	f 820	5	0
		f6260	0	0

Sal als dan die reekening accordeeren, en in Cassa niets resteeren, Sijnde 't Abuijs in de boeken en van 1683, bij 't versenden van 't geld na batavia door 't crediteeren van Cassa in plaats van pajement bijgekoomen.

De Schulden ten lasten van de Engelse Oost

Ind: Comp: ...	...	...	...	...	...	518	8	0
Cleijer ...	...	...	...	...	...	396	0	0
Alida Taax ...	...	...	...	...	...	338	15	0
Jacob granaet ...	...	...	...	...	...	522	18	8

Moeten Somtijds, so wel na 't Patria als batavia een werden, bij brieven leevendig gemaekt, om niet geheel vergeeten te werden.

Bedorven goet zal niet op de generaele Comp: maer op winst en Verlies afgeschreven moeten werden, so sulx alhier door Langheijd van Tijd of ongeluk Sodaenig geworden is, en met behoorlijke attestatie blijke, niet door versuijm en agteloosheijt veroorsaekt, in welk geval den geenens die 't aengaet moet aengesproken, en door hem vergoed werden en so sal gehandelt werden met de post Op 25 Jan. van f1114: 10: 2. over goederen alhier van batavia of elders bedurven en vergaen, overkoomende, moet bij eerste geleegentheijd, nevens de behoorlijke attestatie der bevinding, geschreeven en advis gegeven werden, gelijk nog sal moeten geschieden over het pak Lijwaet van de witte mieren geheel opgegeeten, en door de krijgsman alhier aangebragt, als sijnde onmogelijk alhier geschied te zijn, aengesien men van dat ongediert niet en weet, van gelijken moet werden gedaen met goederen en pakken te Cort gevonden en wel op qualijk geconditioneert, om op d' afpackers, of andere Sulx te mogen werden verhaelt, en de Comp: buijten schade blijve; van gelijken had behooren na batavia advis gegeven te zijn, wegen de quade optelling en de Factuur p de krijgsman aangebragt, bedraegende f27073: 2: 3 en maar opgetelt voor f17070: 2: 3 ook Sodaenig in de brief is uijtgedrukt om alle abuijsen voor te koomen, en d' accoord te gaen.

Wat verder Soude moogen, Aengaen, 'tgeene den administrateur behoort te doen om 's Comps: Effecten wel en behoorlijk te versorgen, en verantwoorden, wert in deesen vernieuwt, en gehouden voor g' Inserreert d' Instructie 1671 door den oud gouverneur Raed van India d' heer Isbrand Goske als Commissaris ten dien eijnde opgesteld en tot regulament alhier voor den Administrateur, winkelier Cassier, na gelaeten, waer in, na ordre van 'd E Comp: alles is vervat, wat nodig en dienstig was; UEd: bij deesen ordonneerende, deselve in allen deele te agtervolgen. De diaconen sullen na deesen moeten weesen 5 in getal van de aldergeschikkelijkste en voornaemste van 's Comps: Dienaeren en vrijeluiden ten eijnde alles onbesproken en ordentelijk mag toegaen; Bij de boeken is bevonden 't Capitael van den armen te bestaen uijt een Somma

van f28746 13: sijnde in Cassa bevonden f9394: invoegen veel geld bij deese en geene is uijt geset, waer van er Sommige niet te Suffisant souden weesen, een saek sijnde seer teer om te handelen, en van groote verantwoordinge is, 't Armgelt Sodaenig te risiqueeren en door luijden, daer tegenwoordig geen verhael Op en is, Derhalven sullen na deesen door diaconen geen geld aen imand werden Op Intrest uijtgegeeven, dan met behoorlijke Resolutie van den vollen kerken raede, en met eenpaerige stemmen om voor te koomen, geen diacon op sijn eijgen Authoriteit eenig sodaenig bewint sig aenmatige mitsgrs: So, na alle precautie bij den kerken raed gebruikt, eenig onvoorzien ongelijk mogte voor komen, men seg sulx mogte getroosten; Het is meede een onbillikheijt, dat den geene die eenigen dienst van 't Schrijven van haer boekjes bedienen in processen of wat diergelijks den Armen raken mag, daer voor Salaris en betaeling eijssen, want dewijle dat geld om Gods wille gegeeven is, behoorden ook alle Christenen den armen om Gods wille te bedienen, en helpen in dat geene in onse magt en kennisse weesen mag, waer op den Commandeur sal doen letten, en dat alles met goede schik en ordre toe gae.

Den raed van Justitie sal tegenwoordig bestaan uijt de volgende persoonen

Den E. Commandeur Simon van der Stel president.

Den Administrateur, Andries de Man

Den Cap: Jeronimus Cruse

Den Luijtenant Oelof Bergh

Den Oudsten onder Coopman Albert van Breugel

Den Winkelier Cornelis Linnes

Den Guarnisoen Boekh: Jan Hendrik Blum

Den Secretaris Melchior Keemels neevens

Twee Oudste raeden der Burgers, en

tot Secretaris Jan Blesius

Over de Politie Sullen als raden sijn, en bestaan uijt den E. Commandeur van der Stel

Capitain

Luijtenant

Oudste onder Coopman Albert van Breugel

Cassier

Winkelier

Guarnisoen boekhouder

en tot Secretaris Melchior Keemels.

Alle welke persoonen wij willen hoopen ijder in sijn bediening

door naertigheijd, ijver, en Trouw 'S Comps : saken wel en behoort-
lijk waerneemen de Justitie na de wetten en Statuten uijtvoeren,
en administreeren tot bescherminge van de goede en de straffe
voor de quade mitsgrs : 't Intrest, welvaeren en voordeel voor de
E Comp : na uijterste vermoogen te betragten en waerneemen
sullen, agtervolgens den Eed aen den Lande, en E Comp : gedaen
in den Aenvang van iders bediening.

Den Schipp : bouwe hugo van der Lek van 't fluijtje voor-
schooten alhier aen land gehouden, is g'ordonneert bij Eerste
geleegentheijd na batavia te vertrekken, en sig aldaer bij de hooge
regeering van India te verantwoorden, over zijn onbehoorlijken
handel, onderweegen met 'S Comps : Provisien en randsoenen aen 't
volk gebruikt, en sal derhalven den selven bij eerste voorkomende
geleegentheijd, bujten Employ, egter als Schipper getracteert, en
overgevoert werden.

Den onder Coopman Albert van Breugel, d' E Comp : lange
Jaeren op veel moeilijke Voijagies, en veel gelegentheeden wel en
Trouw gedient hebbende, en alhier met 't fiscaels ampt versien op
hoope daer door zijn verder advancement te erlangen ; dog gemerkt
onder des onse Ed : heeren en Meesters in 't Vaderland over
voorsz : Ampt anders hebben gelieven te disponeeren derhalven
van dat ampt Soude moeten aftreden, bij overkomst van den
Fiscael Johannes van Ceulen, en daer door sig te sien gepostponeert
buijten Schuld, derhalven sal hem den bijdienst van over de
pakhuysen te weesen gestelt, geen praëjudix toe brengen, maer sal in
rang sessie, regt van naesten blijven behouden het voordeel boven
alle andere van deselve of minder qualiteijt, om bij versterk : of
verandering op te treden, tot de bedieninge hem alhier in dit
Commandement 't naeste sijnde.

En dewijl door de laeste opneeming bij Expresse gecommitteer-
dens gedaen, en door Confrontatie disorder bevonden, also wel met
de boeken, als met de Eerste opneeming, so werden UEd : gelast
d' Effecten van d' E Comp : na gemelde opneeming den E Com-
mandeur ter handen gestelt te doen verantwoorden en vereffenen

Bij aldien UEd : alle alhier Nieuwelijx in den dienst van d' E
Comp : te deser plaetse waeren aengekoomen, mitsgrs : 't Comman-
dement eerst gestabileert wierde, daer soude vereijssen, op veele
saeken UEd : te moeten Instrueeren, dog aengesien Sulx niet en is,
UEd : hebbende kennisse genoeg en so veel voorschriften en
Instructien van tijd tot tijd alhier nagelaeten door Mannen haer 't
Intrest, belang, en geleegentheijd van d' E. Comp. ten vollen ver-

staende, sal in deesen niet verder nodig zijn, dan UEd : te recom-mandeeren gemelde ordres, so veel die met deesen niet en strijden en voor den dienst van d' E Comp : en verandering van tijden en Saken practicabel sijnde, na te koomen en doen agtervolgen, mitsgrs : in alles wat nu bij Instructie klaer en duidelijk bevoolen is, geen verandering door iemand sal werden gemaakt ten tijd en wijlen onse heeren en meesters anders mogten goed vinden te beveelen; sullende de Eerste Clercq Borreman voor den raed van Justitie moeten verantwoorden 't geene tot Lasten van hem weegens passeeren van Onbehoorlijke Acten soude begaen weesen.

Aldus voor den E. Commandeur en Raed uijt de Naem van d' E heeren bewindhebberen ter vergaeding van Seventhienen, repre-senteerende de generaele Nederlandse g'octrojeerde Oost Ind : Comp : gegeven en nagelaeten bij Hendrik Adriaen van Rhede, heere van Mijdregt &ca. representeerende in Sijn Commissie d' Ed : Heeren Seventienen voorn : Wenschende UEd : al te saemen, een ijder in 't bijzonder alle geluk en voorspoet over de Saeken van de generaele Comp : en personen (onderston!) In 't Casteel de goede hoop den 16 Julij 1685, (en was get:) Hendrik Adriaen van Rheede (nog onderstond :) gecollationeert en Accordeert met sijn principael. In 't Ca-teel de goede hoop desen 24 Maert 1686. (Was geteekent) Melchior Kemels, Secretaris.

Accordeert letterlijk.

GEO. M. THEAL.

Kaapstad, 4 Maart, 1896.

VERSCHIEDENE DOKUMENTEN BETREKKING HEBBENDE TOT DEN OP-
ROERMAKER ESTIENNE BARBIER.

Avis van groot importentie.

Lieven Broederen, het is ons een groote schade gebuurt, van wegens Onser Lanthouders ongerechtigheit—Want instead het Lant te onderhouden, zij Lanthouders Vernielers van het selve: Want hoeveel hondert plaatsen hier zijnder: dewelken plaatsen moet ijder een jaarlijk 24 Rixdaler, buijten het pen aengaat; aen de Edele Comp: Cassa te betaalen, par order van de Lanthouder: sonder dat hij Lanthouder een gedrujkt Reglement van de heeren van de seventiene, verscheijnen en heeft Laeten, aen ons trouw onderdaenigen: om sulx 24 Rixdalders te betaalen: Gelijck het gebruijkt van alle Potentas is: Plakaaten aen haer onderdaenigen te Verscheijnen Laeten, om haer Eijsch te hebben. En waar is de gedrujck Reglementen, om Vaetgeld te betaalen geblijft: Soo wel als die van Erf verpagting: het en is oock nooit van ons gesien geworden, een Reglement van de heeren van de seventiene: hoe Wij Onderdaenigen Verpligt zijn, soo veel hondert Rixdalders, oft besten, oft schapen, perden, en ander goederen, aen de Lanthouder te geeven, om van hem een clien stuck lant te voorderen.

Aankeekt hier alles Africkanders broederen: hoe de heeren van seventiene Reglementen overtreden zijn: van het Schelm en Verdoemt Weetenschap onser Lanthouders Want het vierde artikel van het Reglement gearreteert binnen Amsterdam den 20 October 1687: draegt Die aen de Caap, die sich met den Lantbouw sal zoeken te doen, sal soo veel Lant in eigendom werden gegeven als hij sal kunnen beheeren, aen dewelke des noods zijnde, ter leen zullen meede werden alle noodige Bouwgereetschappen, zaet Koorn, en Beestials, omdat weder aen de Compagnie met Koorn, en anders na gelegentheit goet te doen.

Siet dan Broederen: hoe Onsen heeren en Meesters hebben onser Vaders Lieve gehad. En nu Ons haerer Kinderen, en Efgenaemt, Wij ben totalieter geruineert, van de principal Lanthouder: uijt reede dat hij principal een Viand van Eerlijk lieden is. En hoeder is hij van Canailljes, duijmdraisse, en gegeeselt gebrandmerkt sneesen, die Woning aan de Caap hebben met de Eerlijk Vrijburgers, en dat met de principal Lanthouder toesteminge. Dewelken sneesen een groot schaade onder ons Vrij-

burgers, en Lantbouwers toegebracht hebben. Want alle die Canailljes, en Wederspannige, zijn negotienten, en hun Rantzons Mandelijk van 'S E Comp: krijgende, zij hebben de Overhand van Eerlijk Christ Menschen, die niet en kunnen sulx negotien te drijven.

Want het gebuurt daegelijks, als jongen of Meid, iets van haer bass, oft huijs Vrouw gestielt hebben: zij Loopen anstons bij die Canailljes sneesen, en alle daer verkoopen zij de gestoott goenderen: En daer na het en is nooit van gesproeckt, uijt Reeden dat de principal Lanthouder, zijn part daer van treekt, en dat wel bewijsbaer.

Siet dan alle Eerlijk Afrikanderen, hoe de principal Lanthouder, en Platte Lanthouder, hoeder van Canailljes negotiens zijn, En Ruineurs zijn zij, van de Eerlijk Christ negotienten: Want op woorden van ongedoopt hotentoten, die niet en weten wat zaligheid of Verdoemeniss is: en meer die soo schelm als de Landros zijn: zij hebben van Ons Eerlijk Broederen, en selve van Weesen kinderen, haer beesten Wech gestoolen: en deselve beesten met haer Mackers mackers hottentoten, bij malkanders verdeelt. Nu, Soo ben zij nog continueerende, nademaal het gebroedsels de hottentot naar gedagten zijnde ondergesteent; nog doende: Want zij hebben Voor drie Weeken haer onder noomen, daertiene hondert schaepen van Daniel Walters, en van Augustus Lourens wech genoomen: Waer niet meer als twee hondert en negentig, zijn geherstelt: het welk blijk, dat deselve hottentot meer voor Recht besitten, als wij die het toekomt. En meer hebben zij hottentots, de schaepen Wachter oock Wechgestoott uijt het Velt. En nog meer Willen zij hottentoten de braven Christen Vrouwen Verkrachten: Segende dat zij niets te Vreesen en hebben: allegende dat de lantdroos meer na haer sal Lusteren, als de Christ menschen. Nu dan, wie niet en soude seggen de Lantdroos Piter Lourens, ingedagt heeft Koning van die schelmen te zijn, en de Christe verjaagen. Het en is nog niet alle: hier sal ons principal Lanthouder schelmstuk, van allegaer bekend worden: Want hoe veel Soldat en Matrosen sich vind en gevonden zijn geworden van allerlije Ambachten: die om haer Vrijdom te hebben, om deeses lant te helpen te bouwen en te timeren, moet zij nu arm leven, met groote peine en sweet werken; om het interest van het geld te betaalen, dat zij aan de lanthouder gegeeven hebben; die souw dat geld sij en souden, niet Vrije geracken.

Nog meer, hoeveel hondert brave soonen en dochteren in deeses

Lan
reed
Sou
het
onn
Lied
om
van
N
dew
geb
bew
hier
Reg
aen
te v
Lai
buij
verk
han
drij
en
mae
van
zelve
als
Lan
laet
aen
jaar
boon
will
neer
Reg
I
mee
ting
kom
wel
A
plaa

Lant zijnder, die aen het huijwelijck niet kunnen Raeken: uijt reeden dat sij lieden niet en Weeten Waer zij na het huijwelijck Souden gaan: Alle hoewel dat zij Soonen, en dochteren wel weeten het Lant te bouwen: maer deeses Lant geruineerd zijnde; het haer onmogelijck aen het huijwelijck te Raeken; Dewijl dat zij arm Liedien, niet en hebben, soo veel hondert aen geld, of anderen, om na haer huijwelijck aen de principal Landhouder te geeven, om van hem, een kleine plaatse te voorderen.

Nu, hoe soud dan, deeses Lant inwoonders kunnen bestaan: dewijle dat ons Lanthouders van alle kanten, Dief, en Schelm stuckt gebruijckt, om ons Christ Menschen te Ruineeren: gelijk het kan bewijsen worden, met meer, als duizend, Eerlijck verklaring Want hier iser albewijsbaer, want soude wel deeses Lanthouder, een Reglement van de heeren van de Seventiene scheijnen Laaten, Hoe aen hem toegestaan is: korn te bezaijen, en andere granailljes: Vee te verkoopen van allerhand spetien, Soud, houd, Bast, Ried, schephan Laijes, en nog meer andere goederen; die van de Edel Compagnie buijten Cost, soo genaemt, werden gestoolen, en onder handen verkocht: tot profit, van de principal Lanthouder, en zijner onderhander: Maer de braf soldaten, en Matroosen: die dat werck drijven hebben dikwijls voor profit, een holland tuijne, of bulslaght en daar na, na batvia, of seelon wech gestuurt als mar prakjes maekers:—Wij en sullen hier niet spreken, hoe de brave Soldaten van deeses Casteel getrachteerd zijn: Want wij voelen te veel haer zelve, hoe haer bloed afgesoogen is: Van J. R. Capitaine, soo wel als de ambachlieden. Nog niet alle broederen: Soude wel ons Lanthouder een Reglement van de heeren van Seventiene scheijnen laeten: die gedatteerd soude zijn, van jaars, Mand, en dag: hoe aen hem prinpal, toegestaan is, allerhand Comp Packhuijse goederen jaarlijck het Prijs te Verhoogen, et het prijs van de geleveert korn, boonen, en Erten te verkorten:—Wij van het Toebac niet spreken willen. En soo onsen heeren en meesters hebben alle Sulxgeordonneert: Waarom hij schelm Lanthouder, niet en heeft, het selve Reglement aenplaken Laaten, aen ons trouw Onderdaenigen.

Daerom om alle die schelm saeken Wil: Wij en moeten niet meer Vaat geld betaalen, oock niet 24 Rs, oock niet Lant Verpachting, tot dat een Reglement van de heeren van seeventien, daer van komt te verscheijnen: uijt reeden, dat ons heeren en Meester, soo wel bedriegt zijn: als ons haerer trouw onderdaenigen.

Alle de geen en die aen de Caap Wonnen, Stelenbosch en andere plaatsen: en die geld gegeeven hebben, om plaatsen te hebben:

Vrijdom te krijgen knekten te lichten: met beesten schaepen perden, of andere goederen Maekt gij lieden, ijder een eer rekenig van en geeft ons de Selven Publikelijk, in handen: soo wel van jan de la fontaine als deeses Gesacheber op dat wij deselv rekeningen, Voor de Heeren over holland mogen verscheijnen laeten: en aldaer onser geld wederom te krijgen: en aldaer oock het schelm stuck van ons lant te bewijzen.

Accordeert letterlijk met het dokument dat op den muur van de kerk aan de Paarl geplakt was, en dat nog in het hof van justitie te Kaapstad kan gezien worden.

GEO. M. THEAL.

Kaapstad, 7 Februarij, 1896.

Hoog g'Eerde Heer

Het is hier voor de middag naar geEijndigde Godsdienst eenig manschap van neegen Persoonen voor de Kerk gekoomen die hebben haar volle mondeering te Paart gehad, en hebben een placcaat voorgeleesen aan de uijt de kerk gaande menschen, en het selve aan de kerk geplakt naar het Leesen, en indien zulx misschien buijten ordre van mijn Heer Soo maake met deesen bekend.

Naar Needrige Dienstpresentatie.

verblijve mijn Hoog g'Eerde Heer,

UEd: D.B.W. Dienaar

J. M. FRIEK boode

Paerl den 1 maart 1739, met haast.

Accordeert letterlijk.

GEO. M. THEAL.

Kaapstad, 7 Februarij, 1896.

Hoog GeEerde Heer.

Sende UEd: met deesen het Placcaat dien door d'agtermiddag winden deesen verleeden zondag avond omtrent vijf uren, hetselve over de kerkhof sloot al weg was gewaaijt, en ik uijt UEd: brief niet kan verstaan 't selve weederom nae te placken, hebbe hetselve in't koters huijs gehouden, tot dat ik ordre van UEd: onfange

waar het blijven sal. Naar het Seggen van de menschen soo zijn die personen geweest.

Namentlijk

Barbie	} met volle mondeering te paard
Hendrik Kruger	
Lodewijk putter	
frans kampher	
arnoldus basson	
Hendrik Ras	
Jan olivier	
Sijbrand van Dijk	
en	
Hannes Ras sonder geweer te voet	

Mijn Hoog G'Eerde Heer,

UEds : D. B. W. Dienaar

J. M. FRISK boode

De Paerl Gaert 1739, met haast.

Accordeert letterlijk.

GEO. M. THEAL.

Kaapstad, 7 Februarij, 1896.

Publick loopende brief.

Aan alles de Christen broederen : die Eerlijk bestaat, voor ons Heere Heeren Majores : gij ben allegaers gewaerschouwen, dat Estienne Barbier Laet uw weeten : dat gij Lieden, niet en Moet aen de Gesaghebber Daniel des hengels, en an Piter Lourens Lourens niet aenhangen Moet : Want Ses van ons Emraats, met twaalf van ons ingesettene : hebben Raad gehouden, sonder twijfel van order van ons Vader en Gouverneurs Hendrik Swellengrebel : en het is belooten in de Selve Raad ; dat de Hengels een dier is Soo wel als de Landros—en Meer Estienne Barbier, is ergekent in deselve Raed als een Eerlijk man : En selve als een vader van de ingesettene, daarom, gij moet allegaers hoopen, dat de uwen, uwen plaats in Eijgendom sult hebben : en Selve, drie Rixdalders voor het driel :

En al degeenen, die onregt boeten betaelt hebben : maekt gouw, een Rekening daer van op dat Wij, deselve mogen voor de oogen van ons getrouw Gouverneurs, en Vader Swellengrebel mogen verscheijnen laet. En de geen en die beesten, oft andere goederen

gegeeven hebben: om knegt geliet te hebben, oft plaats ook desgelijks.

Laat dat brief hant tot hant gouv Loopen

ESTIENNE BARBIER

deubel gedaen, den 22 Maers 1739

Moet dat brief no geloopen te heb, aen Handen van Ons trouw
E. E. Gouverneur Hendrik Swellengrebel weer koomen

Accordeert letterlijk.

GEO. M. THEAL.

Kaapstad, 7 Februarij, 1896.

Aan alles de Afrikanders geboedsels.

ik Laet u weeten bij deesen, dat alles de geenens, die van de Hottentoten zijn gestoolt geworden, oft hunen plaatsens Verlaat hebben; komt op het spoedigst bij mij, en ik Sal u Laet betaalen, jaa uwen Verzuim tijd; en het en Sal niet waer zijn dat veel Collo-niers Sullen haer leeven aenwaegen om het dieve stuck van de Hengel, en van Piter Lourens te betaalen; en om uw lieden te toonen; dat ik een waer en trouw dienaer van de Edele Compagnie; en voor al gerechtigheijt, Sonder Verder te Seggen, ik teeken hier mijn Naam als de Heeren van Seventien, om regt te hebben; en Selve de Heeren der Staaten Generaals Nederlanden, en

ESTIENNE BARBIER.

den 31 jullius 1739.

Accordeert letterlijk.

GEO. M. THEAL.

Kaapstad, 7 Februarij, 1896.

SENTENTIE.

Nademaal Estienne Barbier geboortig van nabij Orleans ge-weesene Sergeant ten deesen Castele oud 40 jaaren, thans 'S Heeren gevangen buijten pijn of dwang van banden, van ijsers, dan wel de minste bedreijging van dien, vrijwillig heeft beleeden, ende ook uijt verscheijde Stucken Sonne klaar is gebleeken

Dat hij gevangen sig niet ontsien heeft, tusschen den 24 en 25 Maart des gepasseerden jaars desselfs arrest te violeeren, met des avonds omtrent te Thien uren uijt het Casteel te vlugten, begeeven-de sig vervolgens agter het voornd: Casteel, alwaar hij volgens

genoomene afspraak op hem vond wagtende den insgelijx gedeserteerden Tamboer Nicolaas Wijs, met dewelke hij gevangen het Strand Langs naar de rogge baaij ging, alwaar sij sig met haar beijden in Seekere Schuijt van het schip Padmos hebben begeeven, dewelke volgens het seggen van den gevangen door voorn : Tamboer aldaar besorgd w ^{as}, met welke Schuijt zij direct naar het ter dier tijd ter deeser Rheeде geleegen hebbende schip Reijgersbroek zijn gevaaren, keerende hij gevangen soo dra zijn gemelte Makker op het voorn : Schip geklommen was, met de geme : schuijt naar de wal te rugge, en heeft hij sig voorts begeeven naar de plaats de Roode blom genaemt, alwaer denselven sig een Nagt ophield, zijnde hij gevangen vervolgens van daar gegaan naer draakensteijn bij de weede : Cellier, op welkers plaats hij sig tot den Laatste Februarij deeses jaars heeft opgehouden, zijnde het ook aldaar geweest dat hij gevangen een begin heeft gemaakt met proeven te geeven van zijn quaadaardigen oproermaakenden Imborst, gemerkt hij voor Sommige Luijden dewelke van de Landtogt te huijs gekoomen waaren en vee van de Hottentotten geruijlt hadden, seker geschrift daar toe dienende heeft opgesteld, en wijders nog zijn persoon soo door Brieven als bij Monde aan een ijder voorge draegen, om haar in alle haare quaede behandelingen te Maintineeren en de behulpsaame hand te bieden, gelijk hij dan ook op den 23 of 24 Februarij deeses jaars met neegen of Thien der gemelte persoonen sig bevindende op de plaats van eenen Johannes Ras aan de paarel geleegen, met deselve niet alleen over hunne soo genaemde belangen heeft geraadpleegt, maar haar daar en booven ook het voorne : geschrift inhoudende atroce injurien teegens den Landdrost Pieter Lourensz heeft doen onderteijkenen, daar toe alle persuasive middelen gebruijkende, hebbende hij gevangen insgelijx in die onwettige vergaaderingh het woord gevoert, en die Luijden aange raeden om het gen : schriftuur met de daar in geïnseerde Calumnien aan den Agtbre : Raad van Justitie deeses gouvernements te presenteeren, het welk dan ook niet teegenstaende die menschen bevreesd waaren om het selve Caabwaarts te brengen, op het sterk aanmaenen van hem gevangen door boovengemelde Johannes Ras als eerste onderteekenaar is geschied.

Dat hij gevangen en bijhebbend geselschap terwijl hij de te rug komst van gemelte Johannes Ras van de Caab op dat ingelevert geschrift geen antwoord gekreegen hadden, aanstonds wel heeft kunnen begreipen dat het overgeleverde request van die verwagte nijslag niet was geweest, als wel gewenscht en sig ingebeeld

hadde, waarom met den anderen beslooten en goed gevonden hebben, dat zijlieden om aan te thoonen dat verre dat zij ongelijk souden hebben, hun daar en teegens door voormelden Landdrost Pieter Lourensz door het laten weghaalen van haar vee ongelijk was aangedaan, hun belangen en klagten op het paepier bij form van waarschouwing of advies soo den gevangen het noemt, te ontwerpen, schrijven en vervolgens aan de waereld publicq te maaken, op welkers resultaat dan ook voor den dag is gekoomen dat groot fameus geschrift, met behulp van den dood geschootene burger Pletsholt opgesteld, en door hem gevangen in het net afgeschreeven, en het welk den Titul gegeven is van advis van groote importantie, met welk oproerig geschrift na dat onder algemeene toestemming geresolveerd was het selve gewaepender hand aan te plaacken, hij gevangen neevens seeven gewaapende persoonen te paard, en een ongewaapent te voet de Stoutheid gehad heeft, op een Sondag Morgen zijnde geweest den eersten Maart jongstleeden, onder het verrigten van den Godsdienst te koomen voor de kerkdeur van draakensteijn, en dat oproerig geschrift als doen voor de daar uijt gaande menschen d.welke om sulx te hooren door sijn bijhebbend gewaapent volk aangehouden wierden in het openbaar te Leesen, zijnde het selve daar na aldaar aangeplakt, bij welk schriftuur of soo genaemd advijs van groote Importantie behalven de daar in gevonden werdende strafbaare injurieuse uijtdrukkingen teegens de Regeering alhier, hij gevangen nog wel soo vermetel is geweest van aan deese goede Ingeseetenen te verbieden aan d' E Compe. te betaalen 'S Heeren geregtigheid gelijk ook de recognitie penningen voor het vernieuwen van vee-posten, voorts Vat en Erfpagt geld, mitsgaders andere 'S Comps : inkomsten, voor dat d' ordres van de Heeren Seventhienen waaren gekoomen onder voorgeeven dat die ordres alhier in veelen deelen wierden overtreden, soo meede dat de prijs op 'S. E. Comps : pakhuys goederen jaarlijx verhoogt, daar en teegens die van de ingeougste en geleverde graanen soo van koorn, boonen, en Erweeten, wederom verlaagt, en in prijs vermindert wierden, door welk gedoente hij gevangen gesogt heeft de gemeente alhier op eene sinistre en gantsch strafbaare wijze teegens haare wettige overigheid op te roijen, en was het hem moogelijk geweest dit Land in oproer te brengen, zijnde hij gevangen neevens zijne adherenten na de aanplacking van meergemte : Schriftuur en ook na teegens de omstanders nog gesezt te hebben, dat het ter needer gestelde in dat geschrift de waerheid was, en sulx met verclaaringen soude kunnen werden beweesen, daar van daan eerst na de plaats

van David Senecal, en vervolgens naar Philip Minnaar weg gereeden.

Dat hij gevangen hem insgelijx niet ontsien heeft op den 16de der gepasseerde maand Maart seker placcaat dat hier op tot stuiting van dat werk en om deese goede Ingeseetenen tot haar pligt te brengen was geëmaneert en voorts aan de Kerkdeur van draakensteijn geaffigeert, van daar af te rukken, voorgeevende egter zulk met geen quaad opset of uijt stoutigheid gedaan te hebben, maar alleen om het selve des te gemakkelijker te kunnen Leesen, omdat hij gevangen met zijn bijhebbend geselschap het selve Leesen wilden bij eenen Johannes Ras en sig wijders over dies inhoudte moesten beraaden, al eer zij hun konde begeeven na de plaats van den Heemraad Hendrik van der Merwe daar zij versogt waaren te willen verschijnen, zijnde dat placcaat door hem gevangen 's daags daar aan wederom ter plaatse daar hij het van afgenoomen had, aangeplakt, en heeft hij gevangen alschoon bij voormeld placcaat vogelvrij verklaard was, nogtans de assurantie gehad van met zijn gantsch gewaepend Complot sig vervolgens op den 17de Maart des morgens heel vroeg te begeeven na de plaats van gesegde Heemraad Hendrik van der Merwe, alwaar omtrent een Snaphaen Schoot van het huijs daar zij uijt vrees van agterhaalt of gevangen genoomen te werden halte hielden, en sig vervolgens door het seggen van hem gevangen: Neen kinderen het is geen swaargheid, want wij ben goed gewaapent aangemoedigt zijnde, hebben opgehouden, bij haarlieden gekoomen zijn eenige Heemraeden dewelke haar versogten om in huijs te willen koomen, daar zij dan met malkanderen spreken souden, waar op hij gevangen aan de sig daar bevindende Heemraeden dewelke ordre van de Regeering hadden, om met de boovengene: vee ruijlders te spreken, en de klagten die zijlieden souden inbrengen te hooren, om als dan daar van aan de Regeering alhier Rapport te doen, het volgende drijgement gedaan, en haar dus aangesprooken heeft: bij aldien gijlieden niet naar regten te werk gaat, ik sal jouw en huijsen verbranden maar vrouw en kinderen sal ik genaedig worden; naar het welk den gevangen met zijn bijhebbend volk bevoorens nog teegens de Heemraeden gesegt hebbende, dat zij souden hebben te onderzoeken wie dat gelijk of ongelijk hadde, wederom daar van daan is weg gereeden, hebbende vervolgens die menschen altoos bij sig dog meest gewaapent gehouden, om sig van deselve bij alle voorvallende toevallen het zij dat men hem aandoen of gevangen neemen wilde te bedienen tot desselfs defensie, sulx dat het aan hem gevangen niet gemanqueert heeft

om die onweetende en onnoosele menschen ongelukkig te maaken, en deselve tot het uijtvoeren van deese of gaene violente saaken te doen vervallen.

Dat hij gevangen in desselfs boosaardigheid voortvaarende ook nog wel soo arrogant heeft durven zijn, van opene brieven opgevult met alderhande injurieuse Expressien te ontwerpen, en op de weegen buijten in 't Land te strooijen, om daar door een beroerte onder de gemeente te verwekken, en onder anderen een g' intituleerd publicq Loopende brief, gedateerd den 22 Maert deeses jaars, waar in hij gevangen aan zijn makkers soo als hij deselve komt te noemen wel positief waarschouwt, om geene gehoorsaemheid te bewijzen aan den Heer Independent Fiscaal Mr. Daniel van den Henghel ter dier Tijd het gesag gevoerd hebbende, als meede niet aan den Landdrost Pieter Lourensz, beloovende aan de geene die deese zijne ordres souden koomen op te volgen tot een recognitie dat sij souden te hoopen hebben om haare plaatsen die sij van d' E Comp: in Leening besaaten, daar door in eigendom te sullen verkrijgen, als ook drie rijxdaal: voor het drillen, het geen zijlieden 's jaarlijx alhier gewoon zijn te doen volgens de Hoog geEerde ordres van onse Heeren Majores selfs, hebbende boovens dien nog een Schrif-tuur van sig Laaten afgaan onder den 'Titul van aan alle de afrikaenders gebroedsels (willende seggen gebroeders) gedagteekent den 31sten Julij deeses jaars, bij het welke hij gevangen meede veel faemroovende uijtdrukkingen gebruikt hebbende teegens voornoemde Heer Van Den Henghel en geseegden Land-drost, voorts bij sig op het spoedigst komt te ontbieden alle de geene die haare plaatsen verlaaten hadden met belofte dat hij hun haar versuijmden Tijd Soude doen betalen, met bijvoeging dat hij sulx uijt Naem ende van wegens de Heeren Staaten Generaal onse Hoogste Souvercijnen, en d' Heeren Majores onse gebieders was verrigtende, booven het welke hij gevangen nog heeft uijtgestrooijt en selfs geschreeven, dat wanneer het onse heeren en Meesteren mogte behaagt hebben den Heer Independent Fiscaal Mr. Daniel Van Den Henghel tot Gouverneur deeser plaatse aan te stellen, hij gevangen zijn E: als dan uijt dit Casteel soude verjaagt hebben, en heeft hij gevangen woorts om nog meer bliken te geeven van desselfs wrevelmoe-digen imborst booven dit alles nog op een clandestine en sinistre wijze sonder qualificatie na het gedoente van een ijder enquesten gedaan, gelijk ook waar in de Inkomsten en voordeelen van 'S Comps: dienaaren waaren bestaande, koomende dan uijt dit alles te bliken dat hij gevangen sig in den hoogsten graad schuldig gemaakt heeft aan de volgende Enorme misdaden,

Eerstelijk aan aufugie en violatie van desselfs arrest ;

Ten Tweeden aan het crimen *Læssæ Majestatis* ofte perduellionis ;

Ten derden aan het oproijen en opsetten van sommige der Land-
waarts in woonende menschen teegens haare wettige overigheij ;

Ten vierden aan het opmaeken en aenplacken van Doemwaardige
placaaten en andere Schriftuuren Streckende tot disrespect van deselve
overigheij en ook om hier alles in rep en Roer te brengen ;

Ten vijfden aan het opontbieden van gewaepent volk om zijne
wettige overigheij te Ledeeren en teegen te staan, ende sulx nog
onder het valschelijk voorgeeven dat hij dit deed uijt Naam ende
van weegens de Heeren Staaten Generaal onse Hoogste Souvereij-
nen, en Heeren Majores onse gebiclers ;

Ten sesden aan aanraedinge dat deese gemeente de gewoonelijke
Schattingen aan den Heer van het Land niet betaalen souden, met
belofte als dan van belooningen en præmien, voorts zijne overigheij
ofte eenige Leeden derselver met fameuse Libellen te injurieeren, en
na de inkomsten en voordeelen van de bediendens sonder ordre te
inquireeren ;

En ten Laatsten aan voorgenoemene brandstigting, Moord, plon-
dering, oproer en Roof, en dit alles uijt een ongehoorde wrevelmoe-
digheij, onder het belaggelijk voorwendsel dat hij het een en ander
deed om de parthij van de Heeren Seventhienen en van de Inge-
seetenen voor te staan.

Ende gemerkt sulke ongehoorde grouweldaeden in een Land daar
Regt en justitie geoeffent word sonder oogluiking ten afschrik van
andere diergelijke Booswigten, oproermaakers, faemroovers en
stoorders van de algemeene Rust exemplair..jk moeten werden ge-
straff ; Soo is het dat den E : Agtbaaren Raad van Justitie des
casteels de goede Hoop ten daage dienende gesien en overwoogen
hebbende den Schriftelijken crimineelen Eijsch en conclusie van
den Heer Independent Fiscaal Mr. daniel van Den Henghel nomine
officii op ende jeegens den gevangen gedaen ende genoomen, mits-
gaders geleth op des gevangens eijgene Libere confessie behoorlijk
gerecolleert, en het geene wijders ter saake dienende was en haar
EE : Agtbaarheeden konde doen moveeren, doende Regt uijt Naam
ende van weegens de Hoogh Moogende Heeren Staaten Generaal der
Vrije verEenigde NeederLanden, den gevangen Estienne Barbier
hebben gecondemneert soo als haar E Agtbns : denselven condem-
neeren mits deesen, omme gebragt te werden ter plaatse alwaar men
alhier gewoon is crimineele Sententien te Executeeren, en aldaar
den Scherpregher overgeleevert en op een cruijs gebonden zijnde de

Regterhand en het Hoofd afgekapt, en vervolgens gevierendeelt te worden, Sullende het Hoofd en de Hand op een pen geset, op de Roodesands cloof geplaatst, mitsgaders de vier andere quartieren op vier differente plaatsen langs de meest gepasseerd werdende weegen opgehangen werden ten proije van de lugt en voogelen des heemels met condemnatie in de costen en misen van justitie; ontseggende den Raad het verdere of anders geEijachte van den heer officier.

Aldus gedaan ende gesententieert in't Casteel de Goede Hoop den 12de November 1789, mitsgaders gepronuntieert ende geExe-cuteerd den 14de daar aan volgende.

Fiat Executie.

H. Swellengrebel

R. Tulbagh

J. T. Rhenius

Ns. Heijning

C. Brand

S. van Coller

Mns. Bergh

Corns. Elders

P. R. De Savoijs

J. de Grandpreez

Am. Decker

Mij present

D. G. Carnspek, Secrets:

Accordeert letterlijk.

GEO. M. THEAL.

Kaapstad, 7 Februarij, 1806.

endeelt te
set, op de
rtieren op
le weegen
a heemels
tseggende
fficer.
ede Hoop
le geExe-

DAGVERHAAL van de Landrijse, door den WelEdelen Gestrengen Heer Mr. Joachim Baron van Plettenberg Raadt Extra ordinair van Nederlands India, mitsgaders Gouverneur en Directeur van Cabo de Goede Hoop met den ressorte van dien &a &a &a, in den jaare 1778 gedaan door de Landstreken beoosten de gem Caab tot aan de Plettenbergs en groote Visch rivieren, mitsgaders vervolgens van daar te rugwaarts Langs de Zuijdkust.

Van de Caab tot over de Heze Rivier.

Donderdag den 3de September.—Den WelEdelen Gestrengen Heer Gouverneur had reeds voor eenigen tijd besloten in Perzoon eene rijze te doen naar de aller verst gelegene Landerijen, zo wijd dezelve door de ingezetenen werden bewoond, ten einde niet alleen van dezelve en de daar omtrent onlangs tusschen de beijde Colonien van Stellenbosch en Swellendam nader bepaalde Limiet Scheidingen, oculaire inspectie te nemen; maar ook om van nabij de nodige ordres te stellen ten opzichte van diverse zaken; dewelke in die verre afgelegene Districten een noodwendig redres vorderden.

Om deeze Rijze met zo veel mogelijken Spoed en Zekerheid te doen, waren de respective Land-drosten nevens de Heem- en Krijgsraden van Stellenbosch en Drakenstein; en ook die van Swellendam, tijdig gelast, te zorgen dat er op de bestemde tijden en Plaatsen de nodige voorspannen van Trekossen en rijdpaarden gereed mogten zijn; insgelijks dat uijt elk derzelve Districten een Detachement, bestaande in een Cornet, Corporaal en agt Dragonders uijt de Landmilitie met derzelve volle Wapenen, ter begeleidinge van zijn WelEdele Gestr. zoude werden gecommandeerd.

Den Capitein Lieutenant militair van Heiden, een meede reijsgezel zullende zijn, had zig gisteren met de wagens, beladen met al het geene van provisie als anderzints tot de reijse was geschikt, reeds voor uijt begeeven, naar de Plaats van den oud Burgerraad Hendrik Oostwald Eksteen aan de Tijgerbergen gelegen; om in tijds de Bagagie Wagens verder te kunnen voor uijt zenden.

Dezen ogtend ten Seven uren, aangenaam Sonneschijn weer zijnde vertrok den WelEdelen Gestr. Heer Gouverneur, vergezelt van den Secretaris der Weeskamer de Wet en den Opper Chirurgijn

Seid als mede Reisigers, in een Rijtuig met agt Paarden bespannen, uijt het Casteel de Goede Hoop; werdende tot aan 't Rijtuig uijtgeleid door den Heer Secunde, benevens eenige verdere Leeden der Regeeringe en voornaamste van 's Comps. Dienaren.

Bij het uijtreyden van de Barriere wierd zijn WelEdele Gestr. van 't Fort Imhof met Seventhien Schoten gesalueert; terwijl zommige der gemde. Heeren volgden tot de Plaats van den oud Burgerraad Eksteen voormeld daar wij ten Negen uren aanquamen en een vriendelijk onthaal genoten: Wij verlieten deeze Plaats ten Elf uren in onze Twee Reijs-wagens met Ossen bespannen; en onder wegen van ossen verwisselt hebbende, waren wij 's namiddags ten vijf uren ten Plaatse van de Weeduwe Hop genaamt 't Slot van de Paarl; en vonden hier onse drie Bagagie Wagens.

Vrijdag den 4. do. 'S morgens mistig weer, dewelke kort daar aan in regen veranderde met een weste wind, reden wij ten half Seven uren van de laagstgemde. Plaats en passeerden de grote Bergrivier met de Ponton. 'Tregenachtig weder verhinderde 't gezigt van 't Drakensteins gebergte daar de du Toits Cloof door gaat: door welke Cloof men thans onder handen had het maken van eenen weg, bequaam om met vragt wagens gepasseerd te werden: het geen, voltooid wesende, van veel belang en voordeel zoude zijn voor de geene die hunne Plaatsen in de Gaudiene, aan de Hexe rivier en daar omstreeks leggende hebben; dewelke, om de Producten van daar na de Caab te brengen, de rode Zandse Cloof moeten passeeren; makende eenen omweg van Twee Dag reisen.

'S voormiddags ten half Elf uren, bevonden wij ons ter Plaatse van den oud Heemraad Paul Roux aan de groene Bergh. Wij wierden gewaar dat door de Swaarte en groote volumen der Bagagien de wagens te veel moesten leiden; waarom den WelEdelen Gestr. Heer Gouverneur nog een wagen van gemde. Roux daar toe liet employeeren; en ordre stelde dat hem voor dezelve weder een andere in de plaats zoude werden bezorgt. Ten half Elf uren begaven wij ons van daar, waren vier uren daar na aan de Vogelvalleij, om nog eens te verspannen Een en Een half vertoevd wierd; en quamen met de eerste wagen 's avonds ten half seven uren op 't rode-zand bij den oud Burger Lieutenant Jacobus de Wet. Een van de Bagagie Wagens had door de onvoorzigtigheid van den Drijver het ongeluk in de Rodezandse Cloof om te Slaan; zonder dat daar door egter iets van belang beschadigt was, alleen veroorzaakte dit, dat de overige wagens eerst ten Negen uren bij ons arriveerden.

Saterdag den 5. Zonneshijn weder met een Westelijk windje, begaven wij ons 's morgens ten agt uren van 't Rode-Zand, daar een wagen met de Bagagie van de gene die uijt het Stellenbosche District tot de Escorte geCommandeert waren, zig onder ons gevolg voegde. Wij bereikten ten Elf uren de Breede-Rivier; dewelke, ter Plaatse daar men dezelve passeerd, op een afstand van circa veertig minuten gaens in Negen zo grote als kleine gedeeltes loopt, en quamen ten vier uren 's namiddags aan op een Plaats van Philip Mijburg, geleegen af en aan de Chavonnes-Berg. Om de menigte der zig alhier bevindende Lieden, Sloegen wij op deezen Plaats voor 't eerst een gedeelte van ons Campement op; en trocken

Zondag den 6 do. 's ogtends ten half agt uren met mooi weer en een zagt westlijk lugje weder op weg. een quart voor Twaalf uren 's middags quamen wij aan de Hexe-rivier even voor dat de Cloof van dien Naam begind: dezelve Rivier tweemaal aldaar en vervolgens eenige rijsen in de Cloof gepasseerd zijnde, ontmoeten wij ter Plaatse van Willem van den Vijver den Capitain militair Gordon die met ons reijde; en waren ten half Twaalf uren over de veerthiende Bogt of Spruijt van die rivier, toen wij 's namiddags ten half Twee uren ons Leger opsloegen ter Plaatse van Daniel Hugo. Zo als wij

Maandag den 7de do. wanneer het mooi weder bleef aanhouden, van evengemde. Plaats afreden, nam de passagie door de Hex-rivier op nieuw haar begin; en wij waren dezelve rivier nog niet eenemaal overgetrokken, toen nog veerthien zo Bogten als Spruijten ons waren ontmoet, en wij ten Negen uren aan 't einde van dien Cloof quamen: wij hadden nog twee voorname Spruijten te passeeren, eer wij ons bevonden ter Plaatse van de Weduwe Jacobus van der Merwe genaamt de Vendutie-Kraal, het geen 's voormiddags ten Thien uren geschiede. Den Snellen Stroom en het verspoelen der Driften, maakt den overtocht van de Hexe-rivier periculeus: Dit veroorzaakte dat een van onse wegwijzers te Paard, toerijdende na een der wagens, welke hij zag dat in een diep gat stond te schieten en daar door groot gevaar liep, de wagen reddende, met het Paard ter zijde van dezelve in dat gat zo diep onder sloeg, dat men alleen des Mans Hoofd konde zien, egter gelukkig weder daar uijt zijnde geraakt, had hij zig slegts door 't wiel van de wagen aan de Beene bezeerd.

Van de Vendutie kraal begaven wij ons 's voormiddags een quart voor Elf uren; en dewijl een der wagens van ons gevolg quam om te slaan, met welks redding, zo wel als met het vertoeven ter

Plaats van Jourdaan, daar wij vervolgens aan reden, Een en Een half uur verlet wierd, was 't twee uren in den Namiddag, toen wij de Plaats van Wouter de Vos de Buffelskraal genaamt, genaakt waren, daar wij de geheele Escorte der Stellenbosche Dragonders met derzelver Paccagie wagens aantreffen. Deeze Plaats is gelegen aan de voet van een der koude Bock-velds Bergen, wiens kruijn nog voor een groot gedeelte met Sneeuw bedekt was. Wij Sloegen hier ons Campement op; en hielden

Dingsdag den 8de do Rustdag; de Lugt was helder, en in den morgen en avondstond koud, maar op den middag aangenaam.

Woensdag den 9de do stil weder en heldere zonneschijn, braken wij ons Leger op; en trocken voort met den nu Compleeten Trein, dewelke bestond in

Een Rijs-wagen van den WelEde. Gestr. Heer Gouverneur.

Een do voor 't bij hebbend gezelschap.

Vier Bagagie wagens.

Twee do van de verzellende Escorte uijt 't Stellenbosche District.

De Escorte zelve, te Paard en gewapend, welke Escorte geformeert wierd, door Dirk Wouter Hofman, Cornet.

Jacobus de Wet Jacobusz, Corporaal

Christoffel Albertijn

Alewijn Petrus Burgers

Francois du Plessies

Daniel Bosman

Jacobus van Aarden

Francois Roos

Jan Hendrik OLivier en

Anthonij Fik Lambertsz :

} Dragonders.

Een Jager en

Twee Raportgangers meed te Paard en gewapend.

Voorts eenige handpaarden, behalven Een wagen en de Rijdpaaarden van Capitein Gordon.

Van de Hexe Rivier na de Queek Valleij.

Wij trocken kort daar aan langs een weg de Candauw genaamt; dewelke tusschen de Hexe Riviers Bergen doorlopende, door haare verscheidene draaijen en Steijltens vier uren lang en ongemakkelijk viel: toen wij daar na een minder ongemakkelijken weg, nog ruim Een en Een half uur doorgereijst waren, quamen wij aan de Straat, zijnde een Cloof tusschen twee niet zeer hoge Bergen, en de Straat genaamd, om dat dezelve op eene bij na evenwijdige breete

van Ses & Seven Roeden, tusschen deeze Bergen zonder eenige hoogtens doorloopt: deeze Cloof of Straat hield een groot quartier uurs aan; bij het eindigen van dezelve passeerden wij de Plaats van Gideon Joubert, meede de Straat genaamd, en na nog ruijm Een uur reizens, legerden wij ons 's namiddags ten half twee uren in 't veld, aan de voet van een der Caro Bergen daar de Touws Rivier voor bij Stroomd: Wij vonden ons nu in het begin van 't Caro of Droogveld daar onsen weg door liep, en hadden tot hier toe onder weeg, 't veld meest met Canna- Renosser- en andere- Bosjes begroeit gezien. Heeden stond de Termometer na de Schaal van Farenheijt in den vroegen Morgen ter Plaatse daar wij afstrooken op 43 graden en rees in den namiddag daar wij ons verblijf namen tot 79 graden. Wij trocken

Donderdag den 10de do. met helder zonneschijn weër en een westlijk lugje 's morgens ten half agt uren weder voort, hadden, daar wij afgingen 't Touws gebergte ter Regterhand van ons, en hielden voort reijsende de Caroor-bergen aan de Linker-zijde, tot agter eenen hohen klipheuvel aan een onbewoonde Plaats van de Weede. Lourens Erasmus, genaamt de Jagers Fontein; daar ten half drie uren 's namiddags uijt gespannen wierd. Ten half Elf uren 's voormiddags, wanneer wij ter zijde aan 't einde van 't Touws gebergte gevordert waren, quam ons aan dezelve zijde van verre 't begin van de Swarte-bergen in 't gezigt. Onder wegen waren van een der Caros-Bergen tot ons komen afzakken Twee Hottentotten nevens eenige Hottentottinnen en kinderen om den WelEde: Gestr. Heer Gouverneur te begroeten: de Hottentottinnen hadden ten dien eijnde hare aangezigten op onderscheidene wijsen en met verschillende Couleuren besmeert; en hare halsen, Borsten en verdere Lichaams Delen met de gewone onbevallige vercierselen omhangen: dezelve wierden met Tabak en Aracq beschonken en onthaald: het een en ander namen en genuttigden de Vrouwlieden met even zo veel gretigheid en smaak als de Mans: zelfs staken eenige der Vrouwen hare houtene Tabaks Pijpen in onse tegenwoordigheid aan, en begonnen sterk daar uit te dampen.

Vrijdag den 11de do Wind N: W: met betrocken lugt, vervolgden wij onsen weg van de Jagers Fontein, geraakten meer en meer tusschen de Caros Bergen, en hadden ter Regter zijde de Swarte Bergen veel in 't gezigt.—de weg was meest effen voor bij een verlaten Plaats van Pieter Mijntjes, die wij ten half Thien uren 's voormiddags passeerden en bevonden ons vier uren daar na aan een Legerplaats de Riet-Fontein genaamt, welke Fontein eijgent-

lijk een Lopend Riviertje zijnde, geen Riet maar wel Doorn en Care-Bomen aan hare Boorden had: de Care-Boom maakt een harden buijgzaam hout welk door de Hottentotten veel tot hunne Hazegaeijen en Schiet-bogen gebezigd werd, en wierd onder weg in de Laagtens, op de Heuvels en Langs de Bergen meede verspreijt gezien: Wij hadden gisteren en heden aan de diep staande sporen van 't veeh bemerkt, dat voor wijnig tijds in deeze Streek Lands veel regen moest gevallen zijn: het geen te weeg had gebracht, dat verscheijde lopende Beekjes en Riviertjes onder weeg wierden ontmoed, en dat 't veld met veele Bloemen bedekt was, zonder dat 't zelve evenwel eenig gras van belang tot voetsel van 't vee had voortgebracht. De Berg bij de Plaats van Wouter de Vos, die wij tot heeden nog continueel in 't gezigt gehouden hadden, dog welke ons 's namiddags uijt 't gezigt raakte, had zig hoe langer hoe hoger vertoond, waaruijt, zo wel als uijt eenige daarbij genomen observatien ondervonden wierd, dat 't Land daar wij door reisden veel lager dan de voet van dien Berg gelegen was.

Zaterdag den 12de do. Sterke Weste Wind met Regen, verlieten wij 's morgens ten Ses uren de Riet-Fontein en passeerden een weijnige na Seven uren de weg door eenige Bergachtige Heuvelen: deeze weg die om haare ongemakkelijke overeenkomst met de Cloof tusschen het Rodezand en 't Bockeveld, de Mosterts Hoek genaamt, meede dien naam voert, duurde slegts een quartier uren; wij trocken voorts door een dor, droog en steenachtig land, daar in lang geen, ten minsten niet veel regen scheen gevallen te zijn, en waar in ook geen ander water wierd gevonden, als de loop van 't Riviertje daar wij in den gepasseerden nagt bij gelegerd hadden: Ten Twaalf uren 's middags bereikte wij, na Twee uren bevorens de Buffels Rivier daar geen water in gevonden wierd, overgetrocken te zijn, een verlaten Plaats van Jan Bernard Hofman, de Geelbeks Fontein genaamt, en hadden door de tusschen beiden Schietende Caros Bergen, de Swarte Bergen dikwils uijt het gezigt.

Wanneer wij

Zondag den 13de do. in den vroegen morgen met goed weder en een aangenaam westelijk lugje ons wederom op weg hadden begeeven, namen wij na drie uren reidens ons ontbijt aan de Hartebeesten-Fontein, welke redelijk Sterk uijt vloeyde: van waar ten Negen uren voorttrokken, ten half Twaalf de nu opgedroogde Wolfen-Fontein en ten Twee uren de Jakhals-Fontein, daar insgelijks geen water was, passeerden, ons 's avonds ten half Seven uren bevindende aan de Deepka of Brakke-Rivier, die bij natte

ja
zee
zo
Am
wel
rege
gew
gew
verd
het
aanb
berg
Sw
en o
M
gena
wierd
verto
ruijn
weden
Zach
Rivie
vooru
Valle
Herh
dewel
WelE
het g
Ede.
De
door e
maakt
eerde
Din
begon
en ool
"o
a
Don
lugt,

jaar seizoenen brest en hoog scheen te moeten swellen, dog thans zeer schraal van water voorzien was: de Boorden van deeze Rivier, zo wel als die daar de Geelbeks-Fontein door loopt waren met veele Amacuas Doorn-bomen en andere wilde struijken begroeijt; dewelke zig ook vertoonden op zodanige Plaatsen daar 'bij sterke regen vlogen de kloven der Bergen nijtwateren. Wij wierden gewaar dat de roete van gisteren en heden even rediger zouden zijn geweest, wanneer wij ons Legerplaats gisteren met nog drie uren verder te trecken, aan de Harte-beeste-Fontein hadden genomen; het geen ons de weg van heden welke omtrent Derthien uren lang aanhield minder verdrietig zoude hebben gemaakt. De Carooibergen benamen ons dezen voormiddag geheel het gezigt van de Swarte Bergen die wij 's namiddags eerst weder te zien kregen, en ook

Maandag den 14de do. in 't gezigt behielden: 't was heden aangenaam weer en de wind westlijk. 'S morgens ten half Negen uren wierd de Legerplaats aan de Deepka opgebroken en na een half uur vertoevens aan de Gamka of Leeuwen Rivier, daar nu en altoos ruijmt van water gevonden werd, 's avonds ten half Seven uren weder betrocken aan de Queek-Valleij een Plaats van de Weede. Zacharias de Beer gelegen aan de Swarte Bergen. Van de Leeuwen Rivier had den WelEde. Gestr. Heer Gouverneur zig te Paard vooruijt begeven en wierd omtrent een half uur van de Queek-Valleij af, te gemoed gereden door den Veld Wagtmeester Hendrik Herhold nevens Twaalf van zijne onderhebbende manschappen; dewelke ter zijde van den weg zig in een reij schaarden, en zijn WelEde. Gestr. met drie Salvos uijt hun Geweer verwelkomden het geen dezelve voor uijt rijdende, bij de aankomst van zijn WelEde. Gestr. aan de Queek-Valleij hervatteden.

Den langen en verdrietigen weg die wij Sedert den 9de deezer door een dor, droog en onbewoond veld tot hier heen hadden afgelegd, maakte ons de rust zeer aangenaam, dewelke op deeze wel gesitueerde Plaats in de Twee volgende dagen genoten wierd.

Dingsdag den 15de do. was de lugt betrocken en de Z. O. wind begon in de namiddag sterk te waeijen, dewelke den nagt daar aan en ook

Woensdag den 16de do. hoewel eenigzints gemindert zijnde aanhield.

Van de Queek Valleij na de Camldebo.

Donderdag den 17de do. bleef de wind nog Z. O. met betrocken lugt, dewelke 's namiddags op klaerde, wij verlieten 's morgens

ten Seven uren de Queek-Valleij, passeerden ter Linkerzijde eenige Caro-bergen, met 't gezicht op de Zwarte Bergen aan de Regterhand, en quamen door verscheidene droge en met Doornbomen begroeijde Rivieren; 's middags ten Een uur aan de Tijgerberg, bij helder en goed lopend water: van waar wij

Vrijdag den 18de do met stil en zonnenschijn weer, 's morgens ten Seven uren weder vertrokken: 's namiddags was de lugt eenigsints beneveld en de wind N. W., die 's avonds een wijle sterker wierd, maar omtrent de Nagt weder afnam. Wij bereikten tegens den avond ten vijf uren ons Legerplaats aan de Traka of Vrouwen Rivier, bij een verlatene Plaats van Pieter Erasmus. Onder weeg wierd een troep van 40 Struijsvogels en eenige Elanden gezien: met het jagen op de Struijsvogels, van welke Een geschooten wierd, raakten drie Paarden van d'Escorte op de loop, dewelke ter vergeefs wierden nagezet door Twee dier Manschappen, dewelke eerst 's avonds een quart na agt uren op het afsteeken van eenige vuur pijlen aan ons Leger quamen.

Zaterdag den 19de do. was de lugt betrokken en 't begon met een koude weste wind 's voormiddags wat te regenen. Wij hadden ons ten half Seven uren op weg begeeven en moesten om het water niet te missen $\frac{1}{2}$ na Thien uren weder aan dezelve Rivier de Traka legeren; hebbende de Plaats van Rudolf Opperman ter Regterhand van ons dog buijten 't gezicht.

Zondag den 20st do. betrockene lugt en weste wind, dog 's namiddags zonnenschijn, verlieten wij de Traka 's morgens ten half Seven uren passeerden ten Negen uren de Kauka of Buffels Rivier en namen ten half Elf uren 's voormiddags ons Leger aan de Loerie-Fonteyn ter Plaatsse daar dezelve over zeer grote Klipbanken haren loop heeft. Wij hadden hier ter regter zijde van ons de Zoetendaals Valleijs Poort, bij welke de Swarte Bergen haren naam van Swarte Bergen verliesen; en van waar aan dezelve, verder voortschietende, andere willekeurige benamingen gegeven werden, tot omtrent aan het einde, daar dezelve weder de Naam van Swarte Bergen bekomen. 'S avonds bragt een afgezonden Bastert-hottentot, Twee van de absent geraakte Paarden te rug.

Maandag den 21ste do. was de Lugt helder en even voor Zons opgang koud, dog wierd op den dag heet. Wij vervorderden 's morgens ten half Seven uren onsen weg; en hadden ten thien uren den Blijenberg ter Linkerzijde, van waar de weg door eene afhellende vlakte voortging tot aan de Beeren Valleij; daar wij ons een quart na drie uren neder Sloegen: Werdende den WelEde.

Gestr. Heer Gouverneur door de Manschappen uijt dat veld met drie Salvos verwelkomd.

De Beeren Valleij leggende aan de Karigas Berg, strekt zig wijd uijt en was nu begroeijt met dorre dunne ruijgte, riet en gras, dezelve werd door de Kariga, ook de Buffels-Rivier genaamt, welke daar door loopt, onder gehouden, en droogt geheel op wanneer die rivier afneemt gelijk doorgaans jaarlijks in de maand November geschied.

Wij kreegen onder weeg eenige Duijzende Springbocken in verscheidene troupen te zien, op welken eenige kogels afgeschoten wierden; maar dewijl men dezelve nauwlijks op 200 schreeden konde naderen, gelukte het slegts drie daarvan te doden: met deeze jagt hadden wij ons twee uren langer onder weg opgehouden.

Dingsdag den 22de do. was 't even voor zons opgang met stil weder en een heldere Lugt zo koud, dat de Termometer op de Friez punt van 32 graden daalde, maar de koude wierd op den dag afgewisseld door eene hitte, die even na den middag de Termometer tot 78 graden deed rijsen.

Wij hadden 's morgens ten half agt uren ons Leger opgebroken en begonnen de Valleij over te trekken, dog twee wagens van de Bagagie in de Kil van de Karigas Rivier blijvende steeken, met welke uijt te helpen een uur toegebracht wierd, was 't half Negen uren eer wij van de Beeren-Valleij voortreden.

De grond van de Valleij zo wel als van de Vlake welke zig van daar verder uitstreckte, en daar wij vervolgens door passeerden, bestaat uijt Swarte Kleij. Wij Sloegen ons Leger 's avonds ten half Seven uren op aan de Kariga, welke wij ter zijden langs gereden en door haar kromme bogten eens ten Twee en vervolgens weder $\frac{1}{2}$ voor Ses uren gepasseerd waren.

Woensdag den 23ste do. was 't weer als gisteren; 's morgens ten Seven uren trocken wij op weg, waaren ten agt uren de Kraan-Vogel-Valleij gepasseerd en raakten yervolgens weer in eene zeer uijtgestrekte vlake, daar eenige Gnous wierden gezien: Ten half drie uren 's namiddags, namen wij ons nagt verblijf aan de Karee-Rivier omtrend de Plaats van Gerrit Lotteringen aan de Cambdebos Berg, van welke Plaats dewijl de Rivier bij na opgedroogd en men niet als Kuijlen met Staande Water voor 't veeh vond, 't drink Water voor ons met een Wagen moest werden gehaalt.

De N. W. wind 's nagts zeer sterk waaijende nam tegens den dag een wijnig af, en bleef

Donderdag den 24ste do. met Zonneschijn zagtkens aanhouden,

en liep op den namiddag meer na 't Noorden met een heete Lugt. Wij braken 's morgens ten Seeven uren op, raakten Thien uren aan 't eijnde van het Caroveld en in 't begin van de Cambdebo, passeerden ten Elf uren de Cambdeboos Rivier en vertoefden Twee uren ter Plaats van Cornelis de Klerk, aan dezelve Rivier gelegen; van waar ten een uur 's namiddags vertrocken zijnde, legerden wij ons twee uren daar na dicht aan een Veeplaats van Abraham Overholster, 't Zeekoegat genaamt. Onderwegen lieten zig weder eenige Springboeken sien, maar daar en tegen tot aan de Cambdebo's Rivier verscheijde Gnous die kleine troupen en ook afzonderlijk liepen. Wij waren nu ten eijnde van eenen langen en zeer verdrietigen weg, welke op den 9 deezer zijn begin genomen had door een dor, droog en woest veld: zijnde alleen begroeit met Bosjes en ook met Doorn-bomen op zodanige uijtgespoelde laagstens, daar bij overvloedige Regens, die in dit veld niet als in 't zomer Saisoen bij Donder vlagen vallen, 't water afloopt. De grond van dit veld bestaat doorgaans uijt geele harde Kleij met kleine Steentjes vermengd en meestendeels met losse Steenen overdekt; ook veel doorsneden met klipbanken en rotsen die zig op de Heuvels even boven de grond vertonen en voor een groot gedeelte blauw en zo brosch vallen, dat de uijtsteekende Schorsachtige punten afbreken en vergrijsen, wanneer men er Slegts overgaat: met welk grijs de grond meest overdekt is. 'T veld van de Cambdebo daar wij nu in quamen, was in tegendeel in de laagstens overdekt met zeer Schoon en hoog gras welk nu verdort stond; en aan de kant in het hangen van het gebergte dicht begroeit met Doorn-bomen, tusschen welke 't gras meede zeer hoog uijtschiet.

Vrijdag den 25sten do: de lugt eenigsints betrocken zijnde met een z.o: windje, verlieten wij 'Smorgens ten Ses uren onsen Legerplaats, passeerden ten Negen uren de Swarte rivier bij de Plaats van Christiaan Opperman en quamen ten half Elf uren op die van Johannes de Beer, meede aan de Swarte Rivier gelegen; daar wij om uijt te rusten nog twee dagen vertoefden. Deze Plaats heeft hare Situatie tusschen eenige Cambdebo's Bergen in eene valleij van vette Kleijgrond, welke voor een groot gedeelte met graan bezaajt en met wijngard beplant was, die door waterleijdingen uijt de Swarte Rivier geduurig bevochtigd en onderhouden moesten werden, nijtgenomen in de maand November tot Februarij, wanneer de met Donder vlagen nederstorde Regens, zulks niet alleen onnodig maakten, maar ook weder nieuw gras voor 't veeh doet uijtspruijten: de wijn die deeze Plaats voortbrengt valt zeer Schraal en van eene

on
vas
z
zin
Ca
Ho
zed
gan
de
had
wan
en
wet

M
oost
en
'Sm
Bee
N:
ons
Koe
Zon
Elf
Car
berg
kom
Ven
D
den
en d
Font
van
dags
Hier
ten g
Aug
gevo
welk

onaangename Smaak, hetgeen veel aan de waterleiding, 't Slegte vaatwerk en de behandeling kan toegeschreven werden.

Saterdag den 26ste do. Stil heet weer en de Lugt betrokken.

Zondag den 27ste do was de wind Z: W: en de Lugt ook eenig zints betrokken en heet. Men had verwacht in dit verre afgelegene Cambdebo's veld of daarom Streeks te zullen aantreffen eenige Hottentots kralen, daar die Natie op zig zelfs nog hare aller eerste zeden en gewoontens zouden onderhouden; dog dewijl in dit gantsche veld geene andere Hottentotten meer te vinden waren, als de geene die zig reeds zedert eenige Jaaren bij de Colonisten hadden verhuurt en met geheele Familien onder dezelve ter woon waren gekomen zo vond men dezelve van hare eerste grond zeden en gewoontens geheel vervreemd, en men konde bij dit dom en onwetend nakroost daar van niets meer ontdekken ofte naspeuren.

Van de Cambdebo over de Sneeuwberg na de Plettenbergs Rivier.

Maandag den 28sten do: de Lugt beneveld en een zagt Zuid-oostlijk windje, begaf zig den WelEd: Gestr: Heer Gouverneur en 't gezelschap met een klein gevolg en de nodigste Bagagien, 'Smorgens ten Seven uren weder van de Plaats van Johannes de Beer op Reijs, tot eenen uijtstap na de Landstreek in 't N: O: ten N: van de Cambdebo; terwijl eenige Colonisten met hunne wagens ons volgden: Wij quamen ten half negen op de Plaats van Diederik Koekemoer aan de Twee-Fonteynen over een Spruijt van de Zondags Rivier daar de Sneeuwberg opgaat, raakten vervolgens ten Elf uren op de Sneeuwbergen een uur daarna ter Plaatse van Carel van der Merwe Davidsz: aan de overzeijde van de Sneeuwbergse Rivier, van waar wij ten half twee uren weder afreden, komende ten half Seven uren ter Plaatse van de Weede: Hendrik Venter de Riet-Fonteyn genaamt, geleegen over 't Riviertje.

Dingsdag den 29sten do: helder Zonneschijn, was de Lugt in den morgen- en avond-stond zeer koud, maar op den dag aangenaam en de wind Z: W: Wij verlieten 'Smorgens ten agt uren de Riet-Fonteyn, bevonden ons ten half Een uur op de Plaats van Johannes van der Walt en na een groot half uur vertoevens aldaar, 'Snamid-dags een quart voor vijf uren op de Plaats van Barend Burgers. Hier zagen wij een menigte overblijfsels leggen van Schapen die ten getalle van ruim 3,000, in 't midden van de gepasseerde maand Augustus, onder de Sneeuw versmoort en door de kort daarop gevolgde Swaare en koude Regens waren verkleumd geraakt: op welke tijd de Sneeuw aldaar vijf Dagen lang ruim een voet hoog

had gelegen en de koude zo streng was geweest, dat ook 't wild op het veld dood gevrooren gevonden wierd; Deeze Plaats is volgens de genomene observatiën met de Barometer, 4,800 Engelsche voeten hoger gelegen dan de oppervlakte der Zee.

Woensdag den 30ste do was 't Smorgens zeer koud, de Thermometer stond op 30 graden, en men vond bijna een vinger dik ijs op 't lopend water: de wind bleef Z: W: en nam op den dag eenigzints af met een gematigde Lugt. Wij begaven ons 'Smorgens een quart na agten van de laatstgemelde Plaats, bereikten 'Snamiddags ten half twee uren de Plaats van Stephanus Smit aan het eindigen der Sneeuw-Bergen en legerden ons een quart na vijf uren in 't veld aan de van Heijdens Fontein.

De Sneeuw-Berg dewelke van 't Zden na 't Nden zig na gissing Seven Mijlen uijtstrekt en ten Wten in de Caups-Bergen loopt dog ten Oosten an de Bosch-Berg stoot, zeer Schaars van Brandhout voorzien; en van Timmerhout geheel zijnde onthloot, strekt zulks voor de Bewoonders van dat gebergte in de Strenghe koude die dezelve moeten ondergaan, tot een groot inconvenient: te meer daar dezelve zig op de armoedigste wijze moeten behelpen, en hunne wooningen meest alleen bestaan in een enkeld laag gemuurd vertrek, zonder afzondering, zijnde met een soort van grof Riet zeer ondig gedekt; welk vertrek tevens tot koornschuur en berging van andere goeder n is dienende.

In deezen armoedigen toestand, vond men evenwel dat de Huijsgezinnen voorzien waren van zodanige Boeken, als hun, bij gebrek van gelegentheijd tot den openbaren Godsdienst verstrekten om dezelve in hunne Huijsgezinnen met elkanderen te kunnen oefenen: meest al waren zij zedig, redelijk wel onderleid en sterk verlangende na eenen Leeraar, zo om 't nut van den openbaaren Godsdienst, als om 't gebruik der H. Bondzegelen; Zij wenschten insgelijks dat over hun verre gelegen Landstreek eenen Drost of ander Amptenaar de Regeering representeerende, mogte werden aangesteld, om van na bij ten hunnen algemeenen besten te kunnen werden bestierd.

De Sneeuwberg maakt een zeer hoog Land met Punten en Bergen die daar uijt op nieuw voortkomen; welke door tusschen Schietende ruijme en uijtnemend grasrijke vlaktens, die van Fonteynen voorzien zijn, van elkanderen werden gescheijden; dezelve Punten en Bergen zijn zeer verschillende van gedaante, zommige derzelve vertoonen zig spits, rond en langwerpig, dog de meeste, voor al na de Cambdebo, schieten op met eens, twee en drie

tusschen nijsteekende vlakten, dewelke zo wel als de toppen die meede ruijm en vlak zijn, overvloedig veel gras uitleveren: welke vlakten in het hangen en boven op de Bergen, met lootregte, dog niet zeer hoge klipkransen omboord zijn.

De Colonisten, Bewoonders van dit gebergte, leiden grote schade en overlast, van de agter dezelve ten N: Oten zig schuijl houdende zogenaamde Bosjesmans Hottentotten: dewelke hun zedert eenige jaaren door continueele strooperijen van hun veeh, daar derzelver voornaamste bezittingen in bestaan, hebben berooft en nog blijven beroven; het geen die swervende en woeste, dog in haar doen zeer doortrapte Menschen, op de onverwagte wijze uytvoeren, wanneer 't veeh in 't veld ter wijde loopt: hunne gewone wijze is, zig op de Bergen boven de Plaatsen te verschuijlen en de gelegentheid af te loeren wanneer de huijsman zig van zijn Plaats begeeft, den veehoeder van geen schietgeweer voorzien is, of een gedeelte van 't veeh om een hoek of draeij van 't gebergte buijten 't gezigt van de gewapenden Hoeder raakt: bij welke gelegentheeden zij 't veeh roven en zodanig sterk na hunne schuijlplaatsen voortjagen, dat zij niet schielijk genoeg werdende vervolgd, zomtijds na verloop van slegts eenen dag, te Paard niet kunnen werden agterhaald; terwijl zij van 't geroofde veeh onder wegen doden en laten leggen al wat niet spoedig genoeg volgen kan, en het geen overblijft, dadelijk onder hun verdeelen, doden en schielijk verslinden.

Den ongewapenden veeh hoeder werd door hun overvallen en afgemaakt, dog 't op een loop zettende, door vergiftigde Pijlen zodanig doorschooten dat er zeer zeldzaam 't leven van werd afgebragt: waar door zij tragten te beletten dat er eenige spoedige kennisse van hunnen gepleegden Roof gegeven en zij dus agtervolgd zouden kunnen worden.

Van dit volk, 't welk van den eenen berg op den anderen voorttrekt zonder een vaste verblijfplaats de houden; en wanneer zij hunne sein vuren hebben aangestoken, zig ter stond van daar begeeft, om niet te werden betrapt, konde men geen een te zien krijgen. Een derzelve een doortrapte Fielte zijnde, welken reeds twee maalen gevangen genomen en eenigen tijd bij de Colonisten woonachtig was geweest op onse reijse zijnde meede genomen, had zig op 't gezigt van eenige in 't gebergte aangestokene vuren, in de nacht geabsenteerd en had ook, zo als wij bij onse te rug komst in de Cambdebo vernamen, intusschen zijn wijf en Kinderen afgehaald en meede gevoerd. Dewijl de Sneeuw Berg door onse Colonisten voor als nog niet zeer sterk werd bewoond en de Plaatsen

zo wijd van elkanderen gelegen zijn, dat men bij 't exteren van eenige stroperijen der Bosjesmans, elkanderen niet tijdig genoeg kan bijspringen, werd in 't algemeen vertrouwd dat dien Berg meerder werdende bewoond, gelijk, zonder elkander in de wijden te benadeelen gevoegelijk genoeg geschieden kan, men de Bosjesmans met sterker magt afkeerende, dezelve zoodanig zoude afschrieken en na hunne oude verblijfplaatsen te rug drijven, dat ten laatsten hunne rooverijen van zelfs zouden komen op te houden.

Dondendag den 1ste October: De gepasseerde nagt viel uijtnemend koud, zo dat 's morgens 't ijs iets dikker als gisteren gevonden wierd: de lugt was 's morgens helder en de wind zuijdoostelijk, dog 's namiddags na 't N: Wte gekeerd en redelijk koel. Wij sloegen 's morgens ten ses uren weder op weg, passeerden drie uren daar na de Champagne Poorts Rivier, en legerden ons ten vier uren 's namiddags in 't veld aan de Wets Fonteyn van waar

Vrijdag den 2de do, 's morgens een quart voor ses uren de weg wierd vervolgd, zijnde de lugt betrokken met eene zagte N: W: wind. Onder weeg zagen wij de Practijk der Bosjesmans om zig van wild te voorzien. Verscheidene groote Miershopen in eenen rijmen omtrek, waren door hun verbroken en weder opgezet, om zig daar agter te verschuilen en 't wild van na bij in te wagten, ten eijnde hetzelfde met hunne Pijlen te kunnen treffen: op ander Plaatsen hadden zij op verscheidene afstanden langs eenen geheelen streek steenen op elkanderen gestapeld, zo dat men zig van verre verbeelde zo veel zittende en staande Menschen te zien, waar door 't wild, gejaagt zijnde, verschalkt werd, ter zijden afwijkt en door de geen en die zig in de passagie verscholen houden, met gemak van nabij kunnen werden waargenomen. Ook maken zij diepe gaten met eene overeijnd staande scherpe houte pen in 't midden en met takken, ruijgte en Losse aarde overdekt, om 't gejaagde wild op de penn en te doen neder Storten, of ook wel, wanneer de gaten met geene Pennen voorzien zijn, levendig te kunnen vangen.

Wij hadden 's voormiddags ten half Thien uren de Schuilhoek ter regter zijde van ons; en namen ons nagt verblijf om half twee uur aan de Seijde Fonteyn omtrent de Plettenbergs Rivier, hebbende het gezigt aan de overzijde van dezelve Rivier; op de Gordons Bergen, onder welke zig een vertoonde in de gedaante van eene Turkse Mosque, waarom dien Berg ook de Mosque genaamd werd. Het gantsche land van de Sneeuwberg af na deeze Rivier en zoo verre men aan de overzijde der Rivier konde zien, loopt met afhellende en opdragende vlaktens voort, tusschen verscheidene niet zeer

hoge Bergen, zijnde de Vlakten met uijtnemend hoog gras overdekt.

De Sneuwberg van zeer wijnig wild zijnde voorzien, zagen wij met veel vermaak na het passeeren derzelve onderscheidene zoorten in dit veld, als Eland, Quagas, Gnous, Herten, Springboeken, Reeboeken, Hasen, Bosch-Verkens en Velerleij Gevogelte.—wij begaven ons

Saturdag den 3de dito met helder, stil en aangename Zonneschijn weer na de gemelde Plettenbergs Rivier, die wij bevonden tamelijk breed en met zeer groote en diepe gaten uitgespoeld te zijn: in de gaten van de Rivier onthouden zig de Zeekoeijen in zulk eene menigte, dat men Slechts in twee van dezelve gaten, dezen dag 20 stuks stieren, koeijen, en kalveren doodschoot. Dit water-Dier, welke in beide geslagten de Zeekoe werd genaamd, is genoeg bekend dat, zig in 't water ophoud, alleen gras tot voedsel gebruikt en 'S nagts op 't Land ter weijde loopt, gelijk ons aan de menigte van sporen, en de wegen die dezelve langs de Rivier en verder op, expres hielden, volkomen quam te blijken. Wij bleven

Zondag den 4de do met zonneschijn, aangenaam weer en een N : Wtlijk Lugje aan de meergem : Rivier vertoeven : terwijl de meede getrockene Colonisten zig bezig hielden met het Speek van de gedode Zeekoeijen af te Snijden en in te zouten. Ondertusschen vertoonde zig 'S namiddags ruim Twee uren lang een Zeekoe met haar kalf op den rug, telkens met de kop ten halven en met de kop van 't kalf volkomen boven water; en bleef niet tegenstaande de bewegingen en 't geschreeuw dat wij maakten om haar vrees aan te jagen, ons aanhoudent nieuwsgierig aanzien : Den WelEdelen Gestr : Heer Gouverneur hier door aangezet, bragt de Koe, met eenen enkelden schoot de Kogel zo wel voor in de kop, dat zij opstonds dood weg zonk en 'S anderen Daags 'S morgens aan den Oever der Rivier opgespoeld gevonden wierd. 'S namiddags wierd ruim Twee Honderd schreden van de Rivier ten Z : Z : Oten van de Mosque een gedenksteen opgeregt, waar op 't wapen en de naam van den WelEdelen gestr : Heer Gouverneur, nevens dit Jaar getal uijtgehouden was.

Van de Plettenbergs Rivier over de Sneeuwbergen terug na de Cambdebo.

Maandag den 5de do helder zonneschijn en de wind N : W : begaven wij ons 'S morgens ten vier uren op weg te rug na de Cambdebo, en bereikten ten thien uren 'S voormiddags de

Schuijlhoek van waar ten Een uur 'S namiddags voortgereden zijnde, legerden wij ons ten half Seven uren aan de Bracke-rivier.

Dingsdag den 6de do de Lugt gematigd en de Z: W: wind redelijk sterk koelende, sloegen wij 'S morgens ten vier uren weder op weg, passeerden een quart na sessen de Champagne Poorts Rivier en vertoefden ter Plaatse van Stephanus Smit, daar wij ten half Twee uren 'S namiddags aanquamen, tot vier uren, hebbende onder weg Drie volwassene Leeuwen gezien, op welke eenige gewapende Schutters torededen, dog die afgeschrikt wierden door de stoutmoedigheid der Leeuwen, welke wel wijkende waren, dog zo dra een en andermaal op eenen verren afstand een kogel na hun toegeschooten wierd, wel Honderd schreedden terug deinsten en de Jagers met eenen aanval dreijgden. 'S avonds ten half negen uren legerden wij ons ter Plaatse van Barend Burgers, daar wij vernamen, dat Sedert ons afwesen de Bosjesmans getendeerd hadden desselfs rundveeh te roven; op welke zij eenige Pijlen hadden afgeschoten; dog waren zij door de gewapende wagter afgekeerd en in hunne toeleg verhinderd: 'T was hun voorheen tot Twee reisen gelukt, denzelven Burgers van al zijn rund veeh en Paarden te beroven. Maar in de onderneming die zij in dien tusschen tijd omtrent Twee uren rijdens van hier bij Hendrik Kruger meede hadden te werk gesteld, waren zij zo wel geslaagd, dat Twee Honderd stuks schapen van denzelven, hun ten Prooije geworden waren; den wagter een Jongen opgeschoten en ongewapenden Hottentot zijnde, hadden zij met vier Pijlen zodanig gequest, dat denzelven nog dien eigensten avond door het gift der Pijlen omquam. Wij wierden dus gewaar, dat de vuren die wij op de heen rijse in 't gebergte aan alle kanten hadden gezien, door dezelve Bosjesmans niet alleen naar gewoonte waren geschikt tot onderlinge waarschouwingen, op dat een ieder van hun op zijn hoede mogt zijn, maar dat zij daar van meede gebruik maakten om de waarschouwingen te doen strekken, ten opzichte van de kars en gelegentheid die er nu bij het afwezen van eenige Sneeuwbergse Bewoonders tot het roven van hun veeh voor handen mogt zijn.

Woensdag den 7de do de wind Z: W: met koel en aangenaam weer, verlieten wij 'S morgens een quart voor agt uren de Plaats van Barend Burgers, quamen 'S voormiddags ten Elf uren op die van Johannes van der Walt en 'S middags ten half Een, van daar voortrijdende, vier uren daar na ter Plaatse van de Weed. Hendrik Venter.

Donderdag den 8de do: was 't 'S morgens mistig; dog na zons

op
ke
L
M
T
P
ou
on
be
on
ach
zon
V
M
S
ge
aan
Z
opk
aang
uure
onze
Twa
de S
lootr
de C
afbee
voge
de C
kolen
mins
vinge
ontde
Win
dags
weg
een q
Hend
in de
half
voor

opgang de Lugt helder en gematigd warm met een Z: Wtlijk koeltje. Wij begaven ons 'S morgens ten Ses uren van de Laatstgemelde Plaats en ten half Elf de Plaats van Carel van der Merwe Davidsz: bereijkt hebbende, reeden wij een quart voor Twaalf uren van daar, en quamen, na Een half uur vertoevens ter Plaats van Diederik Koekemoer, ten half Ses uren aan, op onse oude rustplaats bij Johannes de Beer, in de Cambdebo; daar wij ons vorig Campement voor nog twee Dagen verblijvens weder betrokken. Wij vernamen bij onse aankomst alhier, dat ook zedert ons afwezen, den Burger Cornelis Olivier in de Cambdebo woonachtig, Derthien stuks runderen door de Bosjesmans waren ontroofd, zonder dat denzelven Een daarvan weder had kunnen agterhalen.

Vrijdag den 9de dito betrokken Lugt en de wind N: W: op den Middag met sterke buijen waeijende, welke 'S avonds weder afnam.

Saterdag den 10de do., had het in den gepasseerden Nagt gereegend zo als het deezen geheelen Dag met zagte Buijen nog aanhielt tot

Zondag den 11de do, 'S morgens ten agt uren, wanneer de Lugt opklaarde met een Z: Olijk: windje, die den gehelen Dag met aangename zonneschijn bleef waeijen. 'S voormiddags ten Thien uren braken wij 't Leger op, hervatten met het geheel gevolg onzen vorigen afgebrokenen oostelijken Cours; en quamen ten half Twaalf uren aan de Plaats van Christiaan Opperman, daar wij aan de Swarte Rivier, onder eenen overhangenden Kliprots, op eenige lootregte klip platen de teekeningen zagen der Bosjesmans die ook de Chineesjes werden genaamd: deeze tekeningen bestonden in afbeeldzels van Menschen, wilde Ezels, Elanden, Bavianen, Struijsvogels, Verkens en meer andere gediertens, dog zeer misvormd, en de Couleuren waren gemaakt van rode steenen, uijtgebrande houtskolen en fijne Asch met water gemengd, eenvoudig en zonder de minste schaduwe of kunst: welke teekeningen men ook met de vinger konde, uitwisschen; zijnde reeds voor thien Jaren aldaar ontdekt en door het overhangen van de Rots voor de Regens en Winden bevrijd en in dien staat bewaard. Ten Een uur 'S namiddags de gemd: Plaats van Christiaan Opperman verlaten en de weg langs de Swarte Rivier vervolgd hebbende, bevonden wij ons een quart na drie uren op de Veeplaats van den oud Heemraad Hendrik Cloete, zijnde een van de best gesitueerde Plaatsen in de geheele streek der Cambdebo: van welke Plaats na een half uur vertoevens weder voortgereeden wierd; en na een quart voor vijf uren de Muijshonds rivier: waar meede, door den stijlen

af en opgang der Drift schoon 't water niet zeer hoog gereesen was, een half uur toegebracht wierd : als meede een quart na Sessen de Landdrost-Rivier die breed, klippig en zeer uijtgespoeld was, gepasseerd te zijn : met welke laatste pasagie meede ruim een half uur moesten verzuimen : legerden wij ons ten half Agt uren ter Plaatse van Andries Smit aan de laastgemde : Rivier iets na derwaarts van de Drift gelegen.

Maandag den 12de do : helder zonnenschijn weer en de wind N : W : die op den middag sterker wierd, begaven wij ons 'S morgens ten Ses uren van de laastgemd : Plaats, hadden te Negen uren een gedeelte van de Swarte Ruggens in 't gezigt, dewelke bij de Karigas-Rivier haar begin nemende, Oost op lopen en ten Zuiden tot aan de Winterhoeks Bergen uitstrekken : een quart voor Elf uren, een Plaats van Josua Joubert, door den Burger Jurgen Greef bewoont, bereikt en aldaar een half uur vertoeft hebbende, legerden wij ons 'S middags een quart voor Een uur op de woonplaats van gemelde Joubert, gelegen aan de Melks-Rivier. 'T veld tusschen de eerste en laastgemelde Plaats van Joubert, schoon weder zijds vlak en zeer grasrijk zijnde ; was egter door gebrek aan water, in eene ruime uijtgestrektheid geheel onbewoond.

Dingsdag den 13de do : aangename zonnenschijn weer met een N : Wtlijk Lugje, reden wij 'S morgens ten Ses uren van gemelde woonplaats van Joubert en bevonden ons 'S middags ten half Een uren op de Leeningsplaats van Johannes Meijburg aan de Canniga of Vogel Rivier, daar de Cambdebo afneemd : de gemde : Caniga of Vogel-Rivier zo wel als de geene die wij in de twee vorige Dagen waren gepasseerd, bevond men dat onlangs door de aanhoudende sterke Regens, verre buijten hare oevers waren overstroomd geweest. De vlakke van de Cambdebo, dewelke wij nu zedert den 11de dezer waren doorgerijsd, was op zommige klijne streeken wel, even als de Carro, slegts met Bosjes begroeijt en van weijden ontbloomt ; maar voor 't overige uijtnemend grasrijk en van schone uijtgestrekte weijden voorzien : welke weijden voor 't rund-veeh werden geprefereert, boven die van de Sneeuwberg : dog de laatste daar en tegen boven de Eerste voor de schaapen : gelijk ons ook gebleeken was dat 't Rund-veeh in de Cambdebo die op de Sneeuwberg en de schaapen op de Sneeuwberg die van de Cambdebo Surpasseerden ; schoon aan de Sedert eenigen tijd in beide Landstreeken gegrassceert hebbende zogenaamde Brand- of luijzen-ziekte veele Schapen waren gesneuveld, of nog eenige overblijfsels van die ziekte onder dezelve wierden bespeurd.

Van de Cambdebo na de Grootte Visch Rivier.

Woensdag den 14de do : was de Lugt 'S morgens betrokken, dog 'S namiddags op geklaard ; terwijl de Z : O : wind 'S avonds sterk waeijende, tegens de nacht weder afnam. Wij hadden 'S morgens Een quart voor Ses uren de Plaats van Johannes Meijburg verlaten, en, Een quart na Agten de Blije-Rivier gepasseerd zijnde, quamen wij langs eenen stijlen en zeer ongemakkelijken weg boven op de Bruijnshoogte, daar 't Detachement Swellendamse Dragonders te Paard, den WelEdelen Gestrengen Heer Gouverneur inwagtede en zijn WelEdelen Gestr : met drie Chargies begroetede : 't Detachement bestond uijt

Hillegard Mulder, Cornet.	
Thomas Fereijra, Corporaal	
Johannes Petrus Koen, Trompetter	
Salomon Ferreira	} Dragonders.
Barend Lindequast	
Johannes de Jager	
Douwe Steyn	
Jan ter Blanche	
Jan Potgieter Theodorusz :	
Rijnier van Roijen Rijniersz :	
Jurgen Human	

'S namiddags ten half Twee uren bereikten wij de Plaats van Jacobus Potgieter, aan de Klijne Visch-Rivier, daar 't nacht verblijf genomen wierd. Aan geene zijde van de Bruijnshoogte tot boven op dezelve, stonden in een streek velds veele Spek Bomen, die Spongieus en onbruikbaar zijn, insgelijks meer andere Wilde Bomen die kortstammig of struijkig waren, hoedanige wij onderweegs nog niet hadden ontmoet.

Donderdag den 15de do was de Lugt 'S morgens betrokken met een zachte N. Wte wind ; wanneer wij ons ten Ses uren weder op weg begaven ; terwijl ons gevolg door Twee wagens van de Swellendamse Dragonders wierd vergroot ; en arriveerden na Drie en Een quart uur weegs op de Plaats van Willem Prinsloo aan de Bosch Rivier. Deeze Plaats had de vermaakelijkste situatie van de Gantsche Landstreek die wij door gereijsd waren ; en zoude wanneer dezelve behoorlijk wierd betimmerd een gecultiveerd, niet alleen tot een zeer aangenaam verblijf kunnen werden gemaakt, maar ook aan dies bezitter een redelijk bestaan uijtleveren, zoo uijt de aan 't gebergte leggende Bosschen van ijzer- Boeken- Geelhoute en andere Bomen waarvan de gebergten ten westen geheel

waren ontbloot; als uijt de Vlake daarbij gelegen; dewelke uijt zeer vette en vogtige aarde bestaande, met weinig moeite tot het graan gewas zeer bequaam kan werden gemaakt: terwijl 't omleggend veld schoone grasrijke wijden voor 't veeh uijtleverd.

De Heer Gordon begaf zig even na onze aankomst alhier, na den Capitein der Kaffers Koba genaamt, welken met zijn veeh en eenige Familien een uur rijdens van hier gelegerd was, en quamen na Twee & Drie uren afwezen terug met gemelde Capitein Koba, en 28 van zijne Manschappen, die genaamt waren

Habana	} zonen van Koba.
Debehza	

Tjooi
Kgono
Tjoano
Thama
Bebeh
Koetjoea
Tkehlis
Maohntje
Tjohnbo
Tkojo
Nongo
Tsaatso
Taambeetjoera
Tjaatja
Oangana
Mambilie
Kgakga
Koengoe
Tjoeboe
Toesing
Mahtkoeloe
Bhembé
Tabehje
Mnegie
Combehla
Samka.

dewelke den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur genaderd zijnde, eenparig riepen Kabeh, Kabeh Enkohs! zijnde hunne gewone groete: zij zetten zig op de aarde te zamen neder en wierden op Tabak en Aracq onthaald: Terwijl de Heer Gordon, wien zij een

groot vertrouwen toedroegen en veel genegenheid betoonden, in hunne Taal eenige Discoursen met hun voerden. Zij vermaakten den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur met hun Zingen en Danzen; het geen in deezer voegen geschiede: Een van hun was voor uijtgesteld en maakte een woonlijk gezang; de anderen waren in vier rijen geschaard, hielden elkanderen onder de Armen en beantwoorden het gezang met een brommend en schreuwend geluid, tusschen beiden gepaard met een kunstig gefluit, dog niet geheel zonder harmonie; terwijl zij allen sprongen, met de voeten sloegen, de Hoofden beweegden en de stokken die zij in de regter hand hielden ophieven na de maat van het gezang, zonder dat zij zig evenwel een enkelden stap van de Plaats begaven, als alleen, dat nu en dan Een uijtspringende, rondsom dansde en zig weder onder de rijen stelde: zij hebben hunne aparte gezangen en Danzen, wanneer zij zig ten strijde of ter Jagt zullen begeeven, en die op andere gelegentheeden meer toepasselijk zijn. Tegen den avond keerden zij weder na hun verblijf.

Vrijdag den 16de do. wanneer wij met aangenaam zonneshijn Weer op de Voorsz: Plaats gelegerd bleven, begaven wij ons 'Svoormiddags te voet na een kraal der Kaffers, dewelke onder Capn. Koba gehorende, hun omtrent een quart uur gaans van hier onthielden, en zagen daar, de plegtigheid die gehouden wierd, ter Gelegenheid dat een Jong Vrouws Perzoon tot haare vrijsterlijke staat gekomen was: dezelve was in een hut afgezonderd en moest zig Sesthien Dagen in dien hut afgesondert houden: intusschen wierd onder de andere Vrouwlieden met Danzen en Springen Nagt en Dag veel vreugde bedreven, de Broeder van de Jonge Vrouws-Persoon, had een Koebeest ten besten gegeeven 't welke door de Vrouwlieden in de loop om de agterbeenen wierd gevangen met een stok om welke een riem met een strik aan 't eijnde geslingert was: 't eene voorbeen trok men vervolgens met een ander riem onder 't Lighaam door en 't ander voor been wierd agter de hoornen geslagen: 't Beest dus in eenen onbeweeglijken staat zijnde gebragt, maakte een Jong Karel met zijn Assegaeij of Lans, een opening onder de Buijk omtrent de Borst van 't Beest, daar hij zijn arm binnen stak en de Long-ader afrukte, zodat het Bloed van binnen uijtliepen 't Beest zeer lanzaam stierf: 't vel wierd vervolgens door Vier Jonge Karels afgestroopt, die ook met hunne Lansen 't vleesch van de Bouten en Ribben afgesneden, daar na aan beide zijden de Ribben en ook 't Borstbeen doorgebroken en dezelve afgeligt hebbende de ingewanden ontruimden;

ke uijt
tot het
't om-
. na den
eenige
a Twee
28 van

zijnde,
gewone
den op
zij een

waar op 't gestolde Bloed aan de Honden werd gegeven : onder 't slagen, het geen in de Beeste kraal op de misthag geschiede, zodat tusschen beiden al wat mist aan 't vleesch bleef zitten, zongen de Jonge Slagers, maakten met hunne hoofden eenige gesten en begaven zig telkens onder den dansenden hoop.

Den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur had zig Gisteren en Heeden geoccupeert gevonden met het aanhooren der Klagten van de Colinisten, zo wel als met het redresseeren van verscheijde wanordres, die in deeze verre afgelegene Landstreek wierden ontdekt.

S' avonds quam den Landbouwer Jacob Joubert aan onze Legerplaats, en bragt den Wel-Edelen Gestr: Heer Gouverneur berigt, dat hij zig begeven had na 't Land der Kaffers over de groote Visch-Rivier, ten eijnde onder anderen aan den Capiteijn dier Natie Gaggabeh genaamt, over te brengen 't geschenk, 't welk zijn Wel-Edele Gestr: met hem voor denzelven hadde mede gegeven, dog dat, wanneer hij: zijne wagens en ook 't geschenk nog aan deze zijde van de Groote Visch-Rivier gelaten hebbende: zig onder de Kaffers begeven had, eenige bewegingen en stoute redenen van dezelve, die hij te voren nooit onder hun had vernomen, hem hadden doen vermoeden, dat er eenig gevaarlijk toeleg omtrent zijn Perzoon werd gesmeed; en dat hij mits dien zijne Paarden en meede genomene Tolken agter latende, zig 'S nagts te voet met vlugt had gesauveert.

Saterdag den 17de do. betrokken Lugt en de Wind Z: W: werd een quart na Ses uren 'S morgens 't Leger opgebroken en de weg vervolgd: wij passeerden een uur verder de Naudees-Rivier en bereikten even na de middag ten Een uur de Groote Visch-Rivier, waar voor wij bij een verlaten Plaats van Johannes de Beer het overige van dezen Dag toebragten. Onder weeg hadden wij ons te Paard bezijden af begeeven na de kraal of verblijfplaatsen van de Kaffers Capitains Khoba en Ghodisa en aldaar hunne Woningen, Thuijnen en manier van leven bezigtigd: welke beide Capitains nevens een groot gevolg van Mans en Vrouwen hun met ons na de Groote Visch-Rivier begaven, daar zij met vette Hamels beschonken en op Tabak en Arak wierden onthaalt. Zij konden hun vrees niet verbergen op het zien der gewapende Manschappen en het lossen van eenige snaphaan schoten wanneer de Heer Gordon hun egter telkens gerust stelde. Zo Mans als vrouwen verwonderden zig zeer op 't gezigt van een Spiegel, voor welken zij allerlei wezens trekken en bewegingen begonnen te maken. Een der Jonge Vrouwen-

perzoonen ontholte haare Borsten en maakte Springende veele dartele bewegingen met dezelve voor de Spigel. De Kaffers dewelke zig voorheen altoos tot omtrent een Dag reizens beoosten de Groote Visch-River hadden onthouden, waren sedert eenige weinige jaren meer en meer na herwaards aangerukt, en hadden hun ten laasten met groote Troupen Rund-Veeh aan deeze zijde van dezelve Rivier gelegd, het geen de Colonisten niet alleen tot groote overlast en nadeel in de weijden verstrekte, maar waren deeze, om de overmagt of verraad der Kaffers die zij begonnen te vreezen, ook genoodzaakt geweest de Plaatzten te verlaten die zij omstreeks de Rivier in leening bezaten. De Capiteins Koba Ghodisa wierden door den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur over de onwettigheid hunner aan deeze zijde der Rivier genomene possessien onderhouden, en onder het Oog gebragt dat 't zoude strekken tot verbreking van de vriendschap die tot nog toe tusschen hun en d' E: Compnie had gesubsisteerd indien zijlieden langer van die Landstreek gebruik maken: met een vriendelijke waarschouwing tevens, dat zij genegen zijnde zulks voor te komen; zig nevens de hunne en al hun vee, ten eersten zouden moeten begeeven aan geene zijde van de Groote Visch-Rivier, ten eijnde dezelve Rivier te laten strekken tot een vaste grensscheijding tusschen hun en de bezittingen van de E: Compie waar op dezelve ingebragt hebbende, dat zij van den Oogst hunner gezaeijde en reeds uitschietende Tarwe zouden ontstoken zijn, indien zij dadelijk gehoorzaamden aan dat bevel, het welk zij erkenden van de Enkohs Enkghoula of de groote Heer des Lands te komen, egter beloofden zo dra zij hunne gezaeijde Tarwe zouden hebben ingezemeld, met de huïe en al hun veeh de Landstreeken aan deeze zijde van de gemde: Rivier voor altoos te zullen ruijmen en verlaten; en welke belofte zij met het geven van de Regterhand en het slaan op de Borst solemniseerden. Zij begaven hun gezamentlijk tegens den avond weder na hun verblijf terug, met toezegging, om den volgenden dag 'S morgens weder bij ons te komen, ten eijnde met den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur over de Rivier te trekken na de Woningen en Familien van Koba.

Zondag den 18de do. zonneshijn weer en de wind N: W: wierden alle mogelijke tentames in 't werk gesteld, om met Drie Wagens en de nodige Manschappen tot dekking, de Groote Visch-Rivier te passeeren, dog dewijl bevonden werd dat de rivier, nog zeer hoog geswollen zijnde, de passagie, door de kragt van den stroom, met al te veel gevaar zoude verzeld gaan, resolveerde den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur van de overtocht af te zien:

Ondertusschen was Capn. Koba met eenige van zijne Manschappen en Twee à drie der voornaamste van Capn. Ghodisa's volk aan onse Legerplaats gekomen: den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur zeijde hun de rede om welke van de reijse over de Rivier had afgezien, en liet een geschenk in gereedheid brengen voor Koba denwelken bij 't geschenk gebragt werdende, lang met verwonderinge daar op bleef starogen, bij herhalinge Soh! Soh! of zijnen dank betuigende, zijn uijterste verge-noeging daar over liet blijken en te kennen gaf aan dit geschenk te kunnen bemerken dat de Enkohs Enkgoulo of grooten Heer in dat Land was gekomen: aan 't volk van Ghodisa wierd insgelijks veele zaken voor dezelve ter hand gesteld en aan Koba meede een aanzienlijk geschenk overgegeeven voor Gaggabe den voornaamsten en magtigsten Capn. der Caffers, die hij zeijde met hem in goede vriendschap te leven; en welk geschenk hij beloofde aan Gaggabe zonder fout te zullen bezorgen. Den WelEdelen Gestr: Heer had door veele beloften getragt Capn. Koba te disponeeren, dat hij een van zijne twee zonen, nog Jonge en wel gemaakte knapen zijnde, een Reijs met zijn WelEdele Gestr: na de Caab liet doen, waar toe beijde de zonen zelfs, zeer genegen waren, dog Koba, nog eenig mistrouwen voedende, had allerlei flauwe voorwendzels waarom hij daar in niet Konde bewilligen.

De Kaffers maken een Natie op zig zelfs geheel verschillende van die der Hottentotten, zij wonen voonamentlijk zuidwaards langs de zeekust; de mannen zijn groot van gestalte en wel gemaakt met regelmatige wezens trekken; de Vrouwen daar en tegen kort en doorgaans grof en onbevallig: hunne Taal is beter klinkend dan die der Hottentotten, schoon tusschen beijden wel een enkelde Tongslag, die de Hottentotten eijgen is, daar in voorkomt: zij zijn hoewel niet zindelijk, egter zodanig aan de morzigheid niet overgegeeven als de Hottentotten: de veel wijverije heeft onder hun plaats en de kuijsheijt werd onder de Jonge Dogters niet zeer in agt genomen, dog gehuwt zijnde, verwekt de Egtbreuk de man tot wraakzugt, zo dat 't de overspellige vrouw zomtijds 't leven kost; en den geenen die zulks met haar bedreven heeft, levens lang vervolgd werd. Hunne kleeding is de vagt van 't een of ander Beest, dewelke met riempjes, bij de mans om de hals, dog bij de vrouwen onder de Armen over de Borsten, toegebonden gedragen werd. De Mannen zo wel als de vrouwen gebruiken een smalle Tabelje van een stuk vel of eene franje van vellen die om den middel gebonden is en de schaamte bedekt: de Mans werden zeer sterk besneden en

de voorhuid geheel ontnomen, zonder dat zij egter weten te zeggen, hoedanig de besnijdenisse onder hun is ingevoerd: hunne versierse-
 len zijn, bij de Mannen Ringen van Elephants Tandten ter dikte van een vinger, die zommige tot Ses toe om den Linker arm boven de Elleboog dragen, Copere Ringen om de onder Arm, Copere Plaatjes voor de Borst en in 't Hoofd Hair gebonden, en Coralen, voornamentlijk roode om de Hals en Copere en andere gecoleurde om 't Middel Lijf: de Vrouwen hebben haare Tabeljes met Coralen belegd, Coralen om de Hals en 't Middellijf, kopere hangzels die ook wel uijt Pijpendoppen bestaan, aan de Ooren, Copere Ringen om de Armen; en Ringen van Biesen om 't Middellijf, Armen en Beenen: zo mans als vrouwen besmeeren hun kort gekroesd Hoofd hair zeer dik en mengen 't smeersel zomtijds met rode Aarde. Zij hebben hunne Hoofden of Capitains, die zij Kohs noemen: Krijgstogten, Jagen, Veeh hoeden en den Landbouw zijn de voornaamste bezigheeden der Mannen, 't geen tot het huijshouden behoort, word aan de vrouwen overgelaten: hunne Dooden begraven zij niet maar brengen die eenige schreeden van hunne Woningen af, daar zij dezelve aan de Lugt en 't Gevogelte ten prooij laten, uijtgenomen wanneer een Capitain onder hun sterft, die onder een misthoop in hunne kraal werd gestoken, wanneer zij tevens de Kraal of Plaats geheel verlaten en een ander verblijf neemen: hun spijs is, behalven Pampoenen, Watermeloenen, Erwtten en Koorn dat na hun 't Kaffers Koorn werd genaamd, voornamentlijk Vleesch en Melk. Ongeacht hun groote gestalte zijn zij vreesachtig en laf, hun eenigste Wapen is de Assegaeij of Lans, waarmede zij zeer behendig weeten te werpen: behalven de Oorlogen die zij onder malkanderen om deeze of geene oorzaken voeren, zijn de Bosjesmans Hottentotten of zogenaamde Chineesjes hunne gewone vijanden, die hun Veeh roven, en tegens hun slegt geweer als de Lans, vergiftigde Pijlen gebruiken, welke zij zeer vreezen: hun grootste Rijkdom bestaat in 't Rund-Veeh die zij bij Duijsenden bezitten; dog van Schapen, schoon 't vleesch bij hun zeer geacht werd, zijn zij geheel ontbloot: het Land bearbeijden zij met korte houte stocken of schoppen, waarmede de grond slegts zeer ondiep omgesmeeten en los werd gemaakt; en welke zij dan zonder ordre met Pampoenen, Watermeloenen, Erwtten en koorn beplanten en bezaeijen; hunne Woningen zijn lage ronde hutten van dunne houte stokken opgezet en met ruijgte, stroo of Palmieten overdekt; en eene klijne opening of ingang aan eene zijde bij welke opening of ingang van binnen doorgaans een vuur aangestooken werd: zij gebruiken gebakkene Aarde Potten om hunne

spijzen te bereijden en Teene Mandjes die zij kunstig weten te werken, en zeer digt, om Melk in te bergen en water uijt te drinken: eenige te zaam gebondene Biesen of stokjes aan 't eindje als een platte quast uijt geklopt, verstrekt hun in gebruik voor Lepels.

Wij begaven ons 'S voormiddags ten half Thien uren langs de groote Visch-Rivier zuidwaards weder op reijs, passeerden ten half Twaalf uren de Plaats van Frans Kruger en quamen ten Twee uren na middag op de Plaats van Jan Durand en Christian van Aard aan de gemd: Rivier gelegen van waar wij

Van de Groote Visch Rivier na de Baaij Lagoa.

Maandag den 19: do. met koel en stil weer 'S morgens ten Ses uren weder aftrokken; terwijl de Heer Gordon hier van ons scheidde, om naar de Cambdebo te rug te keeren, en daar desselfs voorgenomene Landreijse in 't Nd: Wten en Nden voort te zetten.

Op den Dag wierd het zeer heet: wij passeerden 'S voormiddags ten Elf uren de Kleijne Visch Rivier bij een plaats van Andries van Tonderen, gelegen af en aan de laaste Baak die de limiet scheijdinge tusschen de Colonien van Stellenbosch en Swellendam aanwijst, quamen ten Een uur even na Middag op de Plaats van Willem Piljee de Camdaga genaamt en aldaar een uur vertoeft hebbende, namen wij ten vijf uren ons nagt verblijf op de Plaats van Stephanus Scheepers.

Dingsdag den 20 do 'S morgens heldere zonneshijn; dog 'S namiddags de Lugt betroukkende, begon de Z: O: wind sterk en zeer koud te wajen. Wij verlieten ten 6 uren 'S morgens ons Nagt verblijf, passeerden ten agt uren de Nieuwjaars Drift daar verspannen wierd: waar na den Kaffers Capitain Jamosie nevens een groot gevolg van Mans en Vrouwen den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur quamen begroeten: Welken Jamosie met eenige Troupen Veeh, aan de deeze zijde van de Bosjesmans Riviers Bergen zig hebbende ter neder gezet; zo dat men vermoede dat hij en de zijne hun insgelijks meer en meer onder de onze zouden zoeken in te dringen, wierd denzelven door den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur meede in 't vriendelijke aangezegd, dat zij hun aan de overzijde van de Bosjesmans Riviers Bergen en dus buijten de Districten van onse Colonien zouden moeten houden, zonder de weijden binnen dezelve te gebruiken, het geen door hem ook wierd beloofd te zullen nakomen. Na dat zij op Tabak en Aracq onthaald en den Capitain door den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur rijkelijk

beschonken was, reden wij ten Elf uren 'S morgens weder voort; en dewijl een der wagens onder weg quam om te slaan: zonder dat daar door egter eenige schade van belang geschiede: wierd 't drie uren 'S namiddags toen wij 't Asegaije Bosje passeerden: van waar voortgetrokken zijnde, namen wij ons nagt verblijf in 't veld aan een struijken Bosch op een hoogte omtrent de Bosjesmans Rivier.

Woensdag den 21ste do aangenaam zonneshijn weer met een Z: Olijk: Lugje, verlieten wij 'S morgens ten Ses uren ons nagt Leger en waren ten half agt uren de Bosjesmans Rivier gepasseerd bij een Plaats van Frederik Rautenbach; waar bij zig eenige Kaffers met hun Veeh hadden opgehouden, dog die de komst van den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur vernomen hebbende, van daar vertrokken waren, zo dat wij hunne Hutten ledig vonden, en van verre nog eenige hunne groote Troupen Rundveeh zagen voort drijven.

Door Twee Afgezanten en Tolken van den Kaffers Capitain Gaggabah, die een stuk weges met ons waren gegaan, deed den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur van hier, aan denzelven Gaggabah kennis geeven van 't geschenk dat voor hem onder den meede Capitain Koba gelaten was; en met een verwittigen van de overeenkomst die met gemde: Koba, Ghodisa, en ook met Jamosie was aangegaan. Ten half thien uren 'S voormiddags de Stink-Fontein gepasseerd en aldaar verspannen zijnde, trokken wij een quart voor Elven weder voort, en bereikten na nog Ses uren weegs, de Zondags Rivier, daar de volgende Nagt in 't veld gelegerd wierd: Terwijl onder weeg nog eenige Bastaart Kaffers den WelEdelen Gestreng: Heer Gouverneur aan de wagen hadden begroet.

Donderdag den 22ste dito verlieten wij 'S morgens ten Seven uren met betrokkene Lugt weder onse Leger plaats; en een quart voor Twaalf uren, wanneer de Lugt op klaarde en de Z: W: wint begon te waeijen, de Plaats van Stephanus Ferreira, ten Een uur namiddag de Zoutpan en Een quart voor Twee uren de Zwartkops Rivier te zijn gepasseerd, bevonden wij ons ten half vijf uren in de Baaij Lagoa, digt aan de mond van de Zwartkops-Rivier, daar wij den volgende Nagt met stil weer en ook

Vrijdag der 23ste do: bleven vertoeven: de Lugt aangenaam en koel zijnde, begaf zig den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur 'S voormiddags te Paard een uur weegs na de West zijde van de Baaij tot bij 's Comp. Baak of Merksteen, waaromtrent een fontein

van goed water uittliep: wij zagen in de Baaij aan de oost zijde van verre drie Eijlanden, van welke het middelste zig zeer hoog en duidelijk vertoonde, dog de twee andere zo klein waren, dat dezelve alleen 'S namiddags met laag water konden werden gezien, de Baaij zelf niet meer, als eene wijde Bogt of Inham zijnde, legt geheel bloot voor de Z: O: wind. 'S avonds wanneer het reeds donker was, quam een der Landhieden in onse Tent den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur verwittigen, dat men op 't groote Eijland in de Baaij 't vuur zag branden zoo als eenen geruijmen tijd lang, diferentie rijsen 'S nagts zijnde gezien, aan de Caab behoorlijk was gerapporteerd; en tot welkers waare ontdekking men reeds verscheijde pogingen had aangewend: den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur zig hier op na eenen Zandheuvel hebbende begeeven, om van daar een zo veel duidelijker gezigt te hebben ontdekte men dat zuidwaards van het Eijland, de tegens de Klippen van 't vaste Land slaande Branning, een bedrieglijk gezigt uijtleverde, dog dewijl men niet konde onderscheijden, of 't vuur welk egter Noordwaarts duidelijk wierd gezien, op 't Eijland, dan wel op 't aan de overzijde leggend vaste Land brande, wierden tegens over het zelve Twee houte stangen over eijnd gesteld, en men bevond na aanwijzing van dezelve, den volgende Morgen, dat 't vuur in 't gezigt verre Noordwaarts van 't Eijland, op 't vaste Land was geweest.

'S nagts begon de N: W: wind sterk en zeer koud te waeijen, dewelke ook

Van de Baaij Lagou na de Plettenbergs Baaij.

Saterdag den 24 do: den geheelen dag aanhield; en tusschen beiden met eenige Regen buijen verzeld was: wij begaven ons 'S morgens ten Ses uren op weg en 'S namiddags ten Twee uren de Plaats van Johannes Hermanus Potgieter, mitsgaders een uur later de van Stadens Rivier zijnde gepasseerd, Legerden wij ons bij dezelve rivier, in eene kleine, aangename en met hoge Ruggens rondsom ingeslotene Vlake: intusschen nam d' N: W: wind meer en meer aan, en 't begon met digte Buijen sterk te Regenen, zo als de geheele volgende Nagt voortduurde.

Zondag den 25: do: Het weer 'S morgens bedaard, begaven wij ons ten Seven uren van de van Stadens-Rivier; daar de weg onmiddelijk bij eenen hoogen en lang op dragenden Rug zijn begin nam en dus van Rug tot Rug voortging. Op d' Eerste Rug hadden wij voorwaards aan de Linker zijde het gezigt van de zee

met een Bogt van dezelve, in welke zig de Gamtouns Rivier ontlaat, en waren een quart voor Negen uren bij de Plaats van Daniel Potgieter aan 't Galgen Bosch gelegen: welk Bosch deze naam voert van de Galgen, door eenige Reijzigers op de Bomen in dit Bosch gesneeden, over de uijtgestokene Namen van de gene die in vroegen tijden door deze Landstreek reisden: 'T gansche Bosch bestond uijt ligte Bomen van veelderleij soort, dog die meestendeels onbruikbaar waren; hoedanige Boschen wij van de groote Vischrivier af in menigte gepasseerd en tusschen bejden doorgetrokken waren: aan de Plaats van Daniel Potgieter, om van Ossen te verwisselen Een en een quart uur vertoeft zijnde, troeken wij ten half Elf uren weder voort; en zo vervolgens ten Een uur 'S namiddags over de Lorie en ten vijf uren over de Gamtouns-Rivier, daar wij op een onbetimmerde Plaats van den oud Burgerraad Jacobus van Reenen verbleeven, tot

Maandag den 26: do: 'S morgens een quart na Ses uren: wanneer wij met aangename Zonneschijn weer voortreisden, tot op de Plaats van Jacob Kok aan de Groote Zeekoe Rivier daar wij 'S voormiddags een quart na Elf uren aanquamen en de eerste goede woning aantroffen die wij van de Hexe Rivier af niet hadden ontmoet; onder weeg waren wij een quart na Negen uren de Cabeljauws Rivier digt aan de mond gepasseerd. Op de Plaats van Jacob Kok het overige van deezen dag en ook

Dingsdag den 27ste do: toegebracht hebbende, terwijl deeze namiddag de Z: W: wind begon te waaijen, dog 'S avonds weder stil wierd, begaven wij ons

Woensdag den 28ste do: 'S morgens ten Ses uren van daar, passeerden een quart voor Seven uren de Plaats van Theodorus Potgieter, ten half agt uren die van Lucas Mijer en Een quart voor Een uur die van Cornelis Vermaak, ons 'S namiddags ten half Drie uren legerende, op de plaats van Jan Schols aan 't Essenbosch terwijl het onder tusschen geduurende 't grootste gedeelte van onsen weg met stille dog zeer digte buijen aanhoudend had gereegend.

Donderdag den 29: do: begaf zig den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur en eenig gevolg, om den slegten weg die wij te passeeren hadden, 'S morgens ten Ses uren te Paard voorrijt, en bereikte een quart na agt uren de Plaats van Thomas Ferreijra, daar de Wagens, die Een quart uur later waren gevolgd: dewijl bij 't op en afreijden der hoogtens eenige trek- en rem-kettings gesprongen waren: niet voor 'S middags een quart voor Een uur aanquamen, en van waar voort getrokken zijnde bevonden wij ons ten half Ses

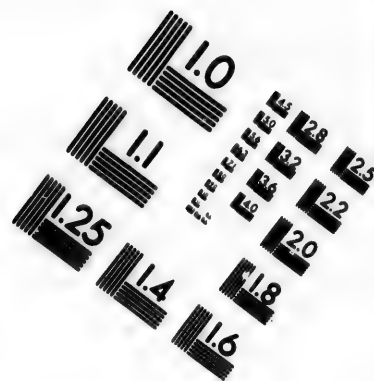
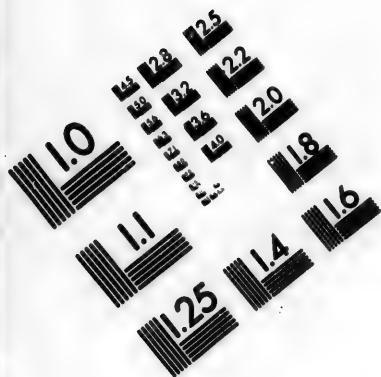
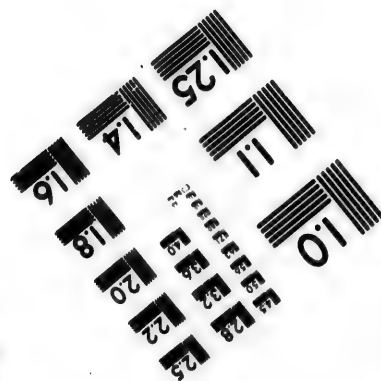
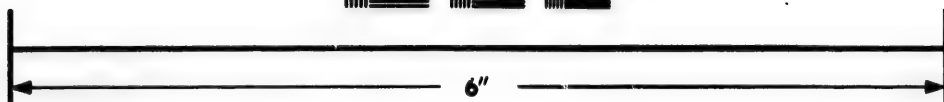
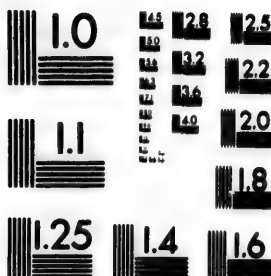

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

44
42
40
38
36
34
32
30
28
26
24
22
20
18

10
12
14
16
18
20
22
24
26
28
30
32
34
36
38
40
42
44

uuren, op een verlatene Plaats van Eduard Christiaan Hauman, bij de voornaamste oorspronk van de Kromme Rivier: die wij onder weeg in verscheidene armen en spruiten over getrokken waren: 't weer gedurende deezen dag koel en aangenaam zijnde geweest, begon tegens den Nagt de N: W: wind met sterke Buijen te waeijen en hield aan tot

Vrijdag den 30ste, do: 'S voormiddags, wanneer 't stil wierd: 'S morgens een quart voor Ses uuren, reden wij op door de Lange-kloof, tot de Plaats van Pieter Ferreijra in dezelve kloof aan de Diepe Rivier gelegen, daar wij: om dat de Rivier te hoog en onpassabel was, eenen om weg hebbende moeten gebruiken: met 't geheel gevolg eerst ten half Seeven uuren 'S avonds aanquamen: wij waaren onderweeg gepasseerd de Plaats van Andries du Preez 'S voormiddags een quart voor Elf uuren, alwaar om te verspannen tot Twaalf uuren wierd vertoeft; de Plaats van Pieter Cornelis van Nieuwkerken ten half Een; die van Matthijs Strijdom ten twee, van Johannes Olofsen ten drie en van Stephanus Ferreira ten vier uuren.

Saturdag den 31: do: de wind Z: W: bleven wij ter Plaats van voormd: Pieter Ferreijra vertoeven om den Burger Jacob Joubert met zijn wagen in te wagten, bij zig hebbende den Steen of Baak die den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur voornemens was in de naast volgende Baeij te plaatsen: en welken Steen door gemd: Joubert van de Caab was over gevoert.

Zondag den 1ste November verlieten wij 'S morgens ten half Seven uuren de Plaats van Pieter Ferreijra; en na ten Thien uuren de Plaats van de Weeduwe Hijns, daar den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur reeds omtrent Twee uuren bevorens te Paard aangekomen was, als meede 'S middags ten Twaalf uuren die van Matthijs Zondag te zijn gepasseerd, op welke laatgemd: Plaats om te verspannen Een en Een quart uur wierd toegebracht, passeerden wij 'S namiddags ten twee uuren nog de Plaats van Nicolaas Prinsloo ter Linker- en een quart voor vijf die van Jacobus Botha aan de Keurbooms-Rivier gelegen even ter Regter-zijde, en quamen een quart voor Ses uuren aan, op de Plaats van de Weeduwe Gerrit van Roijen: terwijl de Z: W: wind 'S namiddags hebbende doorgekoeld, tegens den avond weder afnam. Wij begaven ons

Maandag den 2de do: 'S morgens een quart na Seven uuren met aangename Zonneschijn Weer van de laatgemd: Plaats, passeerden ten Negen uuren die van Jacobus Buijs, verwisselden ten Thien uuren van Ossen ter Plaats van Hendrik van Staden, en ten Elf uuren

van daar voortrijdende, legerden wij ons een quart voor Twaalf uren 'S middags aan de Voet van den Schonen Berg, daar de weg over dien Berg, denwelken wij voornemens waren den volgenden dag over te trekken, haar begin nam; 'S namiddags begon de Z: W: wind na zijn gewoonte in de geheele Landstreek van de Langekloof, frisch te waaijen, komende met mistwolken over 't gebergte ten zuiden van de nabij gelegene Zee. Den Burger Jacob Joubert, denwelken 'S avonds ten Ses uren ons Leger gepasseerd en met zijn wagen den Berg op gereden was, quam tegens den Nagt te voet weder terug, berigtende dat hij door gebrek aan nodige hulpe, desselfs wagen boven op den Berg voor de Duijvelskop hadde moeten laten steken.

Dingsdag den 3de do: De weg over den Schonen Berg en zoo meede de Duijvelskop gisteren door eenige afgezondene Manschappen, zoo veel mogelijk, zijnde passabel gemaakt, wierden Seven Wagens nevens een groot gedeelte van de beijde Detachementen, van 't gevolg afgescheijden, om voorwaarts tot over de Attaquas Cloof te trekken en zig van daar na 'S Comp: Houtkappers Post in 't Houteniqua Land terug begevende, ons op dezelve Post in te wagten: Terwijl wij ons met aangenaam weër 'S morgens een quart voor Ses uren, met Drie Wagens, verzeld van verscheijde Landbouwers te Paard, Zuidwaards over den Schonen-Berg op weg begaven, om vervolgens Noordwaarts voort te reijzen na de Baeij bij dewelke de Keurbooms en Pisangs Rivieren in zee uijtloopen: De kop of Punt van den gemd: Berg, de Duijvelskop genaamt, een quart voor agt uren zijnde genadert, wierd een uur toegebracht, om met de wagens en zo mede met die van Jacob Joubert over denzelven te geraken; dewijl deeze zeer moeiljelijke passagie, dewelke nauwelijks een distantie van Honderd schreeden besloeg, zodanig stijl, kort draeiende en met groote klipbanken bezet was, dat de wagens niet konden werden opgetrokken, dan met behulp van 20 Mannen, die dezelve ondersteunden bij de kort draeijen telkens omzettelende en op de Baken beurden: na vervolgens het resteerende van den Berg over de rug die nog lang en met Swaare hoogtens aanhield, af gereeden en aan de voet van dezelve een Bosch van Schoone hoge Boomen doorgetrokken te zijn, quamen wij een half uur na Middag aan op de Plaats van Willem Mijer genaamt de kleijne hoge kraal, na gissing een Mijl van zee, gelegen in 't Hauteniqua Land. 'S namiddags betrok de Lugt en bragt in de volgende Nagt met een N: W: wind Regen voort; dewelke

Woensdag den 4de do: den geheelen dag door zagtkens dog

gestadig aanhield. 'S morgens ten half Ses uren begaven wij ons op Weg, trokken ten half Seven over de Nounka of Swarte Rivier en een half uur later over de Tsao of Witte Rivier; beide Westwaarts uijtlopende in eene uijtgestrekte Valleij die zig vervolgens in zee ontlaste; en na wijders over hoge en steijle Ruggens te zijn voortgereeden, bevonden wij ons op den Middag ter Plaats van Pieter ter Blansch genaamt Buffels vermāk: dewelke wij

Donderdag den 5: do: 'S morgens een quart voor Ses uren weder verlieten, passeerden na drie uren weegs met de beginnende Eb, de Nijsna; welke Rivier zig in eene uijtgestrekte valleij ten Z: O: ontlastende, voorts tusschen twee zeer hoge en Steijle Rotsen als door eene Poort in zee uijtloopt: en vervolgens weder langs veele zeer Stijle Hoogtens, bij welke de ossen voor de wagens door den glibberigen weg telkens neder vielen insgelijks eenige afgezonderde Bosschen zijnde doorgetrokken, bereikten wij ten Een uur na Middag de Plaats van Stephanus ter Blanch genaamt de Melkhoute-Kraal gelegen over de grootste en laatste valleij, van waar wij na dat van ossen verwisseld was, ons verder begaven na de Plaats van Cornelis Botha Jacobz: de Pisang rivier genaamt, daar wij 'S avonds ten Seven uren aanquamen. De wind 'S morgens N: W: zijnde geweest, keerde na middag na 't Z: O: met aanhoudende Regens, blijvende de wind ook sterk waeijen tot

Vrijdag den 6de do: op den Middag. 'S voormiddags begaf zig den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur te Paard, om de een quart uur rijdens van gemd: Plaats gelegene Baij te bezigtigen, tot op 't einde der uijtsteekende Punt, dewelke de Baij formeerd: intusschen met de wagen van den Burger Jacob Joubert de Steen of Baak zijnde aangebragt, wierd dezelve tegen over 't midden van de Baeij op eenen hoogen Klipheuvel geplant; op welke steen aan de voorzijde 't wapen van de Generaliteijt en aan de agter zijde 't merk van d' E: O: I: Compagnie en daar onder 't wapen van den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur uijtgehouden was, met eene bijgevoegde inscriptie dat dezen Steen door zijn WelEd: Gestr: in dit Jaar is opgeregt. De gemd: Baaij, in welke onlangs de Hoeker Catwijk aan Rijn is geankert geweest, tot nu toe geen vasten naam hebbende gehat, als zijnde arbitrair met de Namen van de Baaij Content, de Baij Angola, de Keurbooms Riviers- en de Pisang riviers-Baeij, bij 'S Comp: Papieren bestempeld geworden, wierd bij deeze gelegentheid eens voor al, na den WelEd: Gestr: Heer Gouverneur, de Plettenbergs-Baij genaamt. 'S namiddags betrok de Lugt; en

kort daar op volgden eenige Donderslagen met weerligt en digten Regen, zijnde egter van korten duur.

Van de Plettenbergs Baaij na de Mossel Baaij.

Saturdag den 7de: do: verlieten wij om weder terug te keeren, tegens den morgen ten Drie uren de Plaats van Cornelis Botha voormt: en hadden geduurende den weg gestadige Regens met N: W: wind, tot dat wij ten half Negen de Plaats van Stephanus ter Blanch bereikten, van waar, na dat verspannen was, een quart na Negen uren weder afgereden wierd. De Nijsna een quart na Elf met de Eb zijnde gepasseerd, bevonden wij ons 'S namiddags ten half twee uren ter Plaatse van Pieter ter Blanch.

Zondag den 8: do: aangenaam Weer, wierd 'S morgens een quart voor Ses uren de weg vervolgd, terwijl den WelEde Gestr: Heer Gouverneur zig te Paard ter Linker zijde van den weg begaf, om inspectie te nemen van eene Valleij, dewelke tusschen hooge Ruggens ingesloten en met ligte Boschagien omringd zijnde, hare bijzonderheid daar in had, dat men bij dezelve geen toevloed van water bespeurd, en egter, gelijk berigt wierd, zo wel in 't droge als natte Jaarsaizoen met even veel goed en drinkbaar Water vervuld bleef; zonder dat er ook eenig Canaal tusschen dezelve en de nabij gelegene zee zigthbaar was. De wagens, dewelke ten Negen uren ter Plaatse van Andries Gausch passeerden, waren door het breeken van een der Disselbomen en het remedieeren van dien lang onder weeg opgehouden: Vervolgens ten half Thien de Tsao en ten Thien uren de Nounka zijnde doorgetrokken, niettegenstaande de laatste wel vier voeten hoog geswollen was, bereikten wij ten half Twee uren 'S namiddags weder ons vorig verblijf ter Plaatse van Willem Mijer; terwijl 'S namiddags de N: W: Wind op stak en kort daar op van Regen gevolgd wierd.

Maandag den 9: do: verlieten wij 'S morgens ten Seven uren met goed weer de laastgemd: Plaats en passeerden onder weeg zonder eenige tegenspoeden de zeer diep in en stijl uitlopende Driften, d'eene de Traka de Tkou of Vrouwe weg en de andere de Caijmans Drift genaamd, na dewelke beide, de door dezelve Stromende rivieren dezelve Naam voeren, zijnde twee Slegte en voor Wagens zeer moeilijke passagien. De hoge Ruggens die wij tot nu toe aan deeze zijde van 't lange Cloofs Gebergte in de geheele Landstreek hadden ontmoet, wierden kort daarna afgewisselt door eene Z: W: uitlopende ruijme vlakte, dewelke wij voor een gedeelte door reden, tot dat wij 'S namiddags ten Twee uren quamen op 'S Comps: Houtkappers Post

in 't Houtniqua Land : welke Landstreek dien Naam voert na de Hottentotten die ouds Tijds dezelve bewoonden en Houteniqua of zakkedragers genaamd wierden ; strekkende dezelve Landstreek zig agter 't gemelde Lange Cloofs Gebergte Oostwaards uijt tot aan de Tsitsikamma bij de mond van de Kromme-Rivier en ten westen tot aan 't Ruijters-Bosch, agter de Attaquas Cloof; voorzien zijnde van veele groote en klijne Bosschen van Boeken- Geel- Stink- Assegaij-ijser-Houte en meer andere Geboomtens, die op veele Plaatsen aan de kant en de voet van 't Gebergte en langs verscheidene hooge Ruggens 't Land bedekten, terwijl de overige en wel de meeste der Ruggens van Bosschen geheel ontbloot zijnde, redelijk goed gras tot weijden uijtleveren. Wij troffen op de voorsz : Comp : Post aan, de Seven Wagens dewelke de Attaquas Cloof gepasseerd en voor Twee Dagen aldaar aangekomen waren, als meede den Landmeester Christoph. Hieronimus Lijste, op reijs zijnde, om volgens ordre van den WelEdelen Gestr : Heer Gouverneur de Zuijdkust op te nemen en in kaart te brengen.

Dingsdag den 10 do : met goed weer nog op de gemd : Post hebbende vertoefd, reden wij

Woensdag den 11 do : met aangenaam Zonneschijn weër, 'S morgens een quart voor Ses van daar, passeerden onder weeg Successivelijk de Plaatsen van Dirk Uwes, Jacobus Rademijer, Hendrik van der Wat, Hendrik Willem de Plooi, als meede de Malagassies-Wit Else- groote Brake- en eenige andere-Rivieren ; en quamen ten drie uren 'S namiddags aan ter Plaatse van den oud Heemraad Pieter ter Bianch de oude.

Donderdag den 12de : do : betrokken Lugt en de Wind N : W : begaf zig den WelEde . Gestr : Heer Gouverneur met eenig gevolg te Paard, een quart voor Ses uren op weg om de Mossel-Baaij te bezigtigen, passeerden de Plaats van den Heemraad Ferdinand Albregt Bierwaard, en in de Baeij langs Strand Westwaards zijnde voortgereden tot op de uijtschietende Hoek, had men daar niet alleen een Compleet gezigt van dezelve Baaij en 't daar in leggend Eijland, maar ook van de uijtsteekende Punten door welke de Visch- en Vleesch Baeijen werden geformeerd : Vervolgens na de wagen weg terug kerende, werd met de wagens, dewelke een quart uur later langs de ordinaire Weg waren afgereden, te gelijk ten Elf uren de Plaats van Jan Meijer de Riet Vallei j genaamt bereijkt.

Van de Mosselbaei j na Swellendam.

Vrijdag den 13de do 't weer als gisteren, verlieten wij 'S morgens ten vijf uren de laatgemd : plaats, passeerden onder weg die

van Jan Dietelof en bevonden ons 'S voormiddags ten half Elf uren ter Plaats van Daniel Pinaar, alwaar ander vórsen zijnde genomen, trokken wij een half uur daarna over de Gaurits Rivier en Twee uren verders voorbij de twee veeplaatsen van den oud Burgerraad Petrus Johannes de Wit, bereikende 'S namiddags een quart voor Vier uren die van Jacobus Jansz van Rensburg de Valsche-Rivier genaamt. 'S nagts begon 't te Regenen, zoo als tot

Saturdag den 14de do: 'S namiddags aanhield. Wij reden 'S morgens een quart voor Seven uren van gemd: Rensburg, passeerden een uur daarna de Zoetemelks-Rivier bij de Plaats van Nicolaas Jansz van Rensburg en nog een en een half uur later de Kafferkuijs Rivier bij de Plaats van Daniel Lombaerd ons een quart na Elf 'S voormiddags Legerende ter Plaats van de Weeduwe Michaël Muller aan de Vette Rivier; welke Rivier wij

Zondag den 15de do: 'S morgens een quart na vijf uren passeerden. De Lugt was betrokken en koel. Wij hadden vervolgens de Plaatsen van Daniel du Plessies en Christoffel Lombaard ter zijden en waaren een quart voor Elf over de Duijvenhoks Rivier op de Plaats van de Weeduwe Louis Fourie, daar van ossen wierd verwisseld: na dat een half uur daar meede was toegebracht, de weg vervolgd zijnde tot Een uur namiddag, Staken wij van de groote weg ter Regter zijde af na de Plaats van den oud Heemraad Jacobus Steijn, genaamt de Tradauw gelegen aan 't Groot Vaders Bosch alwaar Twee uren later aankamen.

Maandag den 16de do: Den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur, zig 'S morgens ten Ses uren te Paard hebbende voor af begeeven na 's Comps: Post aan de Buffeljagts-Rivier, passeerde onder weg de plaats van den oud Burgerraad Jacobus van Renen aan dezelve Rivier geleegeen, vertoefde tot een quart na Negen op de gemde: Post, daar de Wagens, dewelke 'S morgens te gelijk waren afgereden, op dien Tijd meede aankamen: de Weg wijders vervolgd en de Buffeljagts-Rivier gepasseerd zijnde, arriveerde wij ten Een uur namiddag op de Drosdij Swellendam, alwaar Den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur door den Landdrost en Secretaris behoorlijk wierd gerecipient. De wind was Z: O: dog zagt waijende.

Dingsdag den 17de do: 'S morgens mistig weer en tegens de Middag sterke weste wind, die ook

Woensdag den 18de do: aanhield: geduurende deeze Twee laatstgemde: Dagen ons verblijf op de gemd: Drosdij hebbende gehouden, terwijl de beijde Detachementen uijt de Stellenbosche en

Swellendamsche Colonien, dewelke alhier een Vrolijken Dag hadden genoten, ontslagen en voor derzelver gelijde en gehouden goede wagt wierden bedankt, vertrokken wij

Van Swellendam na de Caal.

Donderdag den 19de: do: de Lugt betrokken en de wind N: W: zijnde, 'S morgens ten vijf uren van de Drosdij Swellendam; werdende den WelEd: Gestr: Heer Gouverneur door den Land-Drost en Secretaris dier Colonie uitgeleid tot aan de Breede Rivier, dewelke wij drie uren daarna bereikten: werwaerds de oud Haemraad Jacobus Botha de oude en Hermanus Steijn nevens nog eenige Colonisten met hunne Familien hun 'S daags te voren begeeven en hunne Tenten opgeslagen hadden om den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur in te wagten, die door hun op een vriendelijk ontbijt werd onthaald; terwijl de wagens intusschen met de Ponton de Breede Rivier ter Plaats daar de Rivier Zonder Eind zig met dezelve vereenigd, passeerden. Den WelEde: Gestr: Heer Gouverneur met 't Geselschap vervolgens insgelijks overvarende, begaven de meeste van de even gemde: Lieden, hun meede in de Ponton en betoonden hunne blijdschap over de ontmoeting van zijn WelEde: Gestr: aldaar. Ten thien uur 'S voormiddags reden wij met versch voorspan van de gemde: Rivier, passeerden onder Weeg de Plaats van Hendrik Vollenhoven; en ten Twee uren namiddag op die van Johannes Giebelaar de Groote Vlake genaamt, nog eens van Ossen zijnde verwisselt, quamen wij twee uren laater op 'S Comps: Post genaamt de Tijgerhoek: hebbende onder weegen een wijnige Regen gehad.

Vrijdag den 20: do: verlieten wij met mistig weer, 'S morgens ten half Seven de Tijgerhoek: onder weeg klaarde de Lugt op; en ten half agt de Plaats van de Weeduwe Jurgen Linde zijnde gepasseerd, namen wij ten Negen uren 'S voormiddags ons Leger aan de Rivier Zonder Eind, tegens over 'S Comps: Post de Zoete Melks Valleij, werwaerts wij met de Schuijt over de Rivier gebracht wesende, ons begaven en het overige van deesen Dag toebrachten, kerende 'S avonds na ons Leger terug, wij vervorderden

Saturdag den 21ste: do: S' morgens ten vijf uren onzen weg: de wind was Z: O: Den WelEde: Gestr: Heer Gouverneur zig te Paard ter zijden af hebbende begeeven na 'S Comps: Post 't Ziekenhuijs, passeerden wij vervolgens een quart na Agt de Plaats van Coenraad Groenewald genaamt de drie Fonteijnen en ten half Elf die van de Weeduwe Wessel Wessels en quamen op den middag aan 't Bad; daar wij heeden en ook

Zondag den 22de: do: bleeven vertoeven; zijnde de wiud aanhoudend Z: O: tot

Maandag den 23ste do: tegens den Middag wanneer dezelve omliiep na 't N: Wten. De Wagens langs de ordinaire weg zijnde voor uijt gezonden over de Hottentots Hollands Cloof, begaven wij ons met de Paarde wagen van den Burger Capitein Josias de Kok na desselfs Woonplaats en van daar

Dingsdag den 24ste do: 'S morgens ten vijf uren na de Palmiete Rivier ter Plaatse van Johannes Smit Jurriaansz: daar wij een quart voor Thien uren quamen en na Een uur vertoevens weder afreden. De Lugt was 'S morgens betrocken en heet, tegens den Middag volgden eenige Donderslagen, Weerligt en Reegen. Wij waaren een quart na Twalf uren 'S middags op de Hottentots Hollands Cloof en dezelve Cloof zijnde afgegaan, werd den Wel Ede: Gestr: Heer Gouverneur aldaar gecomplimenteerd door den Landdrost nevens de Heemraden en den Secretaris van Stellenbosch en Drakenstein, dewelke zijn WelEde: Gestr: begeleiden tot op de Plaats van den Oud Heemraad Willem Morkel in Hottentots-Holland gelegen, daar wij ten Een uur namiddag aanquamen en onse wagens aantroffen.

Woensdag den 25: do verbleeven wij op de laatstgemd: Plaats, zijnde de Lugt betrocken en de wind N: W: dewelke ook

Donderdag den 26: do: aanhield en geduurende onse weg met regen verzeld was: 'S morgens ten half vijf uren met de Paarde Wagen van gemd: Morkel van desselfs Plaats zijnde afgereeden, quamen wij ten Ses uren ter Plaatse van den meede oud Heemraad Johannes Myburg aan de Eerste Rivier; en vervorderden na een half uur vertoevens aldaar, onse weg na de Caab. Den WelEde: Gestr: Heer Gouverneur wierd aan de Zoute Rivier ingewagt door eenige van de voornaamste uijt 'S Comps. Dienaaren; en de Burger Cavallerije zijn WelEde: Gestr: over dezelve Rivier zijnde te gemoed gereden, begeleiden zijn WelEdele Gestr: die in eene aldaar gereed staande Coets overstapte, tot aan de Barrière: Terwijl bij het inreijden van de Barriere 't Salut geschiede met Seventhien schoten van 't Fort Imhof en vervolgens met het gelijk losbranden van 't geschut der ter Reede leggende Hollandsche en Fransche Scheepen: Staande de Burger Invanterije aan de overzijde van de Patrouille Wagt, onder de Wapenen geschaart, welkers Officieren, gelijk ook die van de Militie die in 't Casteel onder de Wapenen was vergaderd, in het passeeren met hunne Spontons en Vaandels Salueerden: bij ons arrivement in 't Casteel, het geen 'S voormid-

dags een quart voor Thien uren geschiede, wierd den WelEdelen Gestr: Heer Gouverneur, uijt de Coets tredende verwelkoomd door den Heer Secunde en de verdere Heeren der Regeering, mitsgaders vervolgens door de Leeden der respective Collegien van Justitie, Kerkenrade, Weesmeesteren, en Commissarissen van Civile en Huwelijks zaken, benevens alle de verdere gequalificeerdens uijt 'S Comps. Dienaren en de Burgerije dewelke op de Cat waren te zamen gekomen, insgelijks geccomplimenteerd: de Militie en de Burgerije losten Drie Salvos uijt hun Geweer, en de gezamentlijke Ingezeeten, betoonden hunne vreugde over zijn WelEdele Gestr: gelukkig retour: gelijk ook geduurende deeze geheele reijse de Liefde, toegenegentheid en hoogachting bij de Collonisten in 't algemeen was komen uijt te blinken voor de Perzoon van zijn WelEdele Gestr: die wel Content was over de bereijdvvaardigheid, met welke dezelve aan de gestelde ordres tot vordering der Reijse niet alleen hadden beantwoord, maar dewelke ook daar en boven na hun vermogen alles hadden toegebracht, wat tot gemak van zijn Wel Edele Gestr: op deeze fatiguate reijse konde strekken. 'S namid-dags om vier uren arriveerden insgelijks de Wagens die op onse Reijse waren gebruikt.

November, 1778.

EINDE.

Accordeert letterlijk met het origineele reisverhaal.

GEO. M. THEAL.

Kaapstad, 31 Januarij, 1896.

Edelen
nd door
gaders
Justitie,
ivile en
s uijt 'S
s zamen
urgerije
gezeete-
geluckig
fde, toe-
lgemeen
VelEdele
jd, met
ijse niet
na hun
ijn Wel
S namid-
op onse

AL.